

# SOCIAL POLITIK

NR 2 • maj 2012 • PRIS: 79 KRONOR

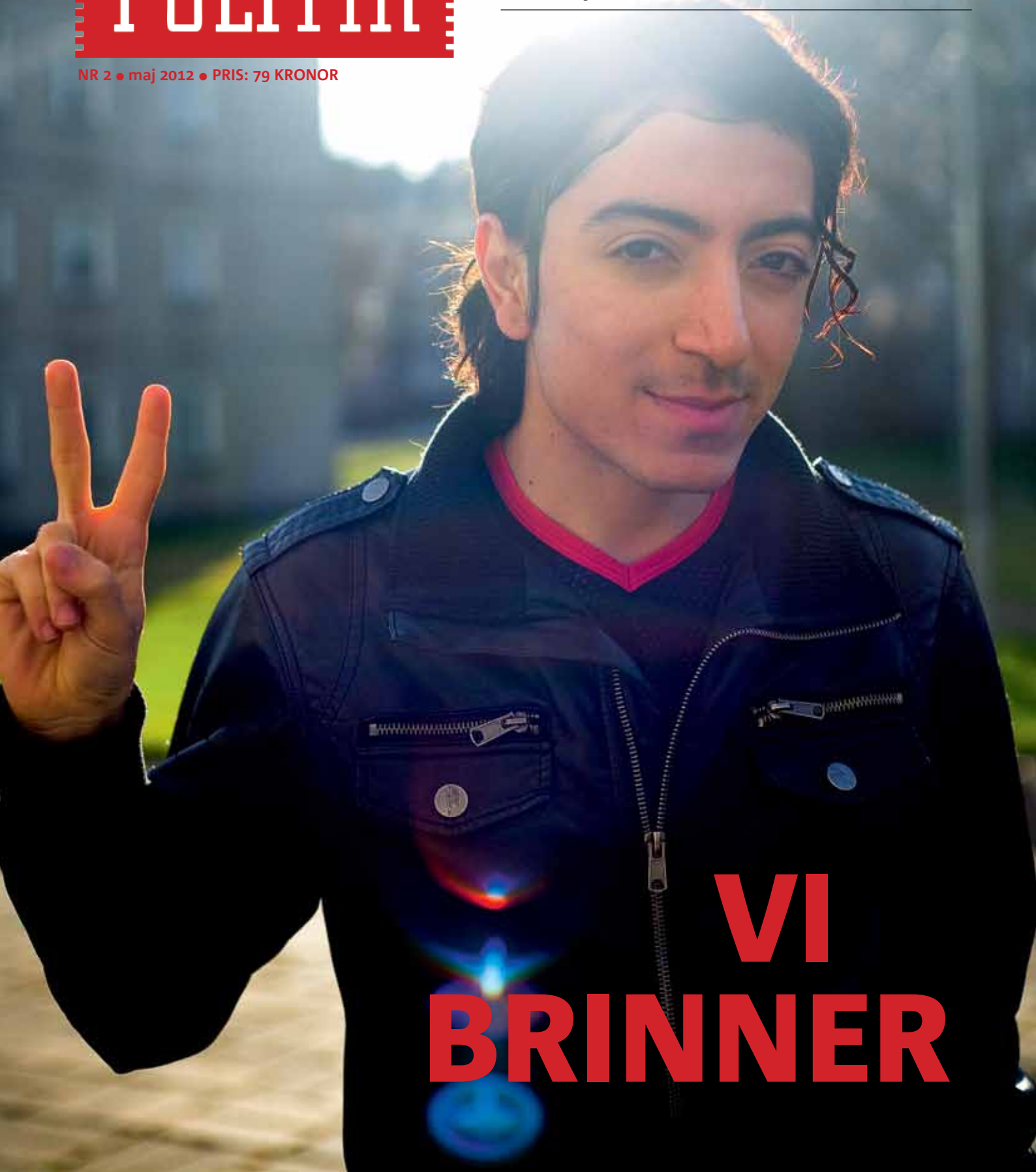
## KULTUR & SAMHÄLLE

Unga brinner för sin hembygd 10

Ungas uppror sätter Europa i brand 18

Den generella välfärden under hot 26

Ännu sjukare, kränkta, utkastade 38



# VI BRINNER





# Hoppets ö Kurön

100 år 1-2 juni 2012



## INBJUDAN

1:A OCH 2:A JUNI 2012

FRÄLSNINGSARMÉNS BEHANDLINGSHEM KURÖN 100 ÅR

### Fredagen den 1:a Juni 2012 - Branschens Dag.

Marie Willermark (Frälsningsarméns ledare i Sverige).  
Gerhard Larsson (Regeringens missbruksutredning).  
Birgitta Rydberg (Landstingsråd, psykiatri och missbruk).  
Kom och umgås med vänner, kollegor, branschfolk och självhjälpgrupper från hela landet, musik, aktiviteter och mat.

### Lördagen den 2:a Juni 2012 - Organisationernas och allmänhetens Dag.

Politiska företrädare, nykterhetsorganisationer och allmänhet med familjer.  
Båt och fartygsregatta, musik, mat, natur och gott umgänge på vår ö.

Oavsett vilken dag du eller din organisation väljer är ni hjärtligt välkomna.

För mer info gå in på vår hemsida [www.kuron.se](http://www.kuron.se)

För anmälan klicka på KONTAKT.

# SOCIALPOLITIK

maj 2012 nr 2 årgång 19

Redaktör och ansvarig utgivare:  
Maria Wallin  
Omslagsbild: Bibbie Friman  
Layout: Ulla-Karin Karlson

Redaktionskommitté:  
Gun-Lis Angsell, Stefan de Vylder,  
Gunnar Engström, Bibbie Friman,  
Cecilia Heule, Ulla-Carin Hedin,  
Nilla Helgesson, Carina Håkansson,  
Helena Håkansson, Anne Jalakas,  
Jan Molin, Marco Morner,  
Mithra Sjöstrand, Claudette Skilving,  
Helena Östlund, Yvonne Zätterman Åberg

Redaktion:  
Eriksberg 137  
451 96 Uddevalla  
[socialpolitik@socialpolitik.com](mailto:socialpolitik@socialpolitik.com)  
Telefon: 070-207 22 22

[www.socialpolitik.com](http://www.socialpolitik.com)



Prenumeration/lösnummer:  
Nåtek, Box 311 20  
400 32 Göteborg  
[order@socialpolitik.com](mailto:order@socialpolitik.com)  
Tel: 031-743 99 05

Taltidning: Rox reportage  
[rox.reportage@swipnet.se](mailto:rox.reportage@swipnet.se)  
Tel: 031-96 02 61

Priser:  
399:- per år för privatpersoner  
559:- stöd, företag, institutioner  
189:- stud, arbetslös, pensionär  
Teckna 2-3 år med rabatt!  
Se: [www.socialpolitik.com](http://www.socialpolitik.com)

Betala in på: pg 648 73 22-7

Annonser:  
Bengtsson & Sundström Media  
Tjärhovsgatan 32  
116 21 Stockholm  
[kontakt@bs-media.se](mailto:kontakt@bs-media.se)  
Tel: 08-10 39 20

Tryck: Trydells Tryckeri AB  
Laholm

ISSN 1104-6376

Redaktionen ansvarar inte för insänt obeställt material. Tryckta texter kan komma att återges elektroniskt.

SocialPolitik ges ut av den ideella föreningen Socialpolitisk debatt. Partipolitiskt obunden och fackligt fristående med ett självklart underifrånperspektiv. Ordförande är Cecilia Heule lektor vid Socialhögskolan i Lund.

**Säkra utgivningen**

Prenumerera!  
[www.socialpolitik.com](http://www.socialpolitik.com)



## Vems sida står du på?

Folk är förbannade, inte bara i Athen. Vreden pyr i betongen, från Brixton till Backa. Framför allt de unga är rasande över ökande orättvisor, inga jobb, inga pengar. De har något att berätta. Vi borde börja lyssna.

Vi måste också ta till oss berättelserna från de människor som slängs ut ur socialförsäkringarna (sid 38). "Jag har gett upp... 3 600 i månaden att leva av... att få äta vanlig husmanskost är en lyx... en mamma klarar sig alltid men att se sin son fara illa..." Är detta verkligen det samhälle vi vill ha? Som överger människor i ett armod vi trodde lag 100 år bakom oss.

Vi har verktygen sen länge. Sverige låg i topp – i välbefinnande, hälsa, sysselsättning, skolresultat. Men vi tappade bort verktygslådan och började imponeras av Anders Borgs budgetöverskott. Ska dessa människor få betala priset?

**HELA VÅRT VÄLFÄRDSBYGGE** handlar om att skapa skyddsnät för de tillfällen i livet när vi *inte* förmår prestera maximalt – som när vi får och är barn, när vi blir sjuka, förlorar jobb och födkrok, blir gamla. Försäkringssystem som innefattade alla – för att vi ska kunna leva ett liv i värdighet, oberoende av andras välgörenhet eller välvilja. För att slippa "vi och dom" i livets nyckfulla lotteri. Vi måste värna den generella välfärden medan tid är (sid 26). Där alla räknas in.

Det är måhända tung läsning i SocialPolitik nr 2. Men nog måste vi orka *läsa* om de förhållanden som människor *lever* i? Vi får hämta kraft i sommaren med naturen som en lisa och hugsvalelse. För att få energi att förändra.

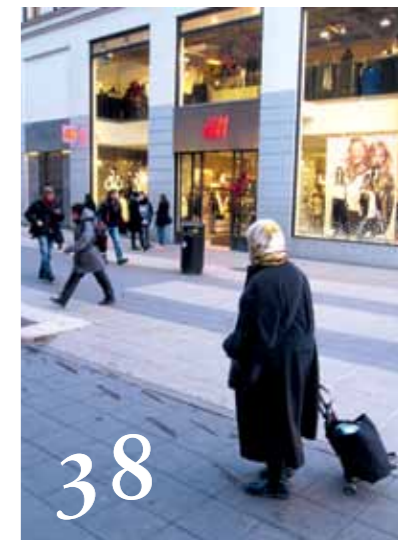
Till hösten är vi tillbaka. Då besöker vi en förortsskola i Paris, där kultur och forskning brygger nya broar. Träffar kreativa förskolebarn och väldigt mycket annat.

**TILL SIST BEKLAGAR VI ATT** tidskriften Invandrare & minoriteter går i graven efter 13 år! Orsak: Kulturrådets nedskärningar – som också slagit hårt mot SocialPolitik. Låt inte alla tystas! Prenumerera!

Läs också om vår offensiv SocialAktion (sid 46) möjlig tack vare Arvsfonden: [www.socialaktion.nu](http://www.socialaktion.nu)

Ha en härlig sommar!

MARIA WALLIN



10

38

26



# California dreaming

Billig nattklubb eller nytt koncept för klädbutiker?  
Med ung naken kvinnohud och perfekta tonårskroppar som lockbete.  
Easy going, easy clothing, foxy ladies.

Jag flanerar lättjefullt runt i Stockholm city. Glider in på Gallerian och kommer fram till bortre änden av shoppingparadiset. En hög fasad tornar upp sig. Som en spansk hacienda i kolonial stil. Anonymt. Ingen butiksskylt. Hmm.

Jag går upp på verandan för att börja utforska stället. Mycket sparsam belysning. Dunkelt. En smal, lättklädd tjej i väldigt korta shorts hälsar på mig med ett inbjudande leende:

– Hello there! Welcome in!

**BLIR LITE TAGEN PÅ SÅNGEN** av situationen och får bara fram ett mumlande hej i hopp om att hon kan lite grundläggande svenska. Jodå. Ung är hon sannerligen, kanske runt nitton. Men vad håller hon på med egentligen? Och vad är det här för något? Engelska? Naken hud? Känns som en nattklubb av den simplare sorten.

Trevar mig vidare och urskiljer bland mörklackerade hyllor en och annan hög med t-skjortor och shorts i bjärta pastellfärger. En lång, ung man pysslar med en av högarna. Han är klädd i flip flops, kortärmad tröja och shorts. Solariebrun, slimmad, muskullös och med ett vinnande leende. Som en Bay watch-stjärna ungefär. Fast i verkligheten.

En klädaffär således.

**ETT RYMLIGARE UTRYMME ÖPPNAR UPP** sig härnäst. En kassadisk, och bakom den några smala, glada tjejer i övre tonårsåldern. De tar hand om kunderna. Framför disken i en fåtöljgrupp sitter fyra unga tonårsskillar. De verkar inte göra något speciellt. Och någon brådska verkar de sannerligen inte ha. Jag byter några ord med dem. Killarna säger att det är ett bra

ställe. Jag för på tal att personaltejnerna är slående lättklädda. Vad tycker de om det?

– Det är bra, perfekt! Säger en av dem med ett skålmsk leende. Han får fnissande medhåll av de andra:

– Ja, det är sjyst att sitta här, säger en annan av killarna.

**I DET TREDJE RUMMET MÖTS JAG** av ännu en smajlande ung tjej, givitvis smal, och klädd i ett tunt, kråsat linne med generös urringning. Shorts och flip flops också förstås. Mycket hud som föreföras. Hennes flörtiga sätt får mig att undra vad hon egentligen är beredd att göra för mig. Hon berättar att personalen måste ha den här stilen. Men det är okej att välja långbyxor om man vill. Flip flops är dock ett måste.

– En sexig look? undrar jag.

– Nä, skrattar hon. Snarare en känsla av Kalifornien. Sol och stranden och så liksom. Det är det vi vill ha här på Holmlister.

Hon försäkrar mig att hon är bekväm i sin utstyrsel. Bekvämt i sin roll som förebild för hur en bra tjej ska vara tänker jag.

Jag ursäktar mig och låtsas som att jag måste botanisera vidare i kläd-sortimentet. Och visst. Där borta står en smal tjej i vita långbyxor som är så tajta att de verkar

vara sprayade på hennes häck. Höfterna studsar utmanande i takt till den dunkande musiken som fyller butiken. Hon ropar efter en kund som lämnar inrättningen:

– Bye! Have a good one!

En kvinna i 50-årsåldern har förrirat sig in. Hon är inte imponerad:

– De som jobbar här är bara utsmyckning. De behöver inte kunna något. Deras utseende handlar om att det är så här det ska vara. Det här är drömmen.

Den amerikanska skitdrömmen. Stereotypa könsroller. Fantasilöst skönhetsideal. Robotiserande perfektionism.

Wellcome to Sweden – ?

markemmoth@hotmail.com



MARK EMMOTH har varit taxichaufför, skateboardare och radioreporter. Utbildar sig till drogterapeut.

## Musik som medicin

– Musik påverkar hjärtat. Vi är i början av att visa att hjärtat är ett säte för känslor, säger Björn Vickhoff, forskare vid Sahlgrenska akademins Centre of Brain Repair.

I forskningsprojektet *Kroppens Partitur* kartläggs kroppens biologiska reaktion på olika musikformer: vad händer i kroppen när vi hör musik, och vad är det i musiken som ger de starkaste effekterna.

Målet är att kunna använda musik i klinisk verksamhet t ex lugnande inför en operation, som smärtlindring, för att stimulera hjärnans förmåga till självläkning, för att motivera och stimulera rehabiliteringen efter t ex stroke och stödjande rörelser hos parkinsonpatienter.

Sedan dess har ingenting hänt.

– Regeringens handlingsförlamning är beklaglig, säger Thomas Hammarberg, som nyligen avslutat sin tjänst som Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter.

– Den underminerar dessutom bilden av Sverige som ett föregångsland i arbetet för mänskliga rättigheter.

## Belastande register

2010 var det 34 gånger vanligare att arbetsgivare begär utdrag ur belastningsregistret jämfört med mitten av 90-talet. Det visar en avhandling från Göteborgs universitet av Christel Backman:

– Flera nya lagar har gjort registerkontroller obligatoriska, till exempel inom skolan. Men även arbetsgivare som inte omfattas av lagen har börjat kräva att arbetsökande visar upp ett registerutdrag.

– Sett ur ett samhällsperspektiv borde vi vara mer kritiska mot utvecklingen.

## Vård till papperslösa

För ett år sedan föreslog regeringens utredare att papperslösa ska erbjudas vård på lika villkor som i Sverige bosatta.



Se hit!!!

## Har du utmattningssyndrom och är kvinna - eller känner du någon?

I samarbete med studieförbundet Bilda kommer Fenix Rehab genomföra en temabaserad samtalsmetod med namn "Hela Livet". Vi erbjuder dig samtal i grupp, feldenkraiss, kreativt skapande, föredrag och studiematerial. Vi träffas 2 ggr/vecka, under 12 veckor, med start i slutet av augusti. Vill du vara med?

Studiematerialet är en samling av olika artiklar namn med temat "Ohälsans kön". Syftet är att synliggöra ohälsa ur ett genusperspektiv. Webbtidningen Feministiskt Perspektiv har sammanställt materialet på uppdrag av Fenix.

**Yrkesverksamma och intresserade** kan ta del av rapportering samt ett avslutande seminarium i Stockholm i slutet av januari. Vill du ha en inbjudan kontakta oss. Metoden kommer att utvärderas av en genusforskare. För mer info, kontakta Helen Rydberg eller Maria Lohe på 08-640 62 82 eller rehab@fenix.org.se.

Fenix Rehab är ett jämställdhetsprojekt inom Föreningen Fenix, med medel från Ungdomsstyrelsen.

*Fenix*  
möjligheternas  
mötesplats

NU ÄR DET DAGS ATT ANMÄLA SIG  
TILL DROGFOKUS 2012!

– en mötesplats för alla som arbetar med  
alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor.



**Drogfokus 2012**  
arrangeras  
i Norrköping  
24-25 oktober 2012  
på Louis De Geer  
konsert och kongress.

**drogFOKUS**  
nationell konferens om alkohol,  
narkotika, dopning och tobak 2012  
www.drogfokus.nu

VI SES I NORRKÖPING!

Arrangörsgrupp 2012:

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Dopingjouren, Kriminalvården, Läkemedelsverket, Regeringens ANDT-sekretariat, Rikspolisstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Statens institutionsstyrelse (SiS), Sveriges kommuner och landsting (SKL), Trafikverket, Transportstyrelsen, Tullverket samt Norrköpings kommun.





# Avsätt Mammon

*Vår förmåga att bidra och våra behov är olika*

**Människor måste få blomstra, oavsett vilka förutsättningar de har. Och ta emot omsorg och solidaritet utifrån behov. Fram för rätten att vara olika!**

**Text: Mattias Hagberg**

**Bild: Bibbie Friman**

Årets märkligaste förslag bär kristdemokraternas signatur. I februari gick partiets familjepolitiska grupp ut i *Svenska Dagbladet* och föreslog att de familjer som vill vara hemma med sina barn skulle få rätt till barnomsorgspeng bara de registrerade en enskild firma. Dessutom skulle de föräldrar som tog hand om sina barn hemma få rätt att göra ett "barnskatteavdrag".

Familjen som företag, med andra ord. Barne- nomen som kunder.

Kristdemokraternas idé avfärdades fort av övriga politiska partier. Förslaget var därmed dött innan det ens börjat leva.

Trots det kan det vara värt att dröja vid det en stund. Jag tror nämligen att det säger något väsentligt om vår tid, om vårt samhälle.

I en skarp krönika i Godmorgon Världen i Sveriges Radio tog författaren och litteraturvetaren Nina Björk upp kristdemokraternas utspel. Hon såg förslaget som ett led i en tilltagande kommersialisering av familjelivet. Men det som intresserade henne mest var inte kristdemokraternas förslag utan folkpartisten och jämställdhetsministern Nyamko Sabunis reaktion på förslaget. Enligt Nyamko

Sabuni var kristdemokraternas idé förkastlig, inte enbart för att den bidrog till kommersialisering, utan framför allt för att många barn skulle missa förskolan om kristdemokraternas politik blev verklighet.

I en debattartikel skrev Nyamko Sabuni att kristdemokraternas förslag riskerade att försämra Sveriges konkurrenskraft eftersom många barn skulle missa viktig pedagogisk verksamhet i en ålder där de är som mest läroaktiga: "Vi lever i en global värld under stor internationell konkurrens. Konkurrensen handlar inte längre om vilka naturtillgångar ett land har, utan om vilken kunskap dess folk besitter", slog Nyamko Sabuni fast.

I sin krönika i Godmorgon Världen pekade Nina Björk på att Nyamko Sabuni är

en lika god marknadsfundamentalist som kristdemokraternas familjepolitiska grupp. De delar samma föreställning om marknaden som alltings mått och medel. I det ena fallet handlar det om familjepolitik, i det andra om utbildningspolitik.

**JAG TROR ATT NINA BJÖRK ÄR** något viktigt på spåren. Vi kan i dag se en tilltagande kommersialisering av i stort sett alla livets delar. Det spelar ingen roll om det handlar om familj, omsorg, utbildning eller kärlek – allt mäts numer i ekonomiska termer.

Sociologen Zygmunt Bauman har beskrivit hur vi gått från ett samhälle som fokuserar på produktion till ett samhälle som fokuserar på konsumtion. I boken *Konsumtionsliv* visar han hur i stort sett alla delar av livet underordnas konsumtionens logik. Samhället har, med Zygmunt Baumans ord, blivit konsumtivistiskt. Om produktionssamhället förvandlade arbete till ett "ting" som gick att köpa och sälja på en marknad, har konsumtionssamhället förvandlat själva livet till en vara.

Människorna i konsumtionssamhället, skriver Zygmunt Bauman, ser sig själva som

produkter som måste paketeras på ett tilltalande sätt med hjälp av kläder, möbler och prylar för att bli attraktiva på arbetsmarknaden, relationsmarknaden och vänskapsmarknaden.

En nyckel för att förstå den utveckling som Nina Björk och Zygmunt Bauman beskriver, är just ordet *marknad*. Detta ord framstår som samtidens viktigaste metafor. Vi kan i dag föreställa oss i stort sett vilket område som helst som en marknad. Tänk bara på ord som kulturentreprenör eller omsorgsmarknad.

Det är i detta sammanhang man skall se de senaste årens skandaler inom till exempel äldreomsorgen. Såväl privata som kommunala äldreboenden har fallit in i en logik där ett ekonomiskt marknadstänkande har fått företräde framför en traditionell omsorgslogik. Och den som sätter det ekonomiska mätbara före det omhändertagande och omätbara har inga problem med att väga kissblöjor.

**VI LEVER I EN TID SOM ÄR BESATT** av det mätbara. Endast det som kan få en siffra i ett exceldokument tillskrivs värde. Allt annat –

allt det där opåtagliga, relationella, sociala – anses svårt, nästan omöjligt att förhålla sig till. I ett sådant klimat blir pengar en fantastisk måttstock, en oundgänglig värdeskala mot vilket allt kan jämföras. Det är som om moralen blivit ekonomisk.

Inom nationalekonomin, samtidigt viktigaste ideologiproducent, beskrivs marknader aldrig som något komplicerat. De har liksom inte med samhället i övrigt att göra. Pengar och handel är bara ett smidigt sätt att organisera utbyte. Inget annat. Aldrig något som påverkar vår moral eller vår socialpsykologi.

Nyligen visade den amerikanske antropologen och aktivisten David Graeber att pengar är något betydligt mer komplicerat än vad nationalekonomerna brukar påstå. I den monumentala boken *Debt – the First 5000 Years* undersöker han pengarnas ursprung på nytt och han visar att pengar inte alls uppstått ur något så okomplicerat som handel utan ur mellanmänniska relationer – ur skuld.

**ALLA MÄNSKLIGA RELATIONER** bygger på att vi ger och tar. Vi är i någon bemärkelse alltid skyldiga varandra en massa saker. Och just så skall det vara; det ömsesidiga utbytet är det som håller oss samman. Är min "nästa" hungrig ger jag honom eller henne mat utan att fundera på om och när han eller hon skall betala tillbaka. Så ser den ursprungliga sociala relationen ut. Men någon gång under historiens gång muterade den, skriver David Graeber. Plötsligt var några innanför och några utanför. Plötsligt måste några barmhärtighetsgärningar återgäldas. Plötsligt uppstår en skuld som skall betalas tillbaka. Och när väl skulden är på plats uppstår föreställningar om hur mycket saker och ting är värda: Hur skall den som inte äger något betala tillbaka? Kanske med sitt liv? Kanske genom att bli gäldenärens tjänare eller slav?

Därifrån är steget inte långt till att över- sätta alla skuldrelationer till något som går att jämföra universellt: nämligen pengar.

David Graeber för in en tydlig social dimension i penningekonomin. Marknader är med andra ord alltid sociala relationer omsatta till pengar. Ur det perspektivet är det lätt att se hur de senaste decenniernas marknadstänkande bara är en accentuering av flera tusens års kommersialisering av livet.

**FÖLJER MAN DEN VÄSTERLÄNDSKA** historien är det tydligt hur vårt tänkande och vårt sociala liv bit för bit underordnas ett kommersiellt paradig. En höjdpunkt är 1600-talet då föreställningar om samhället som ett kontrakt mellan fria individer slår igenom. Det är som om hela samhällsbygget förvandlas till en affärsuppställning. En idé som vi haft med oss sedan dess.

En annan höjdpunkt är det tidiga industri- samhällets snabba kommersialisering av allt från arbete till jordbruksmark. Den omvandling som fick Karl Marx att mynta begreppet "förtingligande", ett ord som han använde för att beskriva den process som tvingar



alla människor som lever under industrikapitalismen att begå ett slags permanent tankefel gentemot "verkligheten". Han menade att kommersialiseringen efter hand fick alla medborgare att bortse från allt som inte lät sig uttryckas ekonomiskt. Därmed blev verkligheten en värld av ting, inget annat.

Vad det handlar om är med andra ord ett bortträngande. Enbart det mätbara, endast det som kan omvandlas till pengar, har ett värde. Allt annat har skjutits åt sidan, underordnats, trängts undan.

För tillfället lever vi med politiker som stryker denna utveckling med härs. Såväl kristdemokraternas förslag att bolagisera kärnfamiljen som jämställdhetsministerns tal om utbildning som konkurrensmedel är tydliga exempel. De kan lätt mångfaldigas.

Och det handlar inte bara om Alliansen. Såväl socialdemokraterna som miljöpartiet har anpassat sig till den rådande ordningen. I dag hyllar alla marknaden.

**DÅ ÄR DET LÄTT ATT BLI POLITISKT** deprimerad, för att använda författaren Maria Svelands uttryck. Så vad göra? Hur skall vi komma bort från detta radikala förtingligande? Hur skall vi skapa ett tillstånd där det känns fel att väga kissblöjor?

Flera av samtidens mest namnkunniga filosofer – till exempel Martha Nussbaum och Axel Honneth – har jobbat aktivt med dessa frågor under många år. I dag är deras tankar mer aktuella än någonsin.

Något förenklat kan man säga att det handlar om att hitta alternativ till dagens ekonomiska moral.

Den grundläggande utgångspunkten för dessa filosofer är att det nationalekonomiska marknadstänkandet inte är en vetenskaplig sanning utan en ideologi, en mentalitet, som formats under många århundraden, ungefär på det sätt som den beskrivs av David Graeber. Men den ekonomiska moralen

### **"vill föra in begrepp som omsorg, kärlek och solidaritet på samma nivå som likabehandling och självständighet"**

är inte mer sann bara för att den är kvantifierbar och gammal.

Därmed står vi fria att välja hur vi vill organisera våra samhällen – vad vi vill uppmärksamma och vad vi vill trycka undan.

Just uppmärksamhet är ledordet. Vi människor är djur som lever genom vårt språk och genom våra relationer. Vi blir till i gemenskap. Det vi uppmärksammar, det vi talar om, det vi benämner, formar vår värld och våra föreställningar. Beskriver vi oss själva som kallhamrade individualister på en konkurrensutsatt marknad så blir vi just detta, beskriver vi oss själva som sårbara, utsatta

och beroende, förändras i ett slag våra tankar om oss själva och vårt samhälle.

Därför, menar till exempel Martha Nussbaum och Axel Honneth, gäller det att skapa institutioner som gör oss uppmärksamma på vårt behov av omsorg och empati och på vår radikala utsatthet som människor.

**DET HANDLAR OM ATT SKAPA LAGAR** och institutioner som inte bara fokuserar på likabehandling utan även på våra behov av att behandlas olika, lagar och institutioner som i en nyliberal bemärkelse är orättvisa eftersom de lyfter vissa mer än andra, men enbart för att vi har så olika förutsättningar och behov.

Våra relationer till barn, gamla och sjuka visar i blixtbelysning vad det handlar om, en osymmetrisk omsorg om den som har behov.

Martha Nussbaum pekar på möjligheten att skapa en rättighetskatalog som inte bara pekar på alla människors lika värde utan även på alla människors rätt att kunna "blomstra" som människor, vilka förutsättningar de än har.

Axel Honneth, i sin tur, vill föra in begrepp som omsorg, kärlek och solidaritet på samma nivå som likabehandling, individualitet och självständighet.

Eller som den franska filosofen Simone Weil en gång uttryckte saken: "Uppmärksamhet är den renaste och ovanligaste formen av generositet".

mattias.hagberg@textverk.se

## SOCIALPOLITIK I KORTHET

### Tvång vid psykos

Bland patienter med psykosjukdom är det mycket vanligt med återfall. Ofta handlar det om tvångsvård – där du medicineras och slås i bälte mot din vilja.

För första gången har nu 12 patienter själva fått berätta hur de vill bli bemötta och behandlade vid återfall. "Att bli sedd som en medmänniska" var ett vanligt svar. Studien har bl a lett till en "individuell samarbetsplan", som införts vid två vårdkedjor för psykosjukdom i Västra Götaland.

– Det här är ett nytt sätt att samarbeta med tvångsvårdade patienter, genom att ta tillvara deras kunskaper och erfarenheter av vården, säger Eva Andréasson, forskare vid Sahlgrenska akademien och psykiatrijuksköterska vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset.

### Apatiska barn

Nu finns kemiska bevis för stark stress hos de barn som

insjuknade.

Mellan mars 2005 och december 2007 befann sig 70 barn i ett apatiskt tillstånd. En grupp forskare inom barnpsykiatri och kemi fick möjlighet att ta prover på elva barn med allvarliga symptom. Nya prover togs under hela sjukperioden fram till tillfrisknande.

– Vi har uppmätt extremt förhöjd stressnivå i form av en rad olika stresshormoner i blodet hos dessa barn, säger Jonas Bergquist, medicine doktor och professor i analytisk kemi och neurokemi vid Uppsala universitet, som lett studien.

– Vi kunde också följa tillfrisknandet i nivåerna tills de var normala igen.

Det kemiska mönstret liknar det vid posttraumatisk stress, om än inte exakt. Som kontrollgrupp användes bl a syster till de drabbade barnen. De hade liknande situation men reagerade inte på samma sätt, vilket visar hur olika sårbara barn kan vara menar forskarna.

## ANNONS

### ULF LUNDAHLS MINNESFOND

Ulf Lundahls Minnesfond instiftades av Ulf Lundahl 1978 med syfte att främja barns och ungdoms vård och fostran eller utbildning. Dessutom utger minnesfonden bidrag för undervisning och utbildning.

Särskilt stöder Minnesfonden projekt där medlen direkt kommer barn och ungdomar, som drabbats av sjukdom, funktionsstörningar eller andra svårigheter, till del. Detta kan gälla även sociala problem.

Beslut om bidrag fastställs vid styrelsens sammanträden fyra gånger per år.

Bidrag eller stipendier till enskilda personer utges ej.

Ansökan om bidrag görs via Minnesfondens formulär (tre kopior) som kan hämtas från [www.lundahlsminnesfond.org](http://www.lundahlsminnesfond.org). Ansökan skickas till Minnesfondens kansli.

Stiftelsen Ulf Lundahls  
Minnesfond  
Box 11186  
100 61 Stockholm  
Tfn: 08-735 82 31



## ANNONS

### För Baggium Vård & Behandling är barnens behov i centrum. - Hos oss finns en plats för alla barn

Baggium V&B AB är ett företag inom Humanakoncernen. Vi producerar samhällsnyttiga tjänster där vi erbjuder vård- och behandling av barn och ungdomar med mångkulturell bakgrund. Vi har 20 års erfarenhet av att arbeta med barn från hela världen. Vi har en hel vårdkedja vilket innebär att vi kan erbjuda alla placerade ungdomar den omsorg eller behandling de behöver. Till våra enheter har vi dessutom en resursskola med hög lärartäthet och små elevgrupper. Vi har också en psykologienhet med kompetens i kris och trauma för att möta barn och ungdomar som placeras inom organisationen på bästa sätt. Våra ungdomar skall möta de mest kompetenta behandlarna för de behov som de har.

Vi har personal från hela världen som möter barn från hela världen i nu-Sverige.  
Tillsammans skapar vi en ny värld!

Vår behandlingspersonal är utbildad i BBIC, MI, ART, LF. Vi har ramavtal med 70 svenska kommuner.

#### Våra tjänster:

- HVB-hem
- Familjehem
- Öppenvård
- Eftervård
- Resursskolor
- Psykologienhet

#### Målgrupper:

- Mångetniska ungdomar i riskzonen
- Ensamkommande barn & ungdomar 12-20 år.
- Vård & Behandling av flickor och pojkar 12-22 år.
- Placeringar enligt SoL och LVU.



[www.baggiumvob.se](http://www.baggiumvob.se)

För mer information om våra enheter och tjänster besök:  
[www.baggiumvob.se](http://www.baggiumvob.se)



En del av Humana



## ANNONS



UPPSALA  
UNIVERSITET

**NCK** NATIONELLT CENTRUM  
FÖR KVINNOFRID

### Söker du kunskap om våld?

NCK:s kunskapsbank samlar en stor mängd kunskap och forskning om områdena mäns våld mot kvinnor, våld i samkönade relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Den vänder sig i första hand till dig som möter våldsutsatta personer i ditt arbete.

I NCK:s kunskapsbank kan du få en snabb överblick över ett ämne men också lästips och möjlighet till fördjupning. Vi har samlat publikationer från myndigheter, utbildningsmaterial och nyskrivna texter om exempelvis barn som upplever våld i familjen, särskild utsatthet och kommunernas ansvar. Dessutom presenteras över 100 forskare och deras projekt.

Välkommen till NCK:s kunskapsbank!

[www.nck.uu.se/kunskapsbanken](http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken)

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet arbetar på uppdrag av regeringen med att sprida kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i samkönade relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. NCK driver också den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen 020-50 50 50.







Homeira Tari omringad av Lucas Storlätten, Dastan Ahamd, Robin Axelsson, Daniel Nazem, Tanaz Daraee och Romella Hannoun.

## *De brinner för att berätta om sin plats på jorden*

**Backa satsar på kultur som alternativ till kontroll och repression. I en egen tidning och en ny film ger ungdomar egna bilder. Som medierna ofta ratar.**

**Text: Cecilia Hugosson**

**Bild: Bibbie Friman**

Förra året brann bilar och kastades sten även i Hisings Backa i Göteborg. Medierna gick ut med att "ungdomarna tagit över Backa Röd" och att "de vuxna förlorat kontrollen över situationen". Det har gett området ett oförtjänt dåligt rykte, tycker Sahar Amini, 18:

– Jag har hört av andra som aldrig ens varit här att "i Backa Röd hänger ungdomarna vid Netto och är kriminella". Det stämmer inte alls, unga här är som unga på andra platser, säger Sahar.

Sahar Amini, Romella Hannoun, Robin Axelsson, Lucas Storlätten och Karar Karim brukar träffas i Röda stugan, ett litet trähus i området Backa Röd omgivet av stora hyreskomplex. De är fem av nio unga mellan 14 och 20 år, som medverkar i en ny film om Backa. En gång i veckan ses de för att öva in scener och bolla idéer under ledning av Homeira Tari, ungdomshandledare på Backa Kulturhus. De gör nästan allt själva. De är skådespelare, manusförfattare, filmare, låtskrivare, kompositörer och redigerare.

Första gången filmgruppen samlades berättade de episoder ur sina liv vilket blev grunden till filmens manus.

– Det kändes bra. Det kom som en överraskning vad några hade gått igenom. Man känner sig lite tryggare när man vet lite om varandra. Man blir inte lika blyg, säger Romella Hannoun.

Sahar Amini har också brottats med att våga ta plats.

– Jag har alltid varit lite blyg, och att vara med i gruppen innebär att jag måste dela med mig. Jag tar små steg i taget, säger Sahar och får medhåll av de andra.

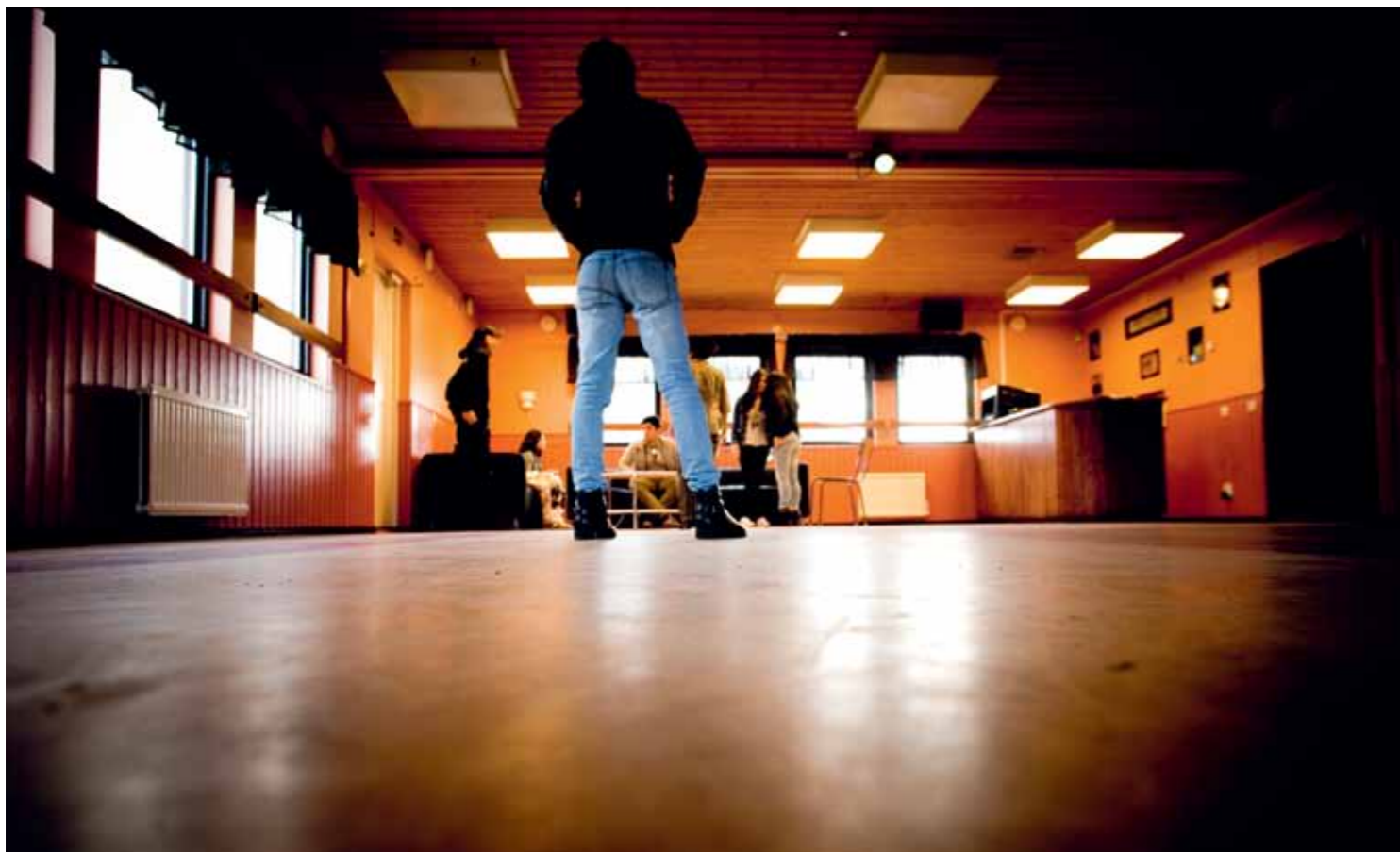
– Det här gör att jag utvecklas som person och hittar på något annat än att dra runt utan något att göra, säger Robin Axelsson.

Han spela huvudrollen i filmen och gör hip hop musiken tillsammans med Lucas Storlätten.

Den nya skildringen av Backa blir en upp-

# Ger sin egen bild





Homeira Tari: Unga som möter andras fördomar och har det tufft socialt och ekonomiskt, har stort behov av att få uttrycka sig.

följning till förra årets film *Genvägar*, som speglade social utslagning och desperation, men också hopp och kärlek. Den visades på Backa Kulturhus för tjänstemän, politiker och allmänhet, men även på olika skolor för ungdomar och personal och på Världskulturmuseet i Göteborg centrum.

– Genvägar blev bra, men den här filmen kan bli ännu bättre eftersom vi lärde oss mycket på den förra, säger Robin Axelsson.

Till skillnad från den tidigare filmen kommer en berättarröst, inspelad av Lucas Stor-slätten, att föra filmen framåt på temat ungdomsliv och kultur.

– Till *Genvägar* hade vi ingen tydlig struktur att gå efter, nu har filmen en tydligare röd tråd som förstärks av berättarrösten. Vi ska också lägga upp ett inspelningsschema som gör inspelningarna smidigare, säger Sahar Amini, som står för filmandet.

**FILMEN HANDLAR OM KULTURKROCKAR**, ungdomsproblem och makt. Det är händelser från ungdomarnas egna liv som är utgångspunkt i manuset.

– Jag tror att filmen kan komma att provocera, eftersom vi tar upp och vänder på många fördomar, säger Karar Karim.

– På film är invandrare ofta offer, här är det andra roller, fortsätter Homeira Tari.

Det är under Homeira Taris ledning som både den nya filmen och ungdomarnas egna tidningar *Made in Backa*, *Made in Kärra* och *Made in Tuve* produceras. Homeira Tari har varit anställd på Kulturhuset i Backa i fyra år och under elva år dessförinnan ar-

betat som bland annat elevassistent, barnskötare, kulturvård och trygghetsvård i olika Göteborgsförorter.

– Som trygghetsvård med uniform kallade många unga oss för ”jävla vakter”. Jag märkte att flera kände sig kränkta och pro-



**”Många bär så mycket smärta inom sig som behöver komma ut. Om vi kan hjälpa dem med smärtan kommer vi att ge dem trygghet.”**

vocerade av att vi fått jobb ”för att hålla koll på dem”, säger Homeira Tari.

Hon föreslog sin dåvarande chef att byta arbetsmetod. Att börja arbeta mer aktivt tillsammans med ungdomarna. Chefen nappade på hennes idé och trygghetsvårdarna började måla bänkar och städa gårdar tillsammans med ungdomarna.

– Då gick jag från att bli kallad ”jävla vakt” till ”fröken”. Vi visade ungdomarna respekt och vi fick respekt.

**SEDAN DESS HAR HON FORTSATT ARBETA** med unga genom att ge dem ansvar och lyfta fram deras talanger.

Homeira Tari har märkt att unga, som ständigt möter andras fördomar och som många gånger tampas med social oro och kommer från tuffa ekonomiska förhållanden, har ett större behov av att få uttrycka sig.

– Jag har stött på väldigt många kreativa ungdomar i Backa. Jag tror att det kan bidra till ännu mer kreativitet att bo i ett område som är mer utsatt, säger hon.

En kreativitet det svenska samhället missar, gång på gång. Det är hon själv, som invandrare från Iran, ett exempel på.

– Flera gånger har jag känt att samhället har underskattat mina resurser och det har varit svårt att få arbete. På samma sätt underskattas alla i Backa – de vuxna, barnen och ungdomarna.

Genom att vägleda och samarbeta med unga vill Homeira Tari göra dem delaktiga och stärka deras självförtroende.

– Skrivandet och teatern är som terapi.



Robin Axelsson och Homeira Tari tränar. Nedan: Robin med Tanaz Daraee. Sahar Amini jobbar med texter till *Made in Backa*.







Här har de vuxit upp, Lucas Storlätten och Robin Axelsson. De gör hip hop musiken till den nya filmen.

Många av barnen bär så mycket smärta inom sig som behöver komma ut. Om vi kan hjälpa dem med smärtan kommer vi att ge dem trygghet. Det ger i förlängningen ett bättre samhälle.

**MÅLET ÄR ATT VARA KLARA MED** filminspelningsplanen innan augusti. Ungdomarna är överens om att de vill visa filmen för så många som möjligt över ett så stort spridningsområde som det går.

– Det hade varit bra om människor från olika stadsdelar kunde se filmen. Alla har vi vår syn på varandra, och med den här filmen hoppas vi kunna hjälpa människor att

ändra på föreställningar och fördomar, säger Karar Karim.

Ungdomarna tycker Backa har fått en negativ stämpel som stadsdel, som förstärktes av media. Flera av deras vänner och bekanta från andra delar av Göteborg har varit rädda för att komma på besök.

– Människor läser i tidningen och tror att de ska bli rånade eller slagna om de kommer ut hit, säger Lucas Storlätten.

Ungdomarna tycker att invånare med olika kulturell bakgrund och etnicitet borde få uttala sig mer i massmedia för att ge sin bild av Backa. De vill inte att polisen eller ensamma personer får representera hela stadsdelen

och är överens om att många positiva sidor av Backa aldrig skildras.

– Man kan kombinera en negativ artikel med en som är mer positiv, säger Sahar Amini.

Karar Karim önskar att det hade varit naturligt för alla göteborgare att bosätta sig i eller besöka Backa.

– Alla borde åka ut hit oftare och se allt som är fint också, säger Karar Karim. Här finns allt.

**NÅGRA DAGAR EFTER FÖRSTA TRÄFFEN** med ungdomsgruppen slår jag mig återigen ner med ett gäng, nu längst upp i Backa Kul-

turhus. Jag återser Romella Hannoun tillsammans med Tanaz Daraee, Dastan Ashmed och Daniel Nazem. Alla medverkande i den kommande filmen och i Made in Backa.

Made In Backa är barnens egen tidning och ännu ett sätt för ungdomarna att själva lyfta fram det positiva i stadsdelen – i sina egna artiklar, teckningar, reportage, berättelser och poesi.

– Det är roligt att se hur glada barnen blir när de bläddrar i tidningen och läser det de själva har gjort, säger Tanaz Daraee.

Tidningen ges ut fyra gånger per år under ledning av Homeira Tari och sprids i traktens skolor, både på webben och i pappers-

format. Konceptet är att sagopedagoger, poeter, och journalister hjälper barn att skapa egna reportage, dikter och berättelser.

Tanaz Daraee minns hur det kändes att göra de första utgåvorna av tidningen för fyra år sedan.

– Det var jätteroligt att se det vi tecknat och skrivit tryckt i tidningen, men vi visste inte riktigt hur vi skulle göra den, eller vad som skulle vara med. Under tiden som gått har vi lärt oss mycket och nu flyter det på jättebra, säger han.

– Jag känner mig stolt när jag läser tidningen, vi får alla ta ansvar, säger Romella Hannoun. Det gör att vi får öva på att ta

ansvar inför vuxenlivet.

Made in Backa görs av och för unga mellan 10-13 år. De lite äldre ungdomarna finns också med – som handledare och föreläsare för de yngre barnen, bland annat pratar de om FN:s barnkonvention, fotograferar och delar ut tidningen. Homeira Tari brukar själv söka upp elever ute på skolorna för att se vilka som är intresserade av att delta.

Ungdomarna växlar mellan olika roller. Ibland är de skribenter, poeter andra gånger tecknare.

– Första året var jag med och målade bilder till tidningen, när man blir äldre får man göra ännu mera, säger Tanaz Daraee. På det sättet passar man vidare det man tidigare gjorde till de yngre.

**FÖR DANIEL NAZEM ÄR MEDVERKAN** i tidningen även ett sätt att lära sig svenska. Han flyttade till Backa från Iran förra året.

– Jag kunde ingenting av språket när jag först kom hit, men nu är det lättare att prata och förstå, säger Daniel Nazem.

Dastan Ashmed funderar på att fortsätta arbeta inom media eller tidningsbranschen när han blir äldre.

– Jag trivs med det här jobbet, och vill veta och lära mig mer.

Ungdomarna ser sin medverkan i tidningen och filmskapandet som ett positivt sätt att aktivera sig, och anser att det behövs fler fora där unga kan uttrycka sig. De tror att oroligheterna som blossade upp förra året till stor del berodde på att de unga som bråkade inte var nöjda med sin situation.

– Det är bra med fritidsgården Kultan, men det räcker inte med bara fritidsgårdar. Det är främst unga från låg och mellanstadiet som besöker gården, och det behövs fler aktiviteter för de äldre, säger Romella Hannoun.

Alla är överens om att det sattes in för många poliser i Backa förra sommaren, och att det gjorde att en del unga blev ännu stökigare. De anser att polisen många gånger helt utan anledning har betett sig aggressivt mot dem. Det har hänt att polisen kör ut unga killar bortanför Angeredbron många kilometer bort för att sedan låta dem gå hem.

– Det behöver inte ha hänt något, polisen gör så ändå, säger Robin Axelsson.

**ÄNNU IDAG ÄR POLISNÄRVARON HÖG** i Backa och Tanaz Daraee tycker att måga av dem är ok.

– Det finns bra poliser som pratar med oss. De kan få bättre kontakt med unga, och få dem att lyssna, säger hon.

Men Robin tycker den höga polisen närvaron känns överdriven.

– Man känner sig otrygg att ha polisen så nära. Det hade varit lika bra att bura in hela Backa.

– Det bästa hade varit om fler unga fick jobb, tillägger Romella Hannoun. Precis på samma sätt som vi får arbete när vi är med och gör tidningen behöver fler unga i Backa känna att de kan och får arbeta, anser hon.

cecilia-hugosson@hotmail.com



# ”Underskatta oss inte”

**Invandrares kunskaper och erfarenheter tas inte tillvara, menar Homeira Tari. Själv är hon dock en kreativ kraftkälla som inte gick att hejda.**

**Text:** Maria Wallin

**Bild:** Bibbie Friman

Hon vet av egen erfarenhet. Hon kom från Teheran till Göteborg 1990 och fick slå sig fram, ständigt osedd och underskattad.

Idag är poeten, författaren, filmskaparen och ungdomsledaren Homeira Tari central i arbetet med ungdomar på Hisingen. Vägen dit har varit slingrig och uppdragen genom åren långt ifrån självklara. Men när hon föreslog att man skulle sluta vakta ungdomar och i stället jobba tillsammans med dem i olika kulturprojekt fick hon i alla fall prova, det var i Biskopsgården. I ett projekt som gav mersmak.

Så flera projekt har det blivit. Det är ju så bra aktiviteter kan uppstå och få fortleva under några år – men alltför sällan blir ordinarie verksamhet. Projektet med tidningsproduktion bland unga i Backa är till exempel ett 3-årigt Arvsfondsprojekt.

– Det är alltid en kamp att få fram resurser. Det skulle vara så skönt, för verksamhetens och för ungdomarnas skull, att känna att stadsdelen och politikerna värderar det vi gör och garanterar medel till bra ungdomsaktiviteter.

**OM SIN EGEN BAKGRUND BRUKAR** hon säga:

– Jag är född och uppvuxen i södra Teherans dammiga och kärleksfulla gator och har bott länge i förorterna Lövgårdets och Backas dimmiga och magiska fält. Förorten är mitt hem, ett slott som bär ”tusen och en natt” inom sina stängda rum. En miljö som inte är främmande för det främmande.

Homeira Tari, poeten. Som ofta återkommer till den kompetens som finns inom förortens egna domäner och som det svenska majoritetssamhället oftast förbiser. I en självtillräcklighet och maktfullkomlighet som i sin effektiva aningslöshet slår hårt. Som här ur boken Dimmans blå ögon:

*Jag talar med dig,  
Du som är hård som mitt öde  
Du som flyr mina tårfulla blickar*

*Jag talar med dig  
Du som tar emot mig som en slav,  
Du som behandlar mig  
som en tiggare som har gått förbi din väg  
...*

*Jag talar med dig,  
Du som föraktar mig för min brytning  
Du som förnekar mig  
för min okunnighet*

**MEN HOMEIRA TARI TOG SIG IN** i det svenska samhället. Hon har jobbat i olika yrken i ”utsatta områden” i över 15 år, alltmer med fokus på kombinationen barn/unga och kultur. Hon är ungdomshandledare på Backa kulturhus och projektledare för tidskriften Made in Backa, Made in Tuve och Made in Kärra. Hon har ensam och tillsammans med ungdomar gjort filmerna Livet gungar i Backa Röd, Genvägar och Dimmans blå ögon, och skrivit några filmer och teaterpjäser ihop med barn och ungdomar i Biskopsgården och Backa – som Livet gungar i klarväder och Drömmaren på Sagogatan.

De två senaste åren har hon tillsammans med andra författare medverkat i författarsällskapet Jury och läst barns och ungdomars noveller och dikter. Hon är ledamot i Författarcentrum Väst och har fortsatt sin yrkesbana från Iran och på sitt nya språk gett ut sex böcker.

I sin poesi ger hon utlopp för den kränkning som Myndighetssverige förorsakat henne – och så många andra – när administrativens kvarnarna reglementslenligt mal.

*Jag ligger vaken och räknar,  
dagens piskslag  
på min spruckna själ*

*Jag ligger vaken och analyserar  
myndigheternas bleka leenden,  
deras morrande blickar  
och spottloskor  
på mitt kämpande ansikte*

*Jag ligger vaken  
när dagen somnat in  
när natten nattar  
duvornas förlorade drömmar  
när måsarna flyger  
över förortens tysta lekplatser  
när korparna knackar  
på mitt fönsters drömmar  
och skriver om dagens vassa dolkar*

*Jag ligger vaken  
och tittar på ungdomarnas vilshenhet,  
under nattens tunga andetag*

*Jag ligger vaken  
och tänker på dagens ovärdade vård,  
på vårdens hemlighetsfulla hänsynslöshet*



*Jag ligger vaken  
och väntar på trygghetens vakter  
för att släcka  
ungdomarnas flammade hat*

*Jag ligger vaken och räknar  
a-kassornas påhittade ursäkter  
och deras patriarkala handlingar*

*Jag ligger vaken och fördjupar mig  
i hyenornas hederliga plikter  
och deras hänskrattande  
åt lammens tystnad*

*Jag ligger vaken och undrar om  
den kommande dagens planerade svek*

*Jag ligger vaken  
och insisterar i gryningen  
att plåstra mina sårade förhoppningar  
att natta min eviga vakenhet*

**UR DIMMANS BLÅ ÖGON** ”för att släcka ungdomars flammade hat”... Homeira Tari menar att oroligheterna som blossade upp i Backa förra året har sina förklaringar.

– Redan för tio år sedan såg jag att det var många unga i Backa som inte hade någon vuxen att vända sig till och som inte fick den hjälp de behövde, till exempel i skolan. En del av de här ungdomarna kände sig förbisedda av samhället och vissa blev senare kriminella.

Därför är det så viktigt att vuxensamhället möter de unga, menar hon. Ser och bekräftar deras talanger, ser dem som möjligheter, som sociala investeringar inför framtiden och ger dem plats och tillhörighet. Inte bara i den Röda stugan i Backa, som finns med i dikten Till mina Backabarn, om ”de rastlösa pojkarna” och ”de obekräftade flickorna”.

*Livet vaggas i gudens varma famn  
med pojkarnas mörka hemligheter  
med flickornas sorgsna sagor*

*Livet drömmer i gudens blå ögon  
i världens mystiska musik  
i världens sagolika tankar*

**HOMEIRA TARI VET ATT DE DÄR** hemligheterna och sorgsna sagorna måste få berättas. Av de unga själva. Hon ser till att det blir möjligt. Det är bara guden med de blå ögonen, han som råder över alltsammans, som är så oberäknelig.

maria.wallin@socialpolitik.com

## LÄS VIDARE:

Dimmans blå ögon, Homeira Tari, Sahar förlag, Kungsbacka 2008  
Skymningens dans, Homeira Tari, Geson Kungsbacka 2005  
Månens blick, Homeira Tari, Nina, Uppsala 2003



# Europa en krutdurk

*Ekonomiska och sociala orättvisor äventyrar stabiliteten*

När land efter land bryter upp den generella välfärden stängs allt fler ute. Fattigdomen är tillbaka. Och upproren. Särskilt de unga har fått nog. De ger sig ut på gatorna. De vill ha jobb och försörjning. De vill ha en framtid.





**Text: Ove Sernhede**

**Bild: Scanpix / Joel Saget**

Europa bubblar av sociala spänningar. Den våldsamma urladdning sommaren 2011 på Londons gator var en brittisk pendang till vad som hände i Paris förorter och många andra franska städer hösten 2005. Eller vad som hände i Köpenhamn 2007, Aten 2008, Barcelona 2010.

Händelserna i dessa städer visar på en orsakskedja som startar med polisbrutalitet.

I Paris, Aten, London var den tändande gnistan att unga såväl som vuxna från socialt utsatta områden dödats av polisen. Polisens arrogans och ovilja att kommunicera med de upprörda människomassor om vad som hänt, blir den utlösande faktorn. Först sätts det lokala kvarteret i brand, sedan andra delar av staden – för att sprida sig till andra städer med liknande social sammansättning.

Spänningsförhållandet mellan utsatta stadsdelar och ordningsmakten är ett genomgående mönster inte bara i Europa, men också vid konfrontationer mellan unga och polisen i Sverige. Men hur spänd den än må vara, räcker inte relationen till polisen som förklaring till de våldsamma utbrotten.

Vilka är då de mer underliggande och djupgående dimensionerna bakom dessa upplopp? Synar vi den internationella debatten, oavsett om vi talar om Frankrike, Danmark, England eller Sverige menar forskningen att det handlar om mera spontana och oorganiserade reaktioner på den ojämlikhetens nya geografi som utvecklats i alla större städer runt om i Europa. Det som hänt och händer på svensk mark i stadsdelar som Backa, Angered, Rosengård eller Rinkeby är en del av ett större europeiskt mönster.

**FATTIGDOMEN ÄR TILLBAKA** menar ledande samhällsforskare som Pierre Bourdieu. Den fattigdom som efterkrigstidens statliga välfärdsprojekt sökte utplåna, har återvänt i form av ett ”modernt elände”. Loic Wacquant talar om ”territoriell stigmatisering” och en form av permanent ”avancerad marginalitet” som läser in stora grupper av människor i armod och hopplöshet, där de dessutom är utsatta för en allt mer intensifierad kontroll och övervakning. Detta i kombination med det generella tillbakadragandet av välfärdsstatens institutioner har med Scott Lash, skapat ett ”institutionellt underskott”, som är mest framträdande i urbana miljöer där den nya fattigdomen är som mest manifest.

Under de senaste decennierna har det också i Sverige växt fram bostadsområden, framför allt i de tre storstäderna, där majoriteten av barnen växer upp i familjer som lever i vad Rädde Barnen definierar som fattigdom. Det ökande antalet skolor där mellan 50 och 65 procent av eleverna lämnar nionde klass utan behörighet till gymnasieskolan ligger alla i utsatta miljöprogramområden. Enligt ungdomsstyrelsens *Fokus 08* var 35 procent av de unga mellan 20 och 24 år i fle-

ra av dessa områden varken i arbete eller i studier. *Samtal med Ungdomsstyrelsen* visar att dessa siffror 2011 närmar sig de vi ser i stadsdelar som Tottenham i England och i de stora städerna runt om på den Europeiska kontinenten (Gerhard Holmgren 11-09-17).

Vi står inför en situation där delar av dagens unga från de mest utsatta stadsdelarna i de tre storstadsregionerna riskerar att tappa tilltron till samhället och därmed hamna i ett tillstånd av permanent marginalisering. Mot denna bakgrund är det knappast förvä-



## ”Att ungdomar saknar arbete har ingen koppling till samhällsutveckling utan är deras eget fel och ansvar.”

nande att såväl Stockholm, Göteborg som Malmö under senare år skakats av upploppsliknande aktioner, som vi tidigare sett i Europa men som vi trodde den svenska välfärdsstaten var befriad ifrån.

**STADEN OMVANDLAS, DELAS UPP** och faller isär i olika världar.

De rörelser av ungdomlig social oro som gäckar den etablerade ordningen runt om i Europa, startade inte – som många vill göra gällande – med den heta franska hösten 2005. Då stacks 300 franska städer i brand under några intensiva novemberveckor. Det krävdes undantagstillstånd och 26 000 extra inkallade poliser för att kväsa upproret.

Det som hände 2005, menar kulturgeografen Mustafa Dikeç, måste i stället ses som en länk i en lång historisk kedja av urbana resningar med start i det tidiga 1980-talet. Efter upploppen i Brixton 1981 talade franska politiker med stor nervositet om möjligheterna av ett ”Brixton en France”. I sin studie *Badlands of the Republic* från 2007 visar han hur denna rädsla hänger ihop med tiden då nationalisterna Le Pen kammar hem politiska poäng genom att utmåla de unga från Paris mångkulturella förortsområden som samhällets fiender. Under 1980-talet blir klyftorna och den sociala polariseringen allt mer påtaglig i det franska samhället. Mustafa Dikeç visar på ett mönster där den ekonomiska omstruktureringen av Europa samtidigt medför en ny social och rumslig ordning i de flesta större städer. Det urbana

rummet utvecklar avspjälkningsprocesser som omvandlar vissa områden till *badlands*.

Parallellt skapas ett nytt samhällsklimat med nolltolerans, skärpt kontroll och systematisk övervakning av vissa människor och platser. På ett plan lever alla i samma stad, men beroende på social position, utbildning, ekonomi, etnicitet, religion etc. befinner man sig ändå i olika världar. Stereotypa föreställningar frodas och i den rädsla för den Andre som utvecklas via segregationsprocesserna får den rumsliga dimensionen en avgörande betydelse. De nya mönster för urban utveckling skapar, vad Dikeç betecknar som en ny ”platspolitik” (politics of space) som kopplar ihop plats och identitet på ett mer påtagligt sätt än tidigare och som därigenom konsoliderar den rådande sociala ordningen.

**AVANCERAD MARGINALITET**, arbetslöshet och diskriminering.

För att förstå den aktuella situationen av social oro bland stora grupper av unga runt om i Europa måste vi se till den strukturellt betingade ”avancerade marginalitet” som låst in många i en situation av arbetslöshet, svartjobb, underbetalda löner, riskfyllda jobb, frånvaron av fackföreningar, sänkta bidragsnivåer, en allt påtagligare fattigdom och därtill följande diskriminering. Allt fler forskare talar, som Guy Standing (2011) om framväxten av ett ”precariat”. Den avreglerade arbetsmarknaden har skapat prekära och osäkra villkor för allt fler. Denna situation utgör en grund för frustration som med jämna mellanrum leder till spontana och våldsamma konfrontationer med ordningsmakten.

Enligt EU:s egna siffror lever 78 miljoner människor i dagens Euoropa i fattigdom, av dem är 19 miljoner barn. Den gångna vintern dog mellan 400 och 500 hemlösa och fattiga av kylan, i ouppvärmade kyrkor, trapphus, parkbänkar och tunnelbanestationer.

Upploppen på gatorna runt om i Europas större städer under de senaste fem, tio åren är enligt forskare som Loic Wacquant och David Harvey kopplade till en grundläggande omvandling av samhället som startade för mer än trettio år sedan. Det handlar om en utveckling från ”det starka samhället”, kännetecknat av ”welfare” (generell välfärd) som omvandlats till ett samhälle präglad av frisläppta markandskrafter och ”workfare” (rättigheter kopplade till arbete), en utveckling där Fordismens och den Keynesianska välfärdsstatens ”regulation of the poor” via rimliga bidragssystem, ersatts av en politik som närmast måste betecknas som ”punishing the poor”, att straffa de fattiga.

**DET SAMTIDA POSTINDUSTRIELLA** och nyliberala sättet att möta fattigdomen är att sänka bidragsnivåer, kräva ökad flexibilitet och rörlighet för att pressa ut även de mest utsatta på arbetsmarknaden. Det är dessa grupper som får ta de underbetalda lågstatusjobb som den etablerade medelklassen inte vill befatta sig med.

Fokus har de senaste 30 åren flyttats från allas lika rättigheter och ett anständigt medborgarskap till skyldigheten att vara tillgänglig för arbetsmarkanden, samtidigt som kontroll och övervakning av utsatta grupper förstärkts. De unga i de europeiska storstädernas fattigdomsområden ses inte längre som sociala problem. Att de saknar arbete har ingen koppling till samhällsutveckling eller strukturella förhållanden i ekonomin utan är i huvudsak deras eget fel och ansvar. Ungdomar som saknar arbete är därför ett hot mot samhället, ett bevis på att de inte identifierar sig med samhällets grundläggande värderingar, därför måste de övervakas och kontrolleras. Sociala insatser är lönlösa eftersom de i grunden är kriminella och därför måste betraktas som ett polisiärt problem. Detta har lett till friktion mellan unga och ordningsmakten i socialt utsatta stadsdelar över hela Europa.

**DET STARTADE INTE MED PARIS 2005** Den sociala oro vi under senare tid kunnat bevittna runt om Europa hade snarare sitt startskott sensommaren 1981 i England. Då agerade ungdomar i samlade aktioner ut sitt missnöje i Brixton i London, Moss Side i Manchester och Toxteth i Liverpool. Den gången var det Londonpolisens nonchalans i utredningen av en rasistisk mordbrand som var den tändande gnistan. Men protesterna var inte bara riktade mot den redan då militariserade brittiska polisens hårda tag i kontakten med utsatta minoritetsgrupper, utan också mot nedskärningarna i välfärden.

I de upplopp som följde under 80-talet var det möjligt att se en politisk dimension i protesterna. De var mindre tydliga i 90-talets upplopp och efter decenniesskiftet blir den politiska artikulationen allt svårare att uppfatta. Vid utbrotten sommaren 2011 syns vid en första anblick en besinningslös vrede som gick över i vandalism och plundring. Men i de intervjuer med deltagare i upploppen, som gjordes av forskarna vid London School of Economics och journalisterna på The Guardian månader efteråt, visar att nästan nio av tio såg fattigdom och sociala orättvisor som de avgörande bakomliggande faktorerna.

Under hösten och vintern 2011 publicerades ett trettiotal artiklar i *The Guardian* under rubriken Reading the Riots, som ger en helt annan bild av upploppen är den som politikerna i parlamentet redovisade. En röst: ”Jag anser fortfarande inte att det var ett upplopp, det var en protest.” Ett återkommande tema i intervjuerna handlar om kraven på rättvisa. Mustafa Dikeç visar i sin studie om förortsrevolten i Frankrike hösten 2005, att denna inte var kollektivt organiserad. Den var otyglad, utan program och avsikt, men trots det kan den ses som en rättviserörelse med en kritik av de materiella, sociala och politiska villkor under de senaste decenniernas utveckling.

I Sverige ser vi sedan några år samma utveckling. Malmös, Stockholms och Göte-

borgs förorter hamnade i nyhetsrapporteringen om ungdom och social oro under 2009. De senaste två åren har dessa oroligheter fortsatt om än med lägre intensitet. En grupp forskare studerade konfrontationerna i Rosengård 2008 – 2009 och såg att det till övervägande del var unga män som var aktiva. De tolkar situationen med utgångspunkt i ”utanförskap och frustration”, men det som kanske är rapportens styrka är att röster som vanligtvis inte kommer till tals här blir tagna på allvar och redovisade.

Från annan forskning kan vi se att de unga männen i de lokalt baserade förortskulturerna kan ses som en form av gemenskaper trots att förortens vardagsvärld är heterogen. Områdets lokala traditioner, grannskapsbanden, etniska föreningar, den vardagliga ’samvaron mellan husen’ och ungdomarnas multietniska gemenskaper som alstras i en *horisontell dimension*.

Med denna metafor utgör polisen, socialtjänsten och skolan instanser i en *vertikal dimension* med uppgift att förmedla och upprätthålla ”svenskhet” och en given ordning. Vid polisinsatser möter den horisontella dimensionen med störst friktion den vertikala. Men stenkastningen och bilbränderna kopplas inte till någon politisk medvetenhet eller planlagda aktioner med politiska avsikter.

**DETTA ÄR FÖRMODLIGEN SANT** på ett generellt plan. Men delar av de medialt uppmärksammade upploppen bar också på en dimension av reflektion och verbal artikulation. I konfrontationerna mellan unga och polisen i Backa på Hisingen i Göteborg i augusti 2009, dikterade ett 30-tal unga män mellan 17 och 21 år en skrivelse på fyra kartongbitar från cigarettlimpor. Där förklarade de varför de kastar stenar och bensinbomber mot polisen. ”Vi står här varje dag. Poseidon, hyresgästföreningen, polisen, myndigheterna ser oss stå här men gör inget åt saken. Jobb eller en insats från kommunen, socialen, krävs. Myndigheterna har sett oss växa upp och stå här i fem, sex år men inget gjort åt saken!.../ Och det här är våran enda väg att bli sedda. Anledningen till att polisen blivit attackerade är att när de är i området så verkar det som att det enda de vill är att trakassera oss och jävlas med oss i stället för att se våra problem” (GP 090821).

Polisens bedömning är att omkring 100 ungdomar var aktiva i Backa. Själv besökte jag unga i olika stadsdelar i Angered vid ett flertal tillfälle dessa sensommarveckor. Via kontakter jag har sedan länge fick jag möjlighet att träffa två 18-20-åriga killar som talade om att ”det som händer kan ses som vår Intifada. Vi är lika övervakade och instängda i våra förorter som palestinierna är. Vi har inga jobb och ingen framtid. Stenar och slangbollar mot polisens batonger hjälper ingenting men det gör att vi syns. Nu kanske ögonen öppnas på dom som har makten”.

Dessa röster tillhör unga män. Debattörer har hävdade att förortskulturen i sin helhet är kännetecknad av en närmast ritualiserad

hegemonisk maskulinitet. Forskare har problematiserat och från olika utgångspunkter nyanserat denna bild. Men det står alldeles klart att kvinnorna lyser med sin frånvaro i de medialt uppmärksammade våldshandlingarna mot polis och andra myndigheter.

Den manliga överrepresentationen och de stereotypa mönster av maskulinitet som kommer till uttryck i styrkedemonstrationerna utgör möjligen en dimension som ytterligare måste utforskas för att vidga förståelsen för de återkommande konfrontationerna. Kan ske kan en del av förklaringen vara det sätt på vilket polisens våldsmonopol och auktoritativa maskulinitet ställs mot de unga människors rebelliska, men inte mindre våldsbejakande maskulinitet.

**HÄNDELSEUTVECKLINGEN SOMMAREN 2011** runt om i England måste också sättas i relation till en bredare oppositionsrörelse. Sedan hösten 2010 har en politisk mobilisering skapat nya förutsättningar för det politiska samtalet i det brittiska samhället. Massuppsägningarna i den offentliga sektorn och planerna på ytterligare nedhyvling av välfärden har lett till ökade sociala och politiska spänningar.

Den chockartade höjningen av studieavgifterna vid universiteten, som ställer stora delar av den mindre bemedlade befolkning-



## ”I dagens Euoropa lever 78 miljoner människor i fattigdom, av dem är 19 miljoner barn.”

en utanför högre studier, ledde till att studenterna, inte bara i London, under hösten och vintern 2010-11 genomförde stora demonstrationer och skapade nya organisations- och protestformer. Det innebar ett återtagande av gatan som allmänning och offentligt rum.

Samtidigt förstärktes den redan påtagliga misstron mot polisen av deras nya metoder mot demonstranter. Den mest kritiserade strategin är ”kettling” eller ”Kettle Youth”. Den innebär att polisen från alla håll ringar in och under fyra till fem timmar pressar samman demonstranterna. Ingen tillåts komma ut ur inringningen; inga toalettbesök, inget vatten, ingen släpps ut för lä-



karvård. Sammanpressningen är så hård att många svimmar, gör på sig, kräks och flera demonstranter har blivit skadade. Ett omtalat exempel var i december 2010 på Parliament Square och Westminster Bridge, då tusentals demonstranter blev instängda.

Genom denna nya polismetod har de brittiska studenterna inpå bara kroppen fått känna på hur skoningslöst ordningsmakten upprätthåller ordningen. "Kettling has radicalised Britain's youth", löd en rubrik i Guardian (15/4 2011). Att kampviljan på detta sätt stärkts var kanske inte riktigt vad polisen räknat med.

**DEN PROTESTVÄG SOM VÄXT FRAM** ur studenternas kamp flätas nu samman med den sociala mobilisering som sker via *The Broad Coalition of Resistance*. Här möts fackförklaringsrörelsen och lokala nätverk mot nedskärningarna i olika aktioner. Folk reser sig mot att de ska dra det tyngsta lasset för att lösa landets finansiella kris, orsakad av de politiska och ekonomiska eliterna.

Denna breda koalition har skapat en politisk debatt där det samtida brittiska klassamhället träder fram i all sin nakenhet. Utan tvevel har ett slumrande klasshat fått nytt syre.

Dan Hancock, journalist på The Guardian, skrev i somras att vad som sker under Toryregeringen "is less a revival of the 1980s than a revival of the 1880s; a return to pre-suffrage plutocracy". I antologin *Fight back!*

*A Reader on the Winter of Protest* framgår hur bred och vredgad denna rörelse är och hur stor avskyn är mot regeringens attacker på ett välfärdssystem som redan var urholkat. De brittiska fackföreningarna andas ny luft efter år av kräftgång. Att frågor om klass och makt, om ökade klyftor på detta sätt hamnat i centrum för det offentliga samtalet kan vara en förklaring till att de ungas vrede rann över just i somras.

Sociologen Zygmunt Bauman menar att upploppen i England var ett utslag av konsumismens patologi. I ett samhälle där identiteten som konsument är primär ger upploppen möjlighet för de fattiga att ta för sig och på så sätt erövra en känsla av att de också kan räknas som människor.

Detta innebär hur som helst inte att de djupare liggande orsakerna till dessa eruptioner inte skulle vara politiska. David Harvey, kulturgeograf, menar i en artikel att vad händelserna egentligen handlar om är att de visar brutaliteten hos den roffar- och rufflarmentalitet som genomsyrar hela den samtida nyliberala kapitalismen.

De fattiga ungdomarna från utsatta områden gör på gatan vad samhällets elit gör på börsen, parlamenten och styrelserummen. De ledande skikten i samhället har under de senaste två, tre decennierna sett till att skaffa sig skamlösa löner, fallskärmar, fantasipensioner, egendomar och förmåner medan de längst ner på samhällsstegen blivit allt fat-



### ”Medelinkomsten för män i de mer välbärgade stadsdelarna i Göteborg är fyra – fem gånger högre än för män i de fattiga stadsdelarna .”

tigare. Harvey ställer frågan ”Är det någon som i dag tror att det finns hederliga kapitalister, hederliga banker, hederliga politiker eller poliskommissioner?”

**STORBRIANNIENS POLITISKA LEDNING**, såväl som den breda allmänheten chockades av de ungas vrede. Makten visade musklerna. Bara i London inkallades 16 000 poli-

ser som med alla till buds stående medel fick uppdraget att återställa lag och ordning. I Frankrike 2005 krävdes 25 000 poliser och undantagstillstånd. Hur många poliser krävs det nästa gång? Vilket europeiskt land och vilken stad står på tur?

**VARJE SAMHÄLLE SOM UTVECKLAR** för stora klyftor och oförsvarbart ojämlika livsvillkor riskerar att förlora den sociala sammanhållning som krävs för att alla medborgare skall uppfatta sig som delaktiga och inbegripna i samhällsutvecklingen.

Välfärdsstaterna i Skandinavien var länge forsknade från den typ av konfrontationer som under de senaste decennierna skakat Europa. Men också i de svenska storstäderna har utvecklingen mot ökade ekonomiska och sociala klyftor skapat livsvillkor och sociala spänningar som i flera avseende liknar förhållandena på kontinenten och de brittiska öarna.

Medelinkomsten för män i de mer välbärgade stadsdelarna i Göteborg är 2008 fyra-fem gånger högre än för män i de fattiga stadsdelarna i nordost, ohälsotalen är fyra gånger högre och en man i Hjällbo lever statistiskt nio år kortare än en man från Hovås.

Oroligheterna i de svenska storstädernas miljonprogramområden är inte lika stora och våldsamma som ute i Europa men de är uttryck för samma utveckling mot bristande social sammanhållning. Det har blivit

allt mer uppenbart att den europeiska kontinenten är en krutdurk.

Under senare år har diskussionen om *soci- alt hållbar stadsutveckling* blivit ett tema på många läppar. Men vad menar vi med det? Hur skall den sociala hållbarheten definieras? Vad innebär det att en stad går mot en socialt ohållbar respektive hållbar utveckling? [ove.sernhede@kultur.gu.se](mailto:ove.sernhede@kultur.gu.se)

### LÄS VIDARE

[www.guardian.co.uk](http://www.guardian.co.uk) Reading the Riots

Bauman, Z. (2011): The London Riots – On Consumerism coming Home to Roost. <http://www.socia-europe.eu>

Börtz, T (2007): Förorten brinner. Stockholm: Leopard Förlag.

Dikeç, M. (2007) Badlands of the Republic: Space, politics and urban policy. Oxford: Blackwell Publishing.

Gilroy, P (1987): There Ain't No Black in the Union Jack. London: Unwin Heyman.

Hallin, P-O, m fl (2010): Det är inte stenarna som gör ont. Malmö: Maipus 5

Hammarén, N (2008): Förorten i huvudet. Stockholm: Atlas.

Hancock, D (2011): Kettled Youth. <http://opendemocracy.net>

Hancock, D, ed. (2011): Fight Back. <http://opendemocracy.net>

Harvey, D (2011): Feral capitalism hits the Streets, I Counterpunch 12/8.

Hedström, I (2005): En revansch på samhället – men utan hopp. Dagens Nyheter 05 11 11. Holmes, B. (2006): Images of fire. The banlieue riots and the unanswered questions of the welfare state, <http://www.kein.org>. Ristilampi, P. M. (1994) Rosengård och den svarta poesin: En studie av modern annorlunda. Stockholm: Symposion.

Sernhede, O. (2002/2007) AlieNation is My Nation. Om hip hop och unga mäns utanförskap i det Nya Sverige. Stockholm: Ordfront. Sernhede, O (2006): Förortens hotfulla unga män, i Den segregerande integrationen, red Kamali, M SOU 2006:73. Stockholm: Fritze. Sernhede, O (2011) Förorten, skolan och ungdomskulturen. Göteborg:Daidalos. SOU 2006:73 Den segregerande integrationen, red Kamali, M. Stockholm: Fritze.

Standing, G (2011): The Precariat, The dangerous class. London: Bloomsbury Wacquant, L. J.D. (2008) Urban outcast: a comparative sociology of advanced marginality. Cambridge: Polity Press.

Wacquant, L. J.D. (2009) Punishing the poor: the neoliberal government of social insecurity. London: Duke University Press.

Wacquant, L.J.D (2006) The Return of the Repressed: Riots, 'Race', and Dualization in Three Advanced Societies, i Monu: Magazine on Urbanism, vol 5.

Wenger, E. (1998) Communities of practice : learning, meaning, and identity. Cambridge : Cambridge University Press

Willis, P. (2001). The Ethnographic imagination. Cambridge: Polity Press.

Åberg, L (2009): Rädsla och okunskap upploppens jordmän, GP 090821Fight back! A Reader on the Winter of Protest.

### ANNONS



# Familjehemskonferensen

## Nationell konferens om familjevård för vuxna



**Den 5-7 september 2012 arrangerar Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm, Stiftelsen Credo och Studieförbundet Vuxenskolan en konferens om familjevård för vuxna i Näringslivets Hus i Stockholm.**

Vi välkomnar till den första nationella konferensen om familjevård för vuxna som kommer att ha temat "Möjligheten att anpassa vården utifrån individens behov". Ett tema som väl överensstämmer med de möjligheter familjevården erbjuder. Syftet med konferensen är bland annat att visa på ett alternativ inom vård och behandling som är relativt okänt och obeforskat. Behandlingsformen passar vuxna med ett behov av att börja om

i ett annat sammanhang, med ett annat socialt nätverk parat med andra vård och omsorgskontakter som individen är i behov av. Konferensen vänder sig till personal, chefer, politiker, brukarorganisationer, socialtjänst, missbruksvård, Kriminalvård, annan tvångsvård, SIS, familjevård och familjevårdar i hela Norden.

**För mer information och anmälan: [www.familjehemskonferensen.se](http://www.familjehemskonferensen.se)**





### ANNONS



# Våld i nära relationer...

**Utväg Skaraborg är en myndighetsövergripande samverkan i arbetet mot våld i nära relationer.**

**UTVÄGSMODELLEN – bygger på en helhetssyn när det gäller våldet, familjen, samhället och dess insatser.**

**En ärlig chans till ett bättre liv**

När relationen till ett barn sviktar är det lätt att tappa självkänslan. Vi handleder föräldrar i en trygg miljö, mitt i den pågående vardagen. Alla är värda en ärlig chans till att utveckla sina relationer utifrån de egna förutsättningarna. Med rätt verktyg kan ett skadat förtroende alltid läkas. Vill du veta mer? Ring 0456- 229 41 eller besök [www.grodbygarden.se](http://www.grodbygarden.se)

**Utbildningar höst-2012:**

- Att leda gruppverksamhet för barn som upplevt våld i familjen inkl. parallell föräldragrupp. Den 5-7 sept samt 5-7 dec i Skövde, 3 dgr.
- Att leda gruppverksamhet för kvinnor som upplevt våld i en nära relation. Den 5-7 sept samt 5-7 dec i Skövde, 3 dgr.

forts.

- Att leda gruppverksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning. "Schyssta relationer". Den 28-29 nov. i Skövde, 2 dgr.

För information och anmälan/intresseanmälan se hemsidan [www.utvag.se](http://www.utvag.se)







## Vi har åtminstone varit kvar!

Svar till Gudrun Schyman: Socialarbetare sliter så hårt att det inte finns någon ork över att ge sig in i samhällsdebatten och berätta hur illa klienterna far. Vi är inte stolta, men vi står ut, som kvinnor alltid gjort. Är det bra – eller inte?

Gudrun Schyman, Socialpolitik 8 mars, Internationella kvinnodagen: "Jag efterlyser alltså en omfattande, högljudd, systematisk, kreativ och uppkäftig socialpolitisk debatt. Jag efterlyser socialchefer som uni-sont höjer rösten mot beslutsfattare och jag efterlyser en stolt socialarbetarkår som ställer sig på barrikaderna tillsammans med medborgarna. Någon? Att socialarbetyrket numera är klart kvinnligt dominerat, på alla nivåer, kan väl inte ses som ett hinder?"

Ja, Gudrun, vi är många som undrar vart vi tagit vägen, vad har hänt med oss?

Socialarbetarna är inte bara de som vet mest om samhällets orättvisor och allt ökande klyftor. Vi drabbas också. Föraktet för den svaga drabbar också dem som förväntas stå vid sidan om, eller runt om den svaga. Vi hamnar i samma ringhörna som våra klienter – men har givetvis ändå en mycket tryggare situation – men det vi representerar är det som samhället inte vill veta om. Vad händer med oss i ett samhälle som föraktar dem vi ska företräda?

**VI SPLITTRAS OCH INTAR OLIKA** positioner, inte bara mellan oss utan också inom var och en av oss. Också vi suckar tungt över klienten som inte öppnar bruna kuvert, "kan han inte skärpa sig". Den förhärskande privatiseringen av sociala problem smyger sig också in i våra medvetanden.

När vi inte står ut med lidandet vi ser, så söker de bästa av oss lösningen i bättre metoder, att bli än mer professionella och vi satsar all tid och all tankemöda åt att lära oss nya amerikanska metoder med

underliga namn – vi ska bli de mest yrkes-skickliga. Vem går till amatören med ett komplicerat benbrott? Vi ska bli experter-expert. Vi söker oss till behandlings-verksamheterna och de unga och nyexaminerade lämnas ensamma i akutarbetet, med försörjningsfrågorna, med omhändertagandena.

Några av oss blir chefer för vi ska vara med och bestämma och vi ska se till att våra socialarbetare har pengar och en kärleksfull arbetsmiljö så att de orkar vara kärleksfulla i sin tur. Nu ska det bli ordning åtminstone i min stadsdel, i min kommun.

**VI SITTER PÅ** kommunledningsmöten och får ständigt erfara att miljonerna vi lägger på placeringar av missbrukare får tas från förskolan och skolan. Vi står upp för våra underskott i lokaltidningen och hela kommunledningsgruppen talar om hur illojala vi är som använder media för att pressa fram pengar till vår verksamhet som om den var den viktigaste kommunala angelägenheten. Och när vi uttalat oss om den stigande hemlösheten så förklarar kommunikationschefen att nu har vi förstört kommunens varumärkesarbete för flera år framåt.

Vi har också tagit personligt ansvar och fritiden har ofta gått till ett inofficiellt socialt arbete innefattande det som man inte kan göra i myndighetsrollen.

Vi sitter i våra individutskott med politikerna ibland närmare än medarbetarna. Och politiken är ju kärnan i demokratin. Att som tjänsteman gå ut och slåss mot politiska beslut blir väldigt lätt ett underkännande av det politiska systemet. Å ena sidan är en kunnig och stark socialnämndsordförande guld värd, hon/han är vår största lobbyist och det borde vara ett krav att ingen fick bli kommunstyrelseordförande utan att ha suttit i en socialnämnd. Å andra sidan, med en svag socialnämndsordförande, så har man dubbla bördor. Kanske är det lättare för andra yrkesgrupper att opponera när man inte har politiken inne i själva yrkesutövningen?

Nej, vi är inte stolta över hur det blivit, hur vi har blivit. Men vi har ändå stått ut,



Carin Flemström och Barbro Levelius är pensionerade chefer från socialtjänsten.

vi har funnits kvar, i vårt fall till pensionsdagen. Vi har tagit fajten dag ut och dag in, alltid representerande det tärnande, det som kommunen inte skriver om när man skryter om sin kommun, det som bara kostar och kostar.

**DET ÄR KANSKE DET SOM ÄR FELET**, det är kanske där det kommer in att vi är en kvinnlig yrkeskår. Vi står ut, vi finns kvar, såsom kvinnor alltid gjort.

Ja, vi får nog erkänna att mötet med livets svåraste, där vi ska kunna stå för det yttersta skyddsnetet i alla upptänkliga mänskliga sammanhang, inte lämnat så mycket ork för mediala utspel – och tyvärr, det är tyngre för dagens yngre medarbetare än vad det var när vi var unga. Ändå skulle vi aldrig velat byta jobb. Upplevelsen av en medmänniska som reser sig, som rätar på ryggen och får glöd i blicken, den upplevelsen väger upp allt.

**GUÐRUN, VARFÖR ÄR ÄVEN NI MEDIALA** personer som borde vara vårt stöd – varför är också ni tysta – eller till och med slår på oss, deltar i föraktet? Varför inte använda kraften till att intervjua våra unga socialarbetare som står upp till knäna i barnavårdsutredningar eller har så många med försörjningsstöd att de inte kommer ihåg namnen på dem – och som stupar i säng när de kommer hem? Du har dem nära i

din egen kommun och även i grannkommunen Kristianstad där socialarbetarna gjort precis det du efterlyser.

Gudrun, var är du någonstans, med oss, mot oss eller ovanför oss?

PS Det finns mycket i tidningen Socialpolitik som får hjärtat att glöda!  
carin.flemstrom@telia.com  
Barbro Levelius

### Svar till:

Carin Flemström och Barbro Levelius

Tack för en väldigt insiktsfull och reflekterande reaktion på min artikel. Den analys ni gör ger en mycket bra bild av utvecklingen sedan 70-talet. Just den bilden borde ligga som underlag för kritiska diskussioner om sakernas tillstånd. Hela idén med att se kommunen som en koncern, där putsandet på varumärket devalverar demokratin, förtjänar en djupgående och kritisk diskussion. Jag vet att det finns sådan. På flera håll.

Men jag vet också att man måste vara många om det ska höras. Därför är det tråkigt att ni, som slutkläm i artikeln, gör just det som ni själva utsatts för, det vill

säga anklagar budbäraren (i detta fall jag) för illojalitet. Ni skriver "Gudrun, var är du någonstans, med oss, mot oss eller ovanför oss?" och påstår att jag slår på socialarbetarna och deltar i föraktet. Jag blir både förvånad och beklämd.

För mig är det självklart att socialarbetarna ska stå i det främsta rummet för att ge näring till en utvecklad välfärd. Då krävs det strukturella analyser, genuin ilska och kollektivt handlande, det vill säga krav på politiska reformer! Inte ett upp-givet konstaterande av att "Vi står ut, vi finns kvar, såsom kvinnor alltid gjort."

Som tur är har ni inte rätt!

gudrun@schyman.se



### ANNONS



## Med barnet i fokus

Utredning • Behandling • Akut placering

Målsättningen med en behandlingsplacering på FAM-huset är att skapa förutsättningar för föräldrarna att själva kunna ta hand om sitt barn och sin livssituation.

Vid utredningar arbetar FAM-huset efter BBIC, Barns Behov i Centrum. Barnet placeras i mitten - och runt omkring finns de faktorer som påverkar barnets välbefinnande och möjligheter att utvecklas. Med barnet i fokus tar vi därför emot hela eller delar av familjen.

Välkommen att ta en kontakt med oss!  
Tel: 033 - 21 01 62 • Fax: 033 - 21 01 63  
E-post: fam-huset@fralsningsarmen.se

FAM huset • Hagvägen 11 • 513 32 FRISTAD

[www.fam-huset.se](http://www.fam-huset.se)

**FQ** Forum - Kvinnor och Funktionshinder  
Forum - Women and Disability in Sweden

**Kvinnlig identitet! Behöver det poängteras?  
Ja, faktiskt!**

Vår erfarenhet visar att vi oftast betraktas genom glasögon som är riktade enbart mot funktionsnedsättningen. *Kvinnan i oss blir osynlig.* Därigenom blir vår identitet i mångas ögon oklar och kanske även i våra egna ögon.

- FQ har till uppgift att med särskild inriktning på funktionshinder identifiera och synliggöra kvinnors perspektiv och kvinnors rätt till makt och inflytande i vardagen och i samhället.
- FQ motverkar diskriminering samt hot och våld mot kvinnor med funktionsnedsättningar.
- FQ är feministisk och unik och samarbetar med kvinnoorganisationer och funktionshinderorganisationer.

Vi, som är medlemmar i organisationen FQ, Forum – Kvinnor och Funktionshinder, är kvinnor som delar erfarenheten av att ha funktionsnedsättningar.

Tfn: 0722 - 94 55 49 • E-post: [info@kvinnor-funktionshinder.se](mailto:info@kvinnor-funktionshinder.se)

[www.kvinnor-funktionshinder.se](http://www.kvinnor-funktionshinder.se)



# Generell välfärd

*Alla gynnas av att sjuka och arbetslösa inte halkar efter*

I dag raseras det svenska välfärdssystemet bit för bit – utan större strid. Hotet mot välfärden är förfärligt, varnar Stefan deVylder. Att ge upp målet full sysselsättning är förödande för både individer och samhälle.

Text: Leif Stenberg

Bild: Anders Löwdin

– Vi hade en gång en borgerlig arbetsmarknadsminister som sade ”Jag kommer inte att administrera en massarbetslöshet på fyra procent!” Idag är den dubbelt så hög, säger nationalekonom Stefan deVylder. I EMU-länderna är den 11 procent.

– Runt om i Europa har vi högre ungdomsarbetslöshet än någonsin i modern tid. I Grekland och Spanien 50 procent. Politiskt tycks det acceptabelt att dras med massarbetslöshet. Optimisterna säger att den kan sjunka till sju procent i Sverige. Siffror som tidigare var otänkbara!

– Vi har fått ett systemskifte i politiken. Sverige har dragit ner på arbetsmarknadsutbildningen, vilken varit en hörnsten i politiken. Det satsas istället stora pengar på att en bråkdel av alla arbetslösa ungdomar ska vända hamburgare. Nu ska arbetsgivaren till och med få skatterabatt, ungdomarnas sociala avgifter har sänkts och restaurangmomsen halverats för att få sådana jobb utförda. Samtidigt som vård och omsorg går allt mer på knä. Där behövs hur många som helst.

**Låt oss backa till 1960-talet för att få perspektiv. Arbetslösheten var någon enstaka procent, inkomstskillnaderna minskade år efter år, välfärdsförsäkringarna byggdes ut för att täcka inkomstbortfall vid arbetslöshet eller sjukdom. Den offentliga sektorn växte – vård, omsorg och utbildning, vilket möjliggjorde kvinnors utträde på arbetsmarknaden och gjorde Sverige till ett**

**av världens mest jämställda länder. Inflationen var dock högre.**

– Men den var inte farligt hög, säger Stefan de Vylder. Tiden kallades ”rekordåren”. Sverige gick längre än de flesta övriga länder i att bygga ut välfärdssystemen. Inkomstskillnaderna hos oss minskade successivt från 30-fram till början av 80-talet. Sedan dess har skillnaderna ständigt ökat, framförallt har de riktigt rika dragit ifrån.

– Jag har inget enkelt svar till varför rekordårens modell övergavs. I allt fler länder blev kampen mot inflation överordnad under 70-talet. Offentliga budgetar stramades åt, arbetslösheten ökade. Svenska socialdemokrater fortsatte att expandera den offentliga sektorn för att hålla arbetslösheten nere. 1976 fick Sverige en borgerlig regering. I stort fortsatte den att föra samma socialdemokratiska politik.

**Det påstås än idag att det var oansvariga fackföreningar som drev upp lågavlönades löner, vilket gav inflation, och att det är skadligt för ekonomin när vanligt folk höjer sina löner.**

– På 70-talet och delar av 80-talet håller jag med om att löneökningarna generellt var för höga. Men inte för lågavlönade! Och om vi delar in nationalinkomsten i kapitalavkastning och löner så har löneandelen sjunkit sedan början av 80-talet. Vinsternas andel har ökat dramatiskt, inte bara i Sverige utan i nästan hela världen. Bland löntagarna har höginkomsttagarna fått allra mest. I USA har reallönerna för en industriarbetare inte ökat sedan 70-talet. I Sverige har de ökat, men inte särskilt mycket.

– Det handlar alltså om en fördelning mellan kapital och arbetskraft. Idag är Europas problem låg efterfrågan, då behövs högre löneökningar så att folk har råd att handla. Dagens problem är inte inflation, det vore stolligt att påstå. När löneandelen sjunkit i flera decennier blir det barockt att skylla



Stefan DeVylder ger inte mycket för en arbetsmarknadspolitik där stora pengar satsas på att en bråkdel av alla arbetslösa ungdomar ska vända hamburgare.

på löneökningar för att förklara inflationen. Motsatsen gäller; vi har fått en enorm eftersläpning vad gäller löneandelen i samhället.

**I slutet av 80-talet kom skatteomläggningen ”Den underbara natten” där Kjell Olof Feldt och Bengt Westerberg var arkitekter. De gjorde skatten mellan kapital- och löneinkomster mer likformig, 30 procent för de flesta. Marginalskatterna sänktes därför kraftigt för dem med höga inkomster. Deras sparande ökade i samma takt som skatterna sänktes och samhällets budgetunderskott ökade.**

– Mycket i skattereformen var bra, tycker jag. Men samtidigt avreglerade man finansmarknaderna så att vi fick en explosionsartad ökning av lån. Det var en fullständig galen

tid. Fastighetspriserna steg som en ballong och kraschade. Det blev precis som Swedbank och SEB gjorde på 2000-talet i Baltikum. Varje gång det sker säger ansvariga politiker och banker ”Hoppsan!”

**Framförallt kvinnor fick betala kraschen genom att gå ut i arbetslöshet. De växande budgetunderskotten ledde till att den offentliga sektorn minskade med 100 000 människor.**

– Javisst. De fördelningspolitiska konsekvenserna av budgetsäneringen blev förödande för unga människor, låginkomsttagare och barnfamiljer. 1991 skrevs för första gången in i en svensk finansplan, under den socialdemokratiska finansministern Alla Larsson, att kampen mot inflationen var det övergripande

de målet. Dessförinnan hade det alltid varit full sysselsättning. Det var en förberedelse inför inträdet i EU. Kampen mot inflation blev överordnad arbetslöshet även i Sverige.

**Under alla år har välfärdsförsäkringarna, förutom något enstaka undantag, alltid gått med vinst. Alla har ändå fått fortsätta betala höga premier via skatten trots att försäkringarna försämrats.**

– Än i denna dag visar sjukförsäkringen vinst i mångmiljardklassen. Försämringarna i socialförsäkringssystemen accelererade efter 1994 när Göran Persson och socialdemokraterna kom till makten, särskilt under hans tid som finansminister. Minskade bostadsbidrag, införande av tre karensdagar vid sjukdom, sämre barnbidrag och a-kassa och

mycket annat. Från att ha varit försäkringar som täckte stora delar av inkomstbortfallet – Sverige låg tidigare sammantaget i Europas topp – ligger vi idag i bottenligan vad gäller arbetslöshetsförsäkring.

**Var det nödvändigt att göra försämringar där de sjuka och arbetslösa skulle bära de tyngsta bördorna?**

– Det fanns andra och riktigare bovar. En var avregleringen av finansmarknaden som gav en bostads- och kreditbubbla vilken slutade i en bankkrasch. Sedan hade vi idiotin med den fasta växelkursen fram till november 1992. När dumheten släpptes föll den svenska kronan med 25–30 procent mot övriga valutor. Dessförinnan hade räntan varit uppe i 500 procent för att försvara kronan.



– Fasta växelkurser, som vi ser i dagens EMU, är en förbannelse. Kombinationen av fria kapitalrörelser och fasta växelkurser brukar sluta i elände. Tiden innan vi släppte fast växelkurs läckte Sverige som ett säll. De välbeställda och företagen köpte utländsk valuta, exportföretagen tog inte hem sina pengar när de sålt varor. De väntade på att Sverige skulle överge den fasta växelkursen och tjäna storkovan när de sedan växlade till kronor. Precis som sker i Grekland och andra krisländer idag. Sverige drabbades av en gigantisk kapitalflykt, det var inte småfolket som stod för den. Men den var laglig eftersom vi infört fria kapitalrörelser.

– Problemet när man då ska sanera budgeten – vi ser samma sak idag i Europa – är att om man låter det gå ut för mycket över sysselsättningen så faller statens inkomster. Under 90-talets budgetsanering i Sverige fick vi sjunkande skatteinkomster i takt med att arbetslösheten steg.

– När man skär ner i den generella välfärdspolitiken, vilket är statens stora utgift, ploppar mycket upp hos kommunerna. Deras socialbidrag ökar, som mest var det långt över 700 000 människor som fick det 1996. Det slog hårt mot kommunerna, som fått ansvaret för välfärdstjänster som skola och landstingen sjukvård. I takt med att folk avskedades på sjukhusen försämrades vården, ökade storleken på dagisgrupper och skolklasser. Det var något av katten på rätten och rätten på repet.

– För kommuner och landsting är skatten på arbete den helt dominerande inkomstkällan. När arbetslösheten steg från 1,5 procent till mångdubbelt högre siffror kollapsade deras intäkter. Budgetsaneringen slog för hårt mot sysselsättningen, den var onödigt drastisk. Vi hade nått bättre resultat om vi skyddat sysselsättningen mer.

– Precis samma sak kan ses i dagens Grekland, som befinner sig i en nedåtgående spiral. Skillnaden är att under 90-talet hade Sverige nytta av en rörlig växelkurs och en blomstrande världsekonomi som inte finns idag. Under en period hade vi en tvådelad ekonomi; exportindustrin gick för högttryck när den fasta växelkursen hade släppts, samtidigt som hemmamarknaden och välfärdstjänsterna stagnerade eller minskade.

**Idag är Sverige med i EU. Arbetslösheten är åtta procent. Ungdomsarbetslösheten är tre gånger så hög. Inflationen är låg. Än idag visar välfärdsförsäkringarna, som alla betalar via skatten, stora överskott. Ändå fortsätter de att försämrars. Varför?**

– Alliansregeringen har idén att många är arbetslösa därför att det inte lönar sig tillräckligt mycket att söka jobb jämfört med att vara arbetslös med en bra försäkring. Drar man ner på a-kassan kommer fler att söka jobb. Relativt sett blir det mer lönsamt att jobba. Det är poängen.

– Problemet är bara att det saknas jobb, inte att folk saknar arbetsvilja. Människor har inte blivit latare sedan 60-talet. Inte hel-

ler grekerna är latare än andra. Problemet är bristen på arbeten, då slår idén med att få folk att jobba genom att sänka arbetslöshetsförsäkringen fel. För mig är det absurd. Ersättningen är betydligt lägre än tidigare, bara en tredjedel av alla som arbetar är inskrivna i a-kassan, bland ungdomar är det bara en bråkdel.

– Tanken är också att med sänkt a-kassa sjunker löneanspråken, då blir det lättare att bekämpa inflationen. Ekonomer brukar



– Jag gillar generella barnbidrag, säger Stefan deVylder. Alla barn får lika mycket. Fattiga barn behöver inte börja livet med en behovsprövning.

tala om reservationslön, det man kräver för att börja jobba. Ju lägre a-kassa, desto lägre reservationslön. Genom att pressa ner folks löner kan bolagsvinsterna öka.

#### Gäller detsamma för sjukförsäkringen?

– Borgerliga politiker har varit framgångsrika i att sälja budskapet att sjukförsäkringen missbrukas, vilket banat väg för försämringen. Studier visar att missbruket bara utgör en liten del. Forskaren Björn Johnson gjorde nyligen en uppmärksam studie om sjukförsäkringen. Han visade att problemet är att de långa sjukskrivningarna ökat, men det har inte med fusk att göra. Man säger att folk sjukskriver sig för att delta i ålgjakten, på måndag vid bakfylla och så vidare. Han fick inga belägg för det. Ändå används snacket om missbruk för att rättfärdiga försämringen.

– Även Anna Hedborg, socialdemokrat och tidigare socialminister, köpte stora delar av missbruksargumentet. Hon var en av utredarna för sex-sju år sedan, vars arbete ledde till förändring av sjukförsäkringen. Också socialdemokratin har köpt en hel del av den borgerliga analysen. Där står vi idag, det finns ingen stark opposition som driver frå-

gan. Det finns en kritik mot Fas 3 från socialdemokraterna, liksom att man tvingas söka jobb vid svår sjukdom. Somligt ifrågasätts, men inte grunderna, det är på relativt marginella områden de borgerliga får kritik.

– En förklaring till tystnaden är att närmare 80 procent av människorna har fått det bättre under alliansregeringen, räntorna är låga och jobbskatteavdragen genomförda. Då spelar det mindre roll att livet försämrats för 20 procent och försämrats

sina privata och dyra lösningar.

– Jag var i Guatemala för några år sedan, där var och är fortfarande skattekvoten tio procent av BNP. Kunde de höja skatterna för att förbättra den offentliga sektorns kvalitet? ”Vad har vi för nytta av det? Skolorna är så dåliga att våra barn går i privata som vi betalar för. Vi går till privat vårdcentral. Aldrig i livet att vi går till den offentliga vårdgivaren!” Hög- och medelinkomsttagarnas vilja att betala för andra saknades. De fattiga hade tappat alla sina lierade.

– I Sverige rör vi oss på ett sluttande plan åt samma håll. ”Ska vi betala för andra när vi redan har betalt?” Vad händer om vi helt tappar stödet för generell välfärdspolitik där alla bidrar efter förmåga? Jag är inte säker på att alla socialdemokrater förstår riskerna. Att slå vakt om generella välfärdssystem är också en garanti för att de som har sitt på det torra inte väljer privata lösningar. Jag har alltid gillat generella barnbidrag. Alla barn får lika mycket. Fattiga barn behöver inte börja livet med en behovsprövning.

**Välfärdsförsäkringarnas ersättningar närmar sig försörjningsstöd/socialbidrag, det kallas grundtrygghet. Det är inte längre givet att man kan bo kvar i sitt hem om man förlitar sig till försäkringarna.**

– Urholkningen följer en internationell trend. Sverige hade byggt ett av de kanske

absolut bästa generella systemen, idag går landet nästan i täten för att erodera dem.

#### Är det inte nostalgi? Det var bättre förr...

– Det är absolut inte nostalgi. Hotet mot välfärden är förfärligt. För unga som står utanför blir det allt svårare att våga skaffa barn, än mindre kan de få tag på en bostad i storstäderna. Vad ska de göra? Söka försörjningsstöd?

#### Vad sker i Europa och Grekland?

– Ett land kan klara sig hyggligt om man skär ner och har stöd av en internationell högkonjunktur, som Sverige hade på 90-talet. Men när flera länder försöker göra samma sak samtidigt går spiralen nedåt. Vi ser det runt om i Europa, då säger ledarna för den europeiska centralbanken, EMU och IMF att lösningen är att länderna skär ner. Varje recept de skrivit ut åt Grekland leder till att de nu – för femte året i rad – har sjunkande ekonomi. För att bota det skriver man ut ännu tuffare sparpaket. Resultatet blir att sysselsättningen sjunker än mer, flymed även statsinkomsterna. De jagar ett därmed moln.

– Visst levde några av krisländerna över sina tillgångar före 2008, Grekland lånade mycket pengar. Men ordets makt är stark. Man talar om *skuldskris* istället för en *sysselsättningskris*. En skuldskris löser man genom att skära ned, men varje åtstramning

leder till sjunkande inkomster för människor och skatteinkomster för samhället. Idag lever grekerna långt *under* sina tillgångar. En halv ungdomsgeneration står utan jobb. Fabriker står tomma. Ändå hamras lösningen in att man ska skära ner ännu mer.

– Vi är inne i en fruktansvärd situation när det gäller EMU. Sverige klarar sig bättre genom att vi står utanför. Krisländerna i EMU har både stora underskott i statsbudgeten och fallande inkomster. Samtidigt har de problem med den internationella konkurrenskraften. De kan inte konkurrera på exportmarknaderna så länge de delar valuta med Tyskland, som har gigantiska överskott och superstark internationell konkurrenskraft. Grekland har ett underskott i bytesbalansen på tio procent – lite förenklat; export minus import – trots att importen sjunkit efter fyra år av fallande inkomster.

– Jag kan inte se hur man kan rädda krisländernas ekonomi om inte EMU upplöses. Det blir dyrt och komplicerat, men nödvändigt.

#### Varför envisas politikerna med att köra krisländernas ekonomier i botten?

– Tyvärr tror jag att världen styrs av mycket mer dumhet än vad vi vill tro. För EMU handlar det också om att försöka rädda ett politiskt prestigeprojekt. Den politiska investeringen är så gigantisk hos de ledande länderna, som Frankrike och Tyskland, att

#### ANNONS

Statens institutionsstyrelse SIS

## Ekebylund/Östfora behandlingshem

För kvinnor och män med missbruksproblem

Ekebylund har	Östfora har
• utredning	• fysisk rehabilitering
• kvinnoprogram	• individuell behandling
• individuell behandling	• CRA
• återfallsprevention	• återfallsprevention
• motiverande samtal	• motiverande samtal

Ekebylund/Östfora behandlingshem  
Skånala  
195 96 Rosersberg 740 21 Järlåsa  
Tfn 08-594 306 00 Tfn 018-564 500

Först kläcktes idén att **dokumentera** över internet



sedan föddes vår nya produktidé:

**kvalitetssäkra journal, dokument och uppföljning**



Våra över 120 nöjda kunder finns inom

**HVB, LSS, familjehem, IFO, personlig assistans, äldreomsorg**

[www.isoxxhvb.se](http://www.isoxxhvb.se)

Nectar Systems AB, 0451-89300



den får bara inte misslyckas. Dessutom är det en väldigt farlig situation, ingen vet vad som händer om EMU spricker. Redan nu kan vi se en enorm kapitalflykt från krisländerna. Den finansiella oron om ett land lämnar EMU skulle bli stor. "Vem står näst på tur?"

– Mitt drömscenario är att jag vaknar en tidig lördagsmorgon, då börserna är stängda, och läser i tidningen att Grekland och några länder till lämnat EMU. På Tumba sedeltryckeri har man tryckt upp massor med drachmer och pesetas i all hemlighet. En grupp dataprogrammerare har i tysthet programmerat om diverse bankomater. Redan finns det ett stort paket för att stödja de länder som väljer att gå ur. Men det finns nog ingen sådan plan B. När jag talar med folk på finansmarknaderna säger de "Vi är livrädda! Vi vet ungefär vad som sker vid en normal finanskris och hur en sådan kan hanteras, men den finansiella turbulensen om EMU börjar spricka skulle bli så stor att vi knappt vågar tänka tanken." Men det är absolut nödvändigt att vi gör det redan idag.

– Reinfeldt och Borg säger oavbrutet att krisländerna ska göra som Sverige på 90-talet; sanera statsbudgeten. "De har levt över sina tillgångar! De måste skära ned!" De pekar finger åt Grekland och andra länder "Ni har inte gjort hemläxan!" Det handlar om politisk prestige, maktfrågor och ekonomisk-politisk okunnighet. Den politiska situationen i Europa är fullständigt förfärande med den urholkning av folkstyret som går fort.

– Grekland är en slags kanarie fågel i gruvan. Man släpper ner fågeln, om den överlever går det att släppa ner gruvarbetarna. Grekland är Europas kanarie fågel. Kan folkstyret sättas åt sidan går det att härja hur mycket som helst med grekerna. Om det lyckas i Grekland står fler länder på tur.

– Man säger "Rädda Grekland!" Struntprat! Man räddar privata banker med grekiska statsobligationer som hinner göra sig av med dem. Europeiska centralbanken är snart den enda som köper dessa länders obligationer. Notan hamnar så småningom i skattebetalarnas knä. Under tiden passar de privata finansbolagen på att göra sig av med grekiska, italienska och spanska statsobligationer. De lämnar nu efter sig en springnota som ännu inte exploderat. Vi ser inte dess storlek, inget av länderna har ännu gått i "konkurs", men vi närmar oss den situationen.

#### Vad sker om Grekland går i putten?

– Juridiskt finns inte begreppet konkurs för länder. Det finns för företag, då kan man i bästa fall göra en finansiell rekonstruktion och starta om på ny kula. Ett land kan göra en betalningsinställelse som Argentina 2001. "Vi kan inte betala". Fordringsägarna erbjöds 30 procent, inte mer. De flesta tvingades mer eller mindre motvilligt att acceptera, hotet var att annars inte få ett



– Grekland är ett test, som en kanarie fågel i gruvan. Klarar den sig går det att härja vidare med resten av Europas folk.

öre. Även Island tillämpade en partiell betalningsinställelse.

– Via internationella valutafonden och annat skyfflar vi in pengar till krisländerna så att de ska kunna betala sina skulder, men vi närmar oss den dag när enskilda länder måste göra betalningsinställelser. För Grekland och några till är det uppenbart att de inte kan betala sin skuld. Den är obetalbar, de är insolventa (på obestånd), det är inte ett likviditetsproblem – som går att lösa med några hundra miljarder – utan ett solvensproblem. Förr eller senare måste de ställa in betalningarna, och då hoppas alla fordringsägare att innan den dagen ha hunnit göra sig av med alla riskabla statspapper.

– Lyckligtvis är Sverige inte med i EMU, men självklart påverkas vi av en kris. Exportindustrin påverkas av nedgången i Europa. BNP sjunker i Europa som helhet. Vi är snart tillbaka i en nedgång liknande den som rådde under finanskrisen 2008-2009.

#### Finns det idag ett handlingsutrymme att få ner svensk arbetslöshet och återupprätta en generell välfärdspolitik? Kan vi närma oss ett samhälle med full sysselställning där det absoluta flertalet känner trygghet?

– Naturligtvis! Sverige har under de senaste åren haft ett rekordstort överskott i utrikeshandeln, sex-sju procent av BNP, samtidigt som inflationen är mycket låg. Sverige har ett handlingsutrymme för att öka de offentliga

utgifterna. I förhållande till omvärlden är vår statsskuld extremt låg. Sverige kan låna pengar till lägre ränta än till och med Tyskland. Vi skulle kunna låna till en procents ränta och använda pengarna för att upprusta miljonprogrammets bostäder, anställa fler lärare och folk i sjukvården, upprusta järnvägen och så vidare. Borg och Reinfeldt sparar istället i ladorna för att få guldstjärnan "Vi är bäst i klassen på att ha låg statsskuld". Det är oansvarigt. Vi behöver fler investeringar som ger sysselsättning. Det är enormt oansvarigt även mot övriga Europa.

– I vår del av världen är vi några få länder – Sverige, Norge, Tyskland, Holland och ett par till – som har överskott. Vi skulle kunna ge draghjälp, gärna med lite inflation, det är ingen katastrof efter tio år med extremt låg inflation. Det finns massor att göra, men det görs inte.

– Svensk socialdemokrati försöker nu spela ansvarsfulla på Borgs och Reinfeldts planhalva "Vi är lika ansvarsfulla som alliansregeringen. Vi kommer att sköta statsfinanserna." I det ryms att det svenska överskottsmalet är heligt. Vi ägnar oss åt ett vanvettigt sparande när Sverige lider av arbetslöshet och är utan underskott.

#### Som när Sverige under 1800-talet lånade pengar för att bygga järnvägen. Bättre kommunikationer fick landet att blomstra och lånen kunde betalas tillbaka. Om vi hade

sparat ihop pengarna innan bygget sattes igång hade järnvägen inte varit klar förrän evinnerligt mycket senare. Men Borg sparar och Göran Persson säger att den som är satt i skuld inte är fri.

– Struntprat! Insolvens av grekiska dimensioner skapar ofrihet, men det gäller inte för Sverige som skulle kunna minska arbetslösheten drastiskt.

leif.a.stenberg@telia.com

#### LÄS VIDARE

Av Stefan deVylder finns bl a utgivet: **Allende's Chile. The Political Economy of the Rise and Fall of the Unidad Popular**, Cambridge University Press 2010 (2:a upplagan, 1:a uppl. 1976).

**Världens springnota.** Finanskrisen och vägen framåt, Ordfront och Forum Syd 2009. **Utvecklingens drivkrafter.** Om fattigdom, rikedom och rättvisa i världen, Forum Syd 2007.

**The Least Developed Countries and World Trade**, Sida Studies, 2007.

#### ANNONS

### Framtid utan kaos?

för människor som ingen vill se

*Vi hjälper dig som handläggare på kommunen eller inom den psykiatriska vården. Vi kan vara ett komplement eller det stöd ni behöver för att på sikt kunna hjälpa människor tillbaka till ett fungerande liv i samhället.*

#### Hur är det möjligt?

Här ser vi till människor som samhället helst vill blunda för och hjälper dem till en framtid utan kaos. Vårt arbete visar att utveckling kan ske mot alla odds.

#### inagårdsmodellen®

- Daglig aktivitet
- Relationer & social träning
- Utveckling av intressen & fortbildning
- Tydlig struktur, dygnsrytm & hälsa
- Hög personaltäthet & adekvat medicinering
- Specialistkompetens
- Löpande kontakt med hemkommun & anhöriga

#### Unik tjänst för handläggare

Snart lanserar vi vår nya hemsida där du också kommer att hitta en unik tjänst för att uppskatta och jämföra kostnader i samband med svåra placeringar. Tjänsten är tänkt som ett stöd till dig som behöver ta fram en budget eller en kostnadsuppskattning för en svår placering.

Vill du veta mer? **Besök oss i vår monter på psykiatri-symposium den 9-10 maj.** Eller kontakta oss direkt, så berättar vi mer. [www.inagarden.se](http://www.inagarden.se) eller telefon: 0292-508 76

**inagården**

#### ANNONS

### Bidrag och stipendier

**Nästa ansökningstillfälle för att söka bidrag och stipendier från CSA och dess fonder är den 1 oktober 2012.**

För mer information, välkommen in på vår hemsida [www.csa.a.se](http://www.csa.a.se)



#### VARA UTAN

**En skrift om barn och fattigdom**  
Boken VARA UTAN av Hans Swärd och Marie-Anne Egerö, 2010

Boken kostar idag endast 37 kronor

Beställ på [www.adlibris.com](http://www.adlibris.com)  
(Skriv "socialt arbete" i sökrutan längst upp till vänster)



Uppdragsutbildning för yrkesverksamma

### Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

7,5 högskolepoäng (Stockholm)

### Tillämpad neuropsykiatri

– med inriktning mot barn och ungdomar  
7,5 högskolepoäng (Göteborg/Stockholm)

### Möta barn och ungdomar med funktionsnedsättning

7,5 högskolepoäng (Göteborg)

Mer information och fler kurser:  
[www.esh.se/uppdrag](http://www.esh.se/uppdrag), 08-555 051 19



## Rättspsyk eller inte?

Det handlar inte om var, utan om vad vården för självskadebeteende innehåller. Om det finns personal som har tid och förmåga att lyssna och försöka förstå. Ett inlägg efter artikeln om Slutstation Rättspsyk i förra numret av SocialPolitik.

Jag har 12 års erfarenhet av inom psykiatrisk slutenvård. Mina närmaste grannar var allt från mördare och bedragare till dömda "värstingar". Mitt brott var att jag skadade mig själv.

Tvärtom vad man kan tro var jag glad över mina grannar, de smittade inte. Jag är glad att jag inte bodde i rummet bredvid en ung självskadande tjej. På det här sättet hade jag ingen som konkurrerade om mitt bakvända sätt att kommunicera.

Doktorand Britt-Marie Lindgren har i sin avhandling *Self-harm – hovering between hope and despair*, forskat kring bakgrunder och följder av självskadande beteende. Hon beskriver självskadandet som en paradox, som ett livsuppehållande beteende, som verkar vara ett sätt att kommunicera och att trösta sig själv, att inge sig själv hopp.

Det tragiska menar hon är att ofta ses personen med självskadebeteende som uppmärksamhetsökande och manipulativ. Visst, säger hon, några av dem som hon intervjuade talade om att de hade skadat sig i syfte att få uppmärksamhet. Men den utmanande frågan man då kan ställa sig är att om personen som vårdas på en vårdavdelning för att få hjälp med sitt självskadebeteende måste skära sig för att få uppmärksamhet, vem äger då problemet? Det måste vara ett fundamentalt fel i vården om man måste skära sig för att bli uppmärksam!

**JAG MENAR ATT DET ÄR HÄR VI SKA** starta vår diskussion kring rättspsyk eller inte för alla patienter, inte bara unga tjejer med självskadebeteende. Frågan handlar inte så mycket om *var* som *vad*. Det avgörande är om det finns personal som har tid och för-

måga att lyssna och försöka förstå vad jag vill säga. Det handlar inte om plats, det handlar om bemötande och relationer. Jag behöver någon som lyssnar, tar mig på allvar och ger mig bekräftelse.

Efter mina första tre års valsande runt på olika allmänpsykiatriska avdelningar med ständiga hot om utskrivningar, ständigt kamp om uppmärksamhet för att få till stånd samtal och bekräftelse blir jag placerad på rättspsyk med motiveringen att "där är i alla fall dörren låst".

Jag är nöjd. Äntligen får jag lugn och ro att försöka hitta nya vägar att kommunicera. Jag har alltid fått höra hur verbal jag är, och ändå har orden för den förtvivlan, kaos och smärta som lagrats i mitt inre inte funnits



där för mig. Hur sätter man ord på fullständigt kaos? Det känns som att försöka passa in en rund boll i ett fyrkantigt hål.

**BEMÖTANDET OCH DEN SÅ KALLADE** vården på rättspsyk i Sundsvall var förfärande. Jag vet, jag var där. Men jag har också varit fyra år på rättspsyk i Östersund och den tiden var bra, så bra den nu kan vara i ett sånt läge. Jag behövde fyrkantigheten, de fasta ramarna att förhålla mig till i min kaotiska värld. Jag behövde veta gränserna mellan handling och konsekvens.

Framförallt behövde jag ingen som konkurrerade om mitt desperata behov av att nå fram med min smärta och få kontakt.

Jag är glad att jag inte hade en liten självskadande tjej till granne.

[agneta.werner@gmail.com](mailto:agneta.werner@gmail.com)

PS. Efter många års vedermödor och långa tider bakom den psykiatriska slutenvårdens lås och bom är jag äntligen på väg tillbaka till livet. Jag jobbar på Fountain House Stockholm där jag utför meningsfulla, riktiga och viktiga arbetsuppgifter. Jag håller på att hitta en ny identitet – jag är på väg från patient till person. Mina många erfarenheter av den psykiatriska världen och vården är jag nu redo att dela med mig av. Skrivarkursen i Social Aktion hjälper mig att finna en röst i det intensiva mediebruset.

### Kommentar:

Sofia Åkerman & Thérèse Eriksson, författare till boken Slutstation rättspsyk

Vi delar Agneta Werners uppfattning att det i vården för självskadebeteende krävs



grupp inom rättspsykiatri.

Att försvara den rättspsykiatriska vården av kvinnorna med att det saknas bättre alternativ, leder till att det inte heller utvecklas några alternativ. Det yttersta målet måste vara att patienter med självskadebeteende ska erbjudas god vård inom allmänpsykiatri. Det är inte en fråga om vad eller var, utan vad och var.

[sofia.akerman@gmail.com](mailto:sofia.akerman@gmail.com)  
[therese.nilsson@gmail.com](mailto:therese.nilsson@gmail.com)

### Slutreplik:

Agneta Werner

Jag vill ha lugn och ro att hitta tillbaka till ett vettigt liv, jag behöver knyta sunda relationer där jag kan utveckla min friska sida. Mina erfarenheter av rättspsykiatriens patienter innefattar varken hot eller trakasserier av något slag. Men den dag allmänpsyk kan erbjuda en vård där jag får det lugn och den kontinuitet jag behöver så byter jag för alltid gärna en mördare mot en schizofren.

Mitt enda krav är att jag slipper dela rum och korridor med en annan självskadande patient. Jag vill inte få mer och fler idéer om sätt att skada mig än jag redan hade då jag kom.

[agneta.werner@gmail.com](mailto:agneta.werner@gmail.com)

### LÄS VIDARE

[www.socialpolitik.com](http://www.socialpolitik.com)  
Skadar sig själva, Unga kvinnor dumpas inom rättspsykiatri, SocialPolitik nr 1/2012  
Slutstation Rättspsyk – Om tvångsvårdade kvinnor som inte dömts för brott, Sofia Åkerman och Thérèse Eriksson, Natur & Kultur 2011.

[www.fotografibloggen.se](http://www.fotografibloggen.se) om Cizzi med självskadebeteende, skildrad av Jacqueline Hellman.

Self-harm – hovering between hope and despair, Britt-Marie Lindgren, Umeå universitet, Institutionen för omvårdnad, 2011.

### SKRIVARVERKSTAD

Agneta Werner har deltagit i en skrivarkurs i projektet Social Aktion. SocialPolitik har beviljats ett treårigt Arvsfondsprojekt tillsammans med brukarorganisationer att bedriva retorik/berättarskola, webbpubliceringskurs och skrivarkurs. Deltagare är socionomstudenter, på fältet verksamma socialarbetare samt personer med egen erfarenhet av diskriminering och marginalisering. Projektet kommer att fortsätta och utökas under hösten – i Stockholm och Göteborg. Vi välkomnar flera deltagare!  
Läs mer på [socialaktion.nu](http://socialaktion.nu)

### ANNONS



Foto: Lena Katarina Johansson

## VI SPEGLAR LANDET

Erbjudande: Prova 3 nummer för 139:- eller 2 år till priset av 1: 399:- (189:- stud, arb.lös, pens.)

"sticker ut i en alltmer likriktad mediedebatt"

Betala in på pg 648 73 22-7

Ange 3 nr eller 2 år! För mera info:

[www.socialpolitik.com](http://www.socialpolitik.com)





# Hårdare tag?

## Unga vuxna hamnar mellan stolarna i psykiatrin

**Ungdomar behöver en psykiatri som kan hjälpa dem i skarven mellan barn och vuxen. Så är det inte. Inte ens nya lagförslaget uttrycker en förändring.**

**Text: Helena Bjerkelius**

**Bild: Anders Löwdin**

Första gången Elina sökte psykiatrisk vård var hon 16 år. Hon ville ha hjälp och erbjöds en plats inom vuxenpsykiatrin, det enda som fanns. I sitt uppvarvade tillstånd reflekterade hon inte så mycket över att hon som tonåring befann sig på en avdelning där de andra patienterna var vuxna.

– Det var helt okej. Men vissa händelser var väldigt obehagliga, vissa möten med andra äldre patienter. Det kunde vara väldigt grava alkoholister eller missbrukare som tänkte av och var aggressiva. Jag kände också att personalen inte var rustad för att ta hand om eller stötta en ung person som jag var. Jag sågs väl ganska mycket som ett trevligt inslag där på avdelningarna, en ung tjej som var ganska pigg och glad även om jag mådde dåligt.

**PERSONALEN GAV ELINA SMEKNAMN** som Snäckan och Pralinen, som om hon blev deras maskot. Så här i efterhand tycker hon att det fanns en form av omtanke i personalens bemötande. Men hon saknade någon att sitta ner och prata med, någon som hon kunde visa sitt dåliga mående för och anförtra att hon var ledsen.

– Jag ville leva upp till att vara den här ganska roliga, glada personen och det gjorde att jag dolde vissa delar av mig själv. Det blir väldigt fel i en vårdssituation, man är ju där för sin egen skull och ska få hjälp med de saker som är svåra för en.

Under de veckor Elina vårdades inom vuxenpsykiatrin var det också andra patienter där som var under 18 år. Enligt personalen,

som förmedlade att det inte skulle vara på det sättet, berodde det på tillfällig platsbrist. Men Elinas uppfattning är att det var ganska systematiserat med underåriga på de vuxenpsykiatriska avdelningarna. Det svåraste med vårdtiden inom vuxenpsykiatrin var att det inte fanns någon beredskap för att hantera en ung människas frågor anser hon, och pekar på att personalen saknade kunskap för att möta unga människor.

– Jag tycker det är självklart att om man jobbar med unga så ska det finnas en pedagogik för det, som det finns bland socialarbetare och fritidsledare som valt att jobba med unga. Men den nyfikenheten och lusten upplevde jag inte fanns inom psykiatrin. Man kunde istället uppleva personalen som undflyende och de tog inte tag i situationer som uppstod.

**NU FÖRESLÅS DET BLI FÖRBJUDET** att vårda barn tillsammans med vuxna i den psykiatriska tvångsvården. Men kravet är inte absolut.

– Huvudregeln är att man inte ska få placera barn tillsammans med vuxna. I den nya LPT-lagen (lagen om psykiatrisk tvångsvård) säger vi att ett barn ska vårdas åtskilt från vuxna patienter om det inte av hänsyn till barnets eget bästa finns skäl för en annan placering. Det kan vara till exempel att barnet är så utagerande att man inte klarar av det här på barnpsyk, säger utredare Jerry Eriksson.

Han menar att undantagen rör ”extremfallen” och svarar på frågan om det inte varit just ”extremfallen” som vårdats inom vuxenpsykiatrin hittills, att det ”förekommit lite olika på olika håll”.

Enligt Jerry Eriksson är det inte riskerna med att vårda barn och vuxna tillsammans inom den psykiatriska tvångsvården som är skäl för förslaget, utan Barnkonventionen där det i artikel 37 c står att varje frihetsberövat barn ska hållas åtskilt från vux-

na om det inte anses vara till barnets bästa att inte göra det.

– Grunden för att införa den här regeln är konventionen. Men bakom detta ligger också att vi ju vet att det har skett samplaceringar som väl inte riktigt varit bra för vården. Som i våra direktiv där det nämns att man samplaceras äldre vuxna rättspsykiatripatienter med unga utagerande barn.

I betänkandet *Psykiatrin och lagen – tvångsvård, straffansvar och samhällsskydd* antas att det i vissa situationer kan vara till skada för barnet att strikt upprätthålla bestämmelsen om åtskillnad. Till exempel om en behandlingsinsats behöver ges akut och det skulle vara skadligt för barnet att vänta på den tills barnet överflyttats till en vård-enhet inom barn- och ungdomspsykiatrin.

Det finns landsting som inte har någon heldygnsvård för barn och unga. Men bristande resurser ska, enligt vad som sägs i utredningen, aldrig kunna vara ett skäl för att vårda barn och vuxna tillsammans på en avdelning för psykiatrisk tvångsvård. När det gäller frivillig psykiatrisk vård anges ingen sådan begränsning.

**SOM FÖRBUNDSORDFÖRANDE I RUS** (Riksförbundet Ungdom för Social hälsa) har Pauline Östner kommit i kontakt med många unga som har tvångsvårdats tillsammans med vuxna. Bilden hon fått är att vuxenpsykiatrin är mer auktoritär i sitt bemötande än vad barn- och ungdomspsykiatrin är.

– Just för att det här pedagogiska förhållningssättet saknas. Utifrån det vet jag många som känner sig kränkta, inte lyssnade på och inte sedda. Många har också varit väldigt rädda för andra patienter av olika anledningar och har upplevt det som ytterligare ett trauma att behöva vistas i de här miljöerna med andra som är så pass mycket äldre och mår så dåligt.

Pauline Östners samlade bild är att många



Pauline Östner, ordförande i RUS, är orolig för att tvånget ökar inom öppenvården för unga.

unga upplever övergången från barn- och ungdomspsykiatrin till vuxenpsykiatrin vid 18 år som svår. Den unge har kanske byggt upp en relation till en sjuksköterska eller en mentalskötare som varit ett stöd under inläggningar, och det har funnits en samordning mellan olika samhällsinstanser som

fungerat bättre än vad den i regel gör sedan inom vuxenpsykiatrin.

– Man kan bli lämnad väldigt ensam när man är 18. Man kanske fortfarande bor hemma och i lagens mening är man myndig och har rätt att bestämma över sig själv. Men det kan uppstå ganska svåra situationer

om man inte vill att föräldrarna ska få reda på de kontakter med psykiatrin som finns. Så gör ju många och så gjorde jag. Jag var arg på min mamma och ville utestänga henne från vissa saker. Men jag bodde hos henne fortfarande och var beroende av henne. Den situationen kan bli svår och slå tillbaka



ka mot den unge själv, säger Pauline Östner. Ett sätt att underlätta övergången från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri kan vara att inrätta unga vuxna-enheter där personalen har beredskap att hjälpa till med de särskilda problem som finns i gränslandet mellan att vara barn och vuxen. Pauline Östner betonar också att det behövs en större öppenhet och kunskap för att minska det stigma som många upplever av att vara inom psykiatri.

– Rent konkret hur det ska utformas vet jag inte riktigt, men vi i RUS kämpar för mer resurser till psykiatri och att de resurser som finns ska läggas på psykosociala insatser i mycket större utsträckning. Det handlar om att man slutar att se människor med psykisk ohälsa som inkompetenta per definition och upptäcker att det faktiskt finns stora kompetenser även hos en människa som har psykisk ohälsa.

**INOM RUS FINNS MEDLEMMAR** vars förtroende för psykiatri har skadats svårt till följd av att de som barn har vårdats inom vuxenpsykiatri.

– En tjej jag känner är nästan hatisk mot psykiatri. Hon känner sig så oerhört kränkt vilket hör ihop med att hon har haft en psykosproblematik. När hon varit psykotisk har hon inte kunnat tala för sig och inte haft någon annan som har kunnat göra det åt henne. Men även när hon började må bättre upplevde hon att hon klassades som helt väck.

Hon har inte blivit lyssnad på och tvingats äta tunga mediciner, neuroleptika, som gör att hon blir väldigt trött och går upp i vikt och inte kan sköta någonting.

**NÄR RUS UPPVAKTADE SOCIALMINISTER** Göran Hagglund i frågan om att underåriga vårdas med vuxna både inom rättspsykiatri och allmänpsykiatri, ville föreningen att det omedelbart skulle bli förbjudet att vårda självskadande underåriga tillsammans med dömda brottslingar. Föreningens förslag var en snabbutredning som kunde leda till nå-

**”... vi upplever att det finns stora friheter att fortsätta blanda barn och vuxna och att vårda människor som är dömda med människor som inte är dömda.”**

gon annan typ av vårdform, exempelvis dialektisk beteendeterapi som visat sig effektivt för personer med självskadebeteende.

– Vi som förening upplever att lagförslaget är formulerat så att det finns stora friheter att fortsätta att blanda barn och vuxna, och även stora friheter att vårda människor som är dömda med människor som inte är dömda. Jag ser en stor risk att det inte kommer att bli någon skillnad i praktiken, att det kommer att vara en grupp unga, kanske främst tjejer men det finns även killar

som har självskadebeteende, som kommer få fortsätta att vara på rättspsykiatriska kliniker, säger Pauline Östner.

**HON ANSER OCKSÅ ATT UTREDNINGEN** öppnar för ett större medicinanvändande och tror att det kommer att drabba unga. Hittills har tvång i öppenvård alltid inletts med vård inom heldygnsvården. Nu föreslås att detta krav tas bort.

– Det är klart att medicinen kan vara livsnödvändig för många för att komma över en lägsta tröskel och orka göra någonting alls.

Men samtidigt förändrar ju inte det den konkreta situationen. Personen har fortfarande kanske hoppat av gymnasieutbildningen, vet inte vad den ska göra med sitt liv, har inget nätverk, inga vänner, ingen känsla av meningsfullhet eller av menings-

skapande.

– Jag befärar att tvång i öppenvården kommer att öka väldigt mycket, att det kan bli så att man blir tvingad att komma till öppenvården och ta en medicin. Det blir en hårdare linje och sker på bekostnad av andra psykosociala insatser.

helenaj.bjerkelius@hotmail.com

Elina heter egentligen något annat.

SOU 2012:17 Psykiatri och lagen – tvångsvård, straffansvar och samhällsskydd.

## Sociala företag ger bättre omsorg

Bort med riskkapitalister och vinstintressen.

Fram för sociala företag som komplement till offentlig vård och omsorg.

Den skandalösa vanvården av gamla inom privatägda vårdgivare som Carema och Attendo har upprört oss djupt. Den folkliga vreden minskade inte när det stod klart att det är en del i ett medvetet uppbyggt system, skapat av riskkapitalister för att uppnå vinstmaximering, och att svenska skattekonor hamnar i så kallade skatteparadis. Nyliberala debattörer har försökt minimera den ideologiska skadan genom att påvisa att även offentligt driven vård och omsorg kan vara dålig och misskött. Självfallet kan det vara så. Men där kan dåliga verksamhetschefer bytas ut och politiska beslut med för snålt tilltagna resurser kan rivas upp. Det övergripande målet är en vård och omsorg som medborgarna är nöjda med.

I den marknadsliberala modellen är det däremot frågan om ett inbyggt systemfö – att maximera vinster – och då är personalminskning och besparingar det enda som leder till de riktigt stora vinsterna. Det är då de uttjänta kissblöjorna gör sitt intåg i vården.

**ATT ENBART NOSTALGISKT ÖNSKA OSS** tillbaka till hur det var för ett antal decennier sedan räcker inte för att ge realistiska och positiva perspektiv på framtiden. Här behövs ett nytänkande. Ett möjligt och intressant alternativ är *socialt företagande* som växer såväl inom EU som i andra delar av världen. Grundtankarna kan sammanfattas i fyra punkter:

- Ett företagande som har en produktion av varor och tjänster som säljs på marknaden.
- Ett företagande vars drift är oberoende och fritt i förhållande till anonyma aktieägare eller offentlig sektor.
- Ett företagande där de som arbetar och verkar i företaget också har personlig nyt-

ta av de producerade tjänsterna.

- Ett företagande vars vinster återinvesteras i verksamheten för att utveckla och förbättra den.

**DET SOCIALA FÖRETAGANDET** ÄR en allmännyttig och fristående komplementär del i den framtida välfärdsstaten.

I Italien finns äldreboenden som ägs, drivs och gemensamt kontrolleras av anställd vårdpersonal, anhöriga och av de boende själva som orkar och vill – i så kallade sociala kooperativ. Företagsformen har stöd i nationell lagstiftning när de deltar i offentliga upphandlingar. En naturlig pådrivare för en svensk utveckling i denna riktning borde vara PRO och andra pensionärsorganisationer.

För grupper av människor som inte kommer in, eller inte släpps in på arbetsmarknaden skulle ett utvecklat socialt företagande kunna vara ett steg som ger nya möjligheter och öppningar in i samhällsgemenskapen. Här talar vi om grupper av ungdomar, människor med annan etnisk bakgrund eller personer med olika typer av funktionsnedsättningar. Ungdoms-, invandrar- och handikapporganisationer borde vara de naturliga pådrivarna.

Ett stark sådan sektor skulle också bli en positiv och ömsesidigt utvecklande konkurrent till den offentligt drivna välfärdsproduktionen, samtidigt som den ger valfrihet för den som efterfrågar vård och omsorg.

**EN FRAMTIDA OMFATTANDE** och utvecklad sådan sektor är ingen utopi. Sverige har redan idag sociala företag med hundratals arbetande, med miljontals kronor i årlig omsättning och imponerande vinster som återinvesteras i framtida utveckling. Företagen har byggts upp och drivs av människor som tidigare tidvis varit hemlösa, kri-

minella och utslagna av svåra alkohol- och narkotikaproblem. Här har de återerövrat makten över sina liv.

När företagen startade var det få som trodde att detta var möjligt. ”Ska knarkare driva egna företag? Det kommer aldrig att gå, dom kommer att sticka med pengarna.” Men tiden har visat att det var och är möjligt. Och det är tidigare missbrukare som har visat vägen. De har också visat att samhället inte alltid behöver använda piskan i försöken att förändra oönskat beteende, morroten kan vara väl så effektiv.

**REGERINGEN BÖR TILLSÄTT EN** parlamentarisk utredning – för att stimulera det sociala företagandet. Den bör ha ett starkt expertinslag av människor som idag befinner sig eller har befunnit sig i olika former av utanförskap och förnedrande livssituationer. Utredningsdirektiven ska bland annat belysa hur en lagstiftning och ett regelverk ska se ut som underlättar att starta och driva sociala företag. Hur ska ersättningsvillkoren från försäkringskassa och försörjningsstöd underlättas, och inte tvärtom försvåras? Vilka krav ska ställas på de sociala företagens transparens garantier och företagens transparens garantier?

I ett framtida äldreboende som ägs och drivs av de boende, anhöriga och professionell vårdpersonal kommer vi garanterat att slippa höra historier om hur gamla och värlösa människor väntar i timmar och dagar i kissiga blöjor eller ligger och dör i sin ensamhet utan att någon märker det förrän flera dagar senare.

alecalec@bredband.net

**ALEC CARLBERG** är ordförande i Prima Gruppen och grundare av Basta Arbetskooperativ.

### ANNONS

## Rösthörarkonferens i Stockholm 14 september! Mer information på [www.rsmh.se](http://www.rsmh.se)

### Vill din organisation bli bättre på bemötande?

Vi har ett brukarperspektiv på våra utbildningar i:

- Bemötande
- Återhämtning
- Empowerment
- Coachning

Vi utbildar i hela Sverige!



**Kontakta RSMH Utbildning:**  
[catrin.fryklund@rsmh.se](mailto:catrin.fryklund@rsmh.se)  
[brita.modig@rsmh.se](mailto:brita.modig@rsmh.se)  
08-12 00 80 40  
[www.rsmh.se](http://www.rsmh.se)





# ”Det är inte mänskligt”

*Myndigheter stämplar ut folk till misär och hopplöshet*

**Socialförsäkringsutredningen välkomnar erfarenheter från människor som fallit utanför Systemet. Här är några röster ur berättelser vi tagit emot för att lämna till utredningen i en vitbok.**

**Text: Maria Wallin**

**Bild: Peter Carlsson & John Ash**

Jag lever i skuggan av mitt eget liv, skriver en kvinna som svarat på ett upprop vi initierat inom projektet SocialAktion.nu. Det är en alldeles förfärande tung och skrämmande läsning – alla de berättelser vi får från människor som slängts ut från det generella socialförsäkringssystemet, från sjukförsäkringen, a-kassan men också nekats försörjningsstöd/socialbidrag – samhällets sista skyddsnät.

Det vi kan se i en samlad bild är att det sätt som folk behandlas på i sig är sjukdomsalstrande, man blir *sämre* av det man utsätts för. Det ökar också människors oro och otrygghet och därigenom dräneras de redan utsatta på kraft, energi och möjlighet att försöka resa sig. Det är en förfärande omoralisk behandling som kan uppröra oss – ännu friska, ännu anställda, ännu inte drabbade – intill vanmakt.

Men rent samhällsekonomiskt kan man lätt konstatera att det är alldeles kontraproduktivt att hantera människor så här aggressivt. Man kan inte ostraffat svälta, trycka ner och kränka alla dessa som drabbats i livet. Det slår tillbaka, kostar så mycket mera.

Här är utdrag ur några av alla de mail vi fått hittills. Vi tar fortfarande emot berättelser på [www.socialaktion.nu](http://www.socialaktion.nu). (FK = försäkringskassan, AF = arbetsförmedlingen):

**JAG HAR MÅNGA ÅRS UTREDNINGAR** som visar att jag inte har någon arbetsförmåga alls och är i dag helt och fullt utförsäkrad.

Jag lever idag på min 50% tillsvidare sjukersättning och soc då jag inte ens kan få a-

kassa. AF anser att jag helt klart är för sjuk för att ens kunna söka arbete. Ekonomiskt har jag ingen sambo eller anhörig som jag kan luta mig mot. Jag står helt ensam och inte ett öre i sparpengar. Det knäcker mig psykiskt. Kommer jag ens att ha ett hem? Kommer jag att ha mat? Kommer jag att ha pengar till medicin? Soc är inte generös. Jag ska få livet att gå runt på mindre än 8 000 kr i månaden, soc inräknat.

Så här ser livet ut idag med den nya sjukförsäkringslagen.

**ALLT BÖRJADE 1998**, fick diskbrock i ryggen eftersom jag städade trappor.

Var på massa utredningar bl a Alfta rehab som kom fram till att jag inte skulle bli bättre, fick sjuk bidrag men sen kom dom ju på att alla sjuka skulle vara friska, så det var en sväng med nya utredningar. AF skick-

**”Jag är livrädd över att behöva kontakta F-kassan igen. Livrädd. Det ska räcka att man är rädd för att dö.”**

ade mej på en som hette *Trappan till arbete*, varje dag avslutades med att handledaren läste Nalle Phu.

Sen skulle jag arbetsträna på kontor, jag blev sämre fick fibromyalgi och nackskada. Fick kortisonsprutor och starka mediciner för att fungera. Då skulle jag gå en kurs till. AF ordnade så jag fick taxi till och från, det var skönt, men jag var helt slut.

Tillbaka till FK, som skulle göra en egen utredning som kom fram till att jag inte blir bättre och kommer inte att bli bättre. Får ett brev om att jag håller på att bli utförsäkrad, var tvungen att söka förlängd sjukskrivning, be läkaren om min journal, nytt sjukskriv-

ningspapper, har fått det, så nu ska jag till sjukgymnasten för ny utredning av nacken, jag har sån värk i huvudet.

Har en inkomst på 6 535 kr för jag hade varit sjukskriven mer än 10 år – är tacksam för alla anhöriga.

**LEVER NUMERA PÅ MIN SAMBO**, har aldrig känt mej så kränkt och utanför i hela mitt liv. Är helt utblottad, har ingen ersättning någonstans ifrån, fick även avslag då jag sökte ”sjukpenning i särskilda fall” trots läkarintyg. Ska rehabiliteras genom träning hos sjukgymnast men jag har inga pengar att betala med (frikortet gick ut i februari).

Sitter helst för mej själv då all min glädje i livet är helt bortblåst, har inte råd att umgås med vänner. Detta är ett rent h-vete att leva under dessa sjukförsäkringsreformer.

**MÅNGA AV OSS SOM BEFINNER OSS I** alliansregeringens skapelse Fas3 har en gång i tiden börjat vårt arbetsliv med dåtidens beredskapsarbeten. Dessa var i många fall en direkt väg in till reguljärt lönearbete och under den halvårsperioden utgick en lön, som var riktigt hög jämfört med den aktivitetsersättning som ges för liknande arbetsuppgifter inom Fas 3 under Reinfeldts regering. Beredskapsarbetena var a-kassegrundande och förutom tidsbegränsningen var det i princip ingen skillnad mot en vanlig anställning.

Samma sak med plusjobben, de var visserligen en nedtrappning jämfört med beredskapsarbetena men gav fortfarande avsevärt bättre villkor än dagens Fas 3 som ställer människor i ett direkt ekonomiskt och socialt utanförskap.

Vem godtar överhuvudtaget en anställning på full tid med halv lön, utan semesterersättning och högre skatteskala än arbetskamraterna på samma arbetsplats? Svar: Endast den som är nödd och tvungen.

Många kvällar får man gå och lägga sig



”Jag har en sjukersättning på cirka 3 600 kronor och ingenstans att bo. Jag har givit upp och mina barn har givit upp mig.”



hungrig, för man har inte råd att äta en smörgås på kvällen, för då räcker det inte månaden ut.

Bor på landet, så jag försöker odla grönsaker, men man vill inte sitta och knappa morötter varje dag, man vill ju kunna äta vanlig husmanskost ibland, som är en lyxvara för mig. Har inte ens råd att unna mig en trisslott, för att ha chans att vinna en slant.

Så här har jag haft det sen jag blev sjukpensionär 2002. Det är farligt att bli sjuk i Sverige, då har man inga rättigheter eller stöd. Då får man klara sig så gott man kan, på egen hand.

**NU HAR JAG AKTIVITETSSTÖD 3 400** kr i månaden. Jag har inte rätt till soc för jag har en sambo. Vi går back varje månad och jag lever som en parasit.

Vi träffades 2007 och jag blev sjukskriven samma år. Vi har gått igenom helvetet kan man lugnt säga, men utan honom och min familj hade jag inte suttit här idag. Men det är klart att det är ansträngt eftersom han får stå för i princip allting. Det känns inte bra även om vi aldrig bråkar om ekonomi.

Självkänslan är ju inte på topp direkt. De som inte har familj... ja de tar nog livet av sig. Faktiskt.

**MIN SYSTER HADE CANCER.** Obotlig. Två månader innan hon dog tyckte FK att hon kunde arbetsträna. FK hade börjat med någon ny giv då...

Sex månader senare fick jag själv en aggressiv hudcancer (malignt melanom). Efter en ganska stor operation (där man även tog flera lymfkörtlar) och med en sedan övergående lymfskada som resultat, tyckte FK att jag skulle vara hemma i tre dagar. Regelverket stämde inte med den typ av tumör jag hade. Men alla tunna melanom är inte ofarliga. Alla har inte haft en syster som nyss dött i samma sjukdom.

Jagbörjade arbeta. Jag är föreläsare och det förekommer tungt bagage och resor varje dag (ena armen var obrukbar och jag hade stygn kvar... man hade tagit bort allt vävnad ner till benet). Jag ramlade ner från en ganska hög scen. Jag var *inte* redo att arbeta.

Jag ringde FK och frågade *vad* i min läkares intyg (som *doktorerat* i ämnet) som inte var begripligt och sade att det här *gick* ju inte. Det var ju farligt. Jag bemöttes med total nonchalans.

Jag var av läkare sjukskriven i två veckor. Den tiden hade varit oerhört viktig att ha och hade befrämjat min fortsatta hälsa. Jag begärde inte heller mer.

Jag råkar tjäna bra. Jag klarade mig ändå och kunde ta ledigt. (Men *hur* gör andra?) Jag betalar enorma summor i skatt jämfört med de flesta. Till vad? Som egenföretagare har man dessutom en veckas karens. Så det handlade inte bara om *en* vecka för FK.

Nu har jag fått cancer igen. Jag är *livrädd* över att behöva kontakta FK. *Livrädd*. Det ska räcka att man är rädd för att dö.

Detta är vidrigt. *Inte* mänskligt och de som



Bilderna i reportaget har vi fått från bildtävlingen Visa Fattigsvärige på [www.temafattigdom](http://www.temafattigdom).

beslutat detta borde *skämmas!*

Söker arbete efter arbete men inget napp ännu. Var till en livsmedelsbutik och frågade om praktik, jag var så välkommen. Min fråga var då om praktik kan leda till ett reguljärt avlönat arbete? Svaret blev: Nej, vi tar bara in praktikanter och söker Fas 3 folk, vi vill ha så lite anställd personal som möjligt för det ger största vinsten.

Visst, det var ett rakt och ärligt svar, men var det verkligen så det var meningen att det skulle bli?

**JAG VAR MED I EN TRAFIKOLYCKA ÅR 2000.** Jag ådrog mig en wiplash skada och senare fibromyalgi. Har innan olyckan dessutom varit drabbad av mångårig smärta i knäleder,

fotleder och ryggen med diagnos artros. Innan olyckan arbetade jag trots smärtorna med hjälp av smärtstillande som läkaren skrev ut.

Efter olyckan var jag långtidssjukskriven och genomgick smärtehabilitering och sjukgymnastik. 2005 blev det beslutat att jag skulle arbeta 50% och ha 50% sjukersättning, trots att min läkare motsatte sig det och bokade ett möte med FK.

Ända sedan dess fram till 2010 har jag kämpat med att försöka arbeta 20 timmar i veckan men det funksade inte, jag jobbade cirka 1-2 timmar åt gången i kassan på ett bageri istället för de 4 timmarna jag skulle, sedan hade jag så fruktansvärt ont i knän, fotleder och rygg så jag knappt kunde stå.

I flera år försökte de hjälpa mig och pro-

vade att omplacera mig så jag skulle jobba en del på kontoret istället men det fungerade inte att sitta längre stunder heller. De var otroligt förstående men till sist så tröttnade även de.

Jag blev utförsäkrad från FK pga att jag inte kunde tillgodoräkna mig så få timmar till sjukskrivning. När jag fick svininfluens 2010 fick jag ingen sjukersättning eftersom jag var utförsäkrad. Jag var så sjuk, jag hade läkarintyg och kunde inte jobba på cirka två månader, lungorna drabbades hårt och jag fick infektion i hjärtat vilket gett bestående men och behov av hjärtmedicin.

Det var i samma veva som jag miste jobbet. Jag försjönk djupt i depression och ville bara dö efter att kämpat i så många år, men kärleken till mina två barn gjorde att jag inte gick längre än tanken. Jag var tvungen att flytta från min lägenhet, mina barn fick flytta hem till sin pappa.

**JAG HAR GIVIT UPP OCH ORKAR** inte strida med myndigheter längre. Jag har en sjukersättning på cirka 3 600 kr och ingenstans att bo, knappt råd att lösa ut mina mediciner och gå till läkaren, hos tandläkaren har jag inte varit på sju år.

I dag sover jag ibland hos någon av de få vänner jag har kvar men som blir allt färre, ibland hos min mamma, ibland hos min syster och ibland i en trappuppgång eller tunnel och någon enstaka gång på vandrarhem.

Jag har givit upp och mina barn har givit upp mig. 3 600 kr räcker inte länge om man inte har någonstans där man kan laga mat, förvara mat i kylskåp och behöver både busskort, mediciner och läkarvård.

Vid ett tillfälle var jag tvingad att ta betalt för sex för att kunna lösa ut min hjärtmedicin och för att få råd till en vinterjacka, det är inte mänskligt!

**HAR VARIT SJUK SEDAN 2005**, fick utan problem ersättning från FK de första fem åren. Men sen fick jag avslag på ansökan om sjukersättning och efter det blev jag utförsäkrad till ALI på AF i tre månader sommaren 2011. Efter det förvägrades jag återkomma till sjukförsäkringen trots att jag pga hela denna process tappat även de sista 25% arbetsförmåga. Jag är utredd av sex läkare, en psykolog, en arbetsterapeut, en sjukgymnast, samt att en sjunde läkare gått igenom utredningen och anser att den tydligt visar min bristande arbetsförmåga.

Är idag sängliggande 20 av dygnets timmar men FK vägrar ta till sig alla dessa utredningar och hävdar att jag kan jobba 100%.

Det har också förekommit många rena felaktigheter i handläggningen. Så jag är rätt förtvivlad. Har nu varit helt utan ersättning sedan september 2011 och första ärendet i Förvaltningsrätten kommer troligen inte upp för beslut förrän i början av 2013 då det idag är 14 månaders kö dit.

Sommaren 2001 opererade jag bort en tumör akut ur lilla hjärnan. Då gick jag på universitetet. Operationen gick bra men kirur-

gen vågade inte gå "tillräckligt djupt" så två nya tumörer har växt under 10 år.

Ensamstående med en tonårsson. Första operationen var han fem år. Nu är han 15. Han har inte klarat av att ta sina högstadietbetyg pga den turbulens han haft hemma med oro för mig och vår ekonomi.

Under tiden har AF och FK tjatat, varit inblandade med frågor, möten, hantering, krav, frågor igen, åsikter, *kränkande* förslag till åtgärder för att komma tillbaks i arbete...

**JAG HAR SÖKT HJÄLP ÅT MIN SON** för jag trodde han kunde få det, mammas klarar sig alltid men man vill att ens barn ska ha det bra.

Jo, han kan få kontaktfamilj etc – men ekonomiskt – Nix Not. Spelar ingen roll om mamman/pappan är knarkare, spelmissbrukare, arbetslös eller sjukskriven – barnen kan inte få egen hjälp what so ever.

För mig funkar det att vara ett vandrande världskrig om det gäller annat/andra – som djur, barns eller kvinnors rätt – eller orättvisa i stort. Men jag orkar inte göra det i den utsträckning jag skulle behöva för mig

## ”Vid ett tillfälle var jag tvingad att ta betalt för sex för att kunna lösa ut min hjärtmedicin...”

och sonen, det blir för nära och det blir för tungt och personligt.

Och det blir nog ingen semester för oss i år heller – det var typ sex år sedan vi var någonstans.

Fan jag vet inte vilken skinka jag ska sitta på, vilken haka jag ska vila handen i eller vilket ben jag stå på.

Jag vet bara att detta – som jag hoppades skulle vara temporärt – verkar bli värre hela djävla tiden.

**MÅNGA SOCIALARBETARE HAR** "gått in i väggen" de senaste 15-20 åren. De flesta kommer aldrig tillbaka i jobb igen. Långa sjukskrivningar med psykiska diagnoser t ex utmattningsdepression är vanligt.

Det finns tydliga mönster o sammanhang att forska vidare i för att ge alla drabbade den upprättelse som krävs för att bli en hel människa igen... för att inte säga rentvådd eftersom de flesta tror att det var deras eget fel och lägger skuld o skam på sig själva. Blir syndabockar för de stora psykosociala arbetsmiljöproblemen som finns på jobbet och som orsakat den mentala kollapsen... med god hjälp av den okunskap som finns på myndigheter och hos värdgivare ska väl tilläggas.

Från att varit 100% arbetsförmåga tog för mig sex år.

I mitt fall så var jag en sk besvärlig anställd som var engagerad fackligt och var skyddsombud på sektionen som arbetade med so-

cialbidrag. Vi hade en svag och otydlig chef som härskade genom söndring. Ständiga konflikter som aldrig reddes ut bidrog till hög personalomsättning och sjukfrånvaro. Arbetsbelastningen var därför alltid väldigt hög och det drabbade naturligtvis klienterna som var i behov av hjälp o stöd men istället blev utsatta för diskriminering och kränkningar. Chefers okunskap och inkompetens präglade verksamheten och de kritiska blev utsatta för nedbrytande psykisk terror och represalier. Inte minst själv eftersom jag i min roll som skyddsombud till sist tvingades att begära hjälp av Arbetsmiljöverket. De inspekterade och konstaterade allvarliga brister t ex att mobbning förekom.

Men detta hade ingen inverkan på chefen utan allt återgick till det "normala" igen. Fem månader efter Arbetsmiljöverkets besök så fungerade inte min hjärna och kropp längre. Blev liggande en morgon i fosterställning och det dröjde länge innan jag ö h t orkade med de enklaste göromål...

Nu åtta år senare är jag alltså sjukpensionär 61 år gammal.

**JAG ARBETAR SOM PERSONLIGT OMBUD.** När jag började för cirka nio år sedan fanns det resurser och de klienter jag har hjälpt fick ett mycket bättre liv.

Idag blir de sjuka nekade ersättning från socialförsäkringen. De blir ännu sjukare och har inte någon ekonomisk trygghet.

När de söker försörjningsstöd för att betala sin månatliga utgifter, så nekar socialtjänsten och en del har blivit avhysta – även barnfamiljer.

I en familj var båda föräldrarna sjuka med sjukersättning. De bodde på varsitt håll och hade två gemensamma barn. Båda blev hemlösa då de nekades sjukersättning och försörjningsstöd.

De som blir hemlösa får bo på härbärgen, vandrarhem och deras hälsa försämrats ytterligare. Kommunerna säger att de får ordna bostad själva men har man hyresskulder så blir man inte accepterad som hyresgäst och socialtjänsten betalar inga skulder. De blir livstidsgäldenärer och utanförskapet är ett faktum. Många blir sjukare och hamnar i slutenvården då de försökt ta sitt liv.

En del tvingas till AF för att vara arbetsökande och får då 1600 kr/månad att leva på, de får söka försörjningsstöd. Tidigare har de haft en bra sjukersättning och även ersättning från AFA försäkringen, den förlorar de för alltid om de inte har arbetet kvar.

Deras ekonomi havererar på grund av den diktatoriska socialförsäkringen. De kastas ut till total fattigdom och många tar sitt liv.

En man hade arbete men blev psykiskt sjuk och sjukskriven, han tvingades till arbetsträning av försäkringskassan. Första dagen på arbetsplatsen ramlade han från en hög nivå och skadade sig svårt. Men försäkringskassan ville få honom tillbaka i arbete och ville ha ett möte med honom, de trodde inte på honom eller vad läkarna skrev. Mannen avled av sina inre skador.



Ingen vinner på detta utan på längre sikt kommer det att bli katastrofalt då allt fler hamnar i total fattigdom.

Barnen blir också drabbade då föräldrarna slås ut från en trygghetsförsäkring. Det är förödande att inte ha ett eget hem att växa upp i. Barnens livsvillkor blir helt förstörda och de kan inte delta i samhället som alla andra barn. Det är svårt att lyckas med skolgång och gemenskapen med andra barn på lika villkor. De blir förlorare för all framtid. Klassklyftorna blir större.

Det måste ske en förändring! Vi har en skyldighet att rätta till detta stora misstag som de styrande tagit beslut om: att kan du inte arbeta ska du leva under svältgränsen!

Jag arbetar med arbetslivsriktad rehabilitering hos en kompletterande aktör till AF. Då jag arbetat även under de gamla reglerna kan jag se vad förändringarna innebär.

Största skillnaden är förstås att jag får möta mycket begränsade människor som kämpar för att överhuvudtaget klara vardagen. Vissa klarar inte att handla och städa själva. Det är med skam jag möter dessa människor. Jag försöker bli ett stöd för dem så att de kan känna någonsomhelst mening att delta i verksamheten. Men själva syftet att utforma en rimlig arbetsprövning känns så oerhört långsökt.

”Kan ej sitta stå eller gå för länge, kan en-

dast koncentrera sig i 30 min, får panikångest vid krav på prestation, behöver lägga sig ner en gång/kvart”... Vilken arbetsgivare vill ta emot en sådan här individ, bara för att de för kanske femte gången ska misslyckas i ett försök att återvända till arbetsmarknaden? Kan man inte se att detta bara leder till försämring av människans tillstånd?

De som konkurrerar om att vara kompletterande aktörer på denna marknad, får dessutom mindre och mindre betalt. De som tidigare jobbat seriöst och professionellt, ser inte längre någon möjlighet att skapa en verksamhet med kvalitet. Förra året fick vi 1800 kr/vecka för en deltagare, nu 1000 kr/vecka. Hur kan konkurrens vara en fördel då det handlar om att hjälpa människor? Det kommer att bli omöjligt att hålla en human kvalitet.

En av mina deltagare tog sitt liv. Han var en helt underbar människa med mycket, mycket svåra smärtor. Sista gången jag pratade med honom var i mataffären. Han kunde knappt gå, men var tvungen att handla. Han hade varit fast i sitt hem i tre dagar pga att han inte ens hade förmåga att röra sig. Det är så tragiskt.

**ANDRA FÖRSÄKRINGAR** som Alecta, som mina arbetsgivare betalat till, och min grupp-försäkring via facket, som jag betalat till

själv, är knutna till att man får sjukpenning eller sjukersättning från försäkringskassan. Nu åkte jag ur möjligheten att få pengar även därifrån.

**DÄR SÄTTER VI PUNKT** – den här gången, i vetenskapen om att även fristående försäkringar faller, när det är FK och inte läkarvetenskapen som får avgöra hur sjuk en människa är. Och i en påminnelse att även FK och AF hanterar medel och förhållanden vi betalar till efter förmåga och bör få ersättning från – precis som andra försäkringar. Bara den är betald så får man ersättning när ens hem ligger nedbrunnet, det står ingen där och säger att eldsvådan inte hänt.

Fortsätt följa och skriva till uppropet på socialaktion.nu

maria.wallin@socialpolitik.com

### LÄS VIDARE

www.socialaktion.nu  
Bilderna är från en bildtävling **Visa Fattigsverige** inom **TemaFattigdom**:  
www.temafattigdom.se/bildtavling  
www.sr.se/kaliber den 16/4/2012  
www.sr.se/Kluket land/ingen vill hänga med en fattig

## Berätta hur du har det!

Låt utredarna i Socialförsäkringsutredningen få veta.

Skriv du också.

Du som drabbats av förändringar inom socialförsäkringarna.

Du som är anhörig.

Du som jobbar på försäkringskassan, arbetsförmedlingen, är läkare, psykolog, arbetsterapeut eller på annat sätt möter människor som drabbats.

Vi ställer samman alla berättelser till en vitbok av erfarenheter

och lämnar till den pågående **Parlamentariska socialförsäkringsutredningen**.

Uppropet ingår i **SocialAktion.nu** ett nytt treårigt **Arvsfondsprojekt**.

### LÄS MERA:

www.socialaktion.nu  
www.socialpolitik.com  
www.arvsfondsprojekten.se/socialaktion



Varje satsad krona på smärtsjukvård ger nio eller tio tillbaks till samhället, konstaterar Jan Lidbeck.

# Usel smärtsjukvård

*Tusentals kroniker efter år av besparingar och försummelse*

En halv miljon människor lever med kronisk smärta. Ännu fler står i kö till behandling. Ändå minskar resurserna till smärtsjukvården med ofattbart mänskligt lidande som följd.

Text och bild: Anne Jalakas

Jan Lidbeck, smärtdoktor med mer än tjugo års erfarenhet, skröder inte orden:

– Ingen annan patientgrupp inom kroppssjukvården har behandlats så illa. Det är en skandal som kan jämföras med tvångssteriliseringarna, säger han.

För några decennier sedan kunde smärtpatienter få diagnosen TPL, tomtar på loftet. Så sker inte längre. Men fortfarande lever myterna om att patienterna egentligen inte är sjuka och att läkarna som sjukskriver dem är slappa.

Mellan fem och sju procent av befolkningen lider av svår kronisk smärta. Det är över en halv miljon människor och dubbelt så många som exempelvis antalet diabetiker, konstaterar Jan Lidbeck.

– Nu talar vi inte om dem med stressre-

laterad muskelspänning som kan avhjälpas med relativt enkla medel som avspänningsbehandling eller mindfulnessstråning. Utan om människor med långvarig smärta som kraftigt sätter ner den fysiska och mentala funktionen, säger han.

– Tidigare gick det inte att visa smärtan men i dag kan man till exempel med funktionell magnetröntgen se om det finns en kraftig överkänslighet redan för lätt smärtretning. Man ser på bild hur hjärnan lyser upp av lätt smärtretning som vi andra knappt märker. I dag vet vi att det handlar om senitering, en rubbning i nervsystemet.

– När de här patienterna – oftast kvinnor i medelåldern – kommer till en smärtauttagning och ombeds beskriva sin smärta på en skala lägger de sig oftast på ”värsta tänkbara”, berättar Jan Lidbeck. Det motsvarar att sätta ett ben i ett skruvstäd och i vaket tillstånd dra åt tills benet krossas.

– Med rätt behandling kan man få minskad smärta, eller i alla fall återfå en hygglig funktion och livskvalitet. En hel del – men inte alla – kan också komma tillbaks till arbetslivet. Men det är försvinnande få

som får specialiserad medicinsk smärtehabilitering.

**ETT SKÄL ÄR OKUNSKAPEN** i vården. Trots att forskningen gått framåt har kunskapen inte trängt igenom. Smärtanalys och smärtbehandling ingår fortfarande inte i läkarutbildningen, vilket leder till att även nyutbildade läkare ofta tror att värk handlar om psykiska problem. Orsakssambandet är i själva verket oftast det omvända. Det är smärtan som kan leda till sömnlöshet, ångest och depression.

Eftersom kronisk smärta inte fallit innanför den traditionella vetenskapssynen har den fortfarande låg status inom sjukvården. Att arbeta med kvinnor med utbredd smärta är det som ger lägst status bland läkare. I en undersökning om vad läkare helst vill arbeta med hamnade fibromyalgi på sista plats.

– Många läkare blir provocerade av patienter som kommer med ”obegripliga” symptom som inte stämmer in på något de lärt sig.

– Det väcker hjälplöshet och ångest, menar Jan Lidbeck, och läkare kan reagera genom att tänka att ”det är inte mig det är fel på,



utan patienten”. Tre av fyra patienter med svår smärta berättar att de utsatts för kränkande bemötande av den vård de förväntat sig skulle hjälpa dem.

Dessutom blir de utstötta av samhället. De är redan traumatiserade, att leva med smärta är ett helvete. Som patient kan jag känna att livet är förstört, kanske mannen är på väg att lämna mig, jag sover dåligt och doktorn som jag fick träffa efter tre månader trodde inte jag var riktigt klok utan skrev ett intyg om att jag har full eller halv arbetsförmåga. Jag som inte ens kan lyfta en handduk! Och så kommer ett nytt brev från Försäkringskassan som inte anser mig sjuk.

Så ser verkligheten ut för väldigt många.

**1990 STARTADE JAN LIDBECK** smärtehabklinik i Helsingborg. Under de första åren var Försäkringskassan med och finansierade.

– Deras motiv var att få tillbaka patienterna i arbetslivet. Men vi förstod snart hur svårt sjuka de här människorna var och att det inte fanns någon magisk knapp att trycka på. Därför drog sig kassan ur. Dusterna med kassan blev återkommande. Några gånger slutade det med katastrof. Jag har varit med

### ”Jag har varit med om två patienter som tagit livet av sig sedan deras sjukpenning dragits in.”

om två patienter som tagit livet av sig sedan deras sjukpenning dragits in. Samma sak har rapporterats av andra läkare.

Dagens situation kan tyckas ny men är det inte. I stället är det historien som upprepar sig. Man gör samma fel i dag som i början på 1990-talet.

I den skönlitterära boken *Schamanens sång om en oundviklig människa* har Jan Lidbeck beskrivit vad som hände. Bland annat hur praktiserande läkare kunde öppna smärteklinik i gillesstugan tillsammans med sin sjukgymnasthustru och sätta igång behandling utan egentlig kunskap om långvarig smärta.

– De kunde tvinga patienter till cykeltest eller gå upp och nerför en trappa vilket utlöste patientens svåra smärtöverkänslighet.

När patienterna sa att de inte kunde mer skrev doktorn till försäkringskassan att de inte ville medverka.

Märkligt nog fanns det hela tiden kunskap. 1994 gav Socialstyrelsen ut boken *Behandling av långvarig smärta* som trots gediget innehåll inte ledde till några som helst åtgärder. I stället växte uppfattningen att patienterna inte var sjuka på riktigt, till exempel genom Socialförsäkringsutredningens rapport *Sjuk eller ledsen* som kom 2006.

– Jag fick nästan hjärnblödning när jag läste den, säger Jan Lidbeck. Där står att det är allt väsentligt handlar om patienternas livsproblem och psykocila svårigheter. Att det är det vardagliga livets stress som gör att människor inte orkar. Sådana fall finns naturligtvis, men dem ser vi sällan på smärteklinikerna.

– I förarbetena finns en term som upprepas, *symtomdiagnos*. Det betyder att patienterna bara har olika svårtolkade symtom men att det inte finns någon sjukdom bakom. Fibromyalgi ges som exempel. Men smärtsjukvårdens kunskaper om onormal smärtekänslighet, och som kan påvisas vid undersökning, bortser man ifrån.

Vid 2000-talets mitt hade hälften av smärtsjukvården i exempelvis Skåne lagts ner och väntetiderna på de smärtekliniker som fanns kvar ökade till ett år, ibland ett och ett halvt. Samtidigt hade även företagshälsovården till stor del försvunnit, liksom företagets anpassningsgrupper och omplaceringsstjänster.

– Det senare förloppet finns skildrat i statsetikern Björn Johnsons bok ”Kampen om sjukfrånvaron”. Den kom 2010 och slog effektivt hål på myten om de sjukskrivna som fuskare och inbillningssjuka. Johnson visade att sjuktalen ökat för att rehabiliteringen på arbetsplatserna havererat, inte för att de sjukskrivna blev fler. Sjuktalet visar inte hur många som är sjukskrivna, bara antalet sjukskrivningsdagar. Om rehabiliteringen

försvinner blir människor kvar i sjukskrivning och sjuktalet stiger.

**TROTS FLER PATIENTER, VÄXANDE KÖER** och stora kostnader för samhället fortsätter resurserna att minska. Därför kräver landets smärtebehandlare, i ett upprop till regeringen, att Sverige får en nationell smärteplan.

Ett undantag är Region Skåne. När det var som sämst skrev Jan Lidbeck till Socialstyrelsens tillsynsenhet och återopade Socialstyrelsens eget dokument om smärtebehandling och vetenskapliga studier.

– På ett år hörde jag ingenting. Sen fick jag en kopia på min skrivelse som diarieförts som anmälan av regionen för dålig smärtsjukvård. Det ledde till att Socialstyrelsen åkte runt i hela regionen för att undersöka läget. Man kom fram till att det fanns fog för min anmälan och uppmanade regionen att bättra sig.

Ett resultat blev att pengar avsattes och en ny organisationsplan för smärtebehandling togs fram. Ett särskilt kompetenscenter, som Jan Lidbeck nu tillhör, inrättades för att utbilda om smärta. Bland annat de 50 rehab-team som startats på vårdcentralerna i Skåne.

– Pengarna räcker året ut men blir det bra hoppas vi att de får fortsätta.

Att adekvat smärtsjukvård lönar sig råder inga tvivel om. Studier visar att varje satsad krona ger nio eller tio tillbaks till samhället.

– Om vi fångar upp patienterna inom tre månader kan vi förhindra kronisk utveckling hos en del. Då kan många komma tillbaks till arbetslivet.

### LÄS VIDARE

Shamanens sång om en oundviklig människa, Jan Lidbeck, Arconia 2011. En ”medicinsk thriller med satiriska inslag”.  
Behandling av långvarig smärta, Socialstyrelsen 1994.  
Sjuk eller ledsen, Socialförsäkringsutredningens rapport 2006.  
Kampen om sjukfrånvaron, Björn Johnson, Arkiv förlag 2010.

## Minnet av den gröna tröjan

Svenska barn föds in i en uppväxt under oerhört olika villkor. En del till fattigdom, ärvda kläder och till och med hunger. Med minnen av skammens stämpel som aldrig går ur. Som formar för livet.

Tolv år var jag, en glasögonorm i ärvda kläder. Sjötteklassens ena fattiglapp med för många syskon och ingen tv hemma.

Mitt i 80-talets växande juppivärld var min vardag en ensam unges vardag, i storbarns hemliga värld fanns min trygghet. ”Man måste kunna elva synthlåtar för att vara en riktig synthare”, sa han. Så jag övade och övade och övade, med all den kärlek jag hade i min barnakropp och all min längtan efter att få höra till. Om inte de cornflakesätande svenssonfamiljernas eller de tv-tittande grannarnas värld så min brors värld, som också var min värld med skeva kanter och just det; ärvda kläder. Denna skammens stämpel.

**JAG SÅG INTE DE ANDRA DÅ**, de andra barnen som också hade kläder som inte var köpta, inte nya med prislappen hängande i nacken. Eller klackaskor, klackaskor där klacken fortfarande lät mot asfalten för att den inte var nedsliten. De som också hade skor som klämde sönder tårna för att de egentligen var två storlekar för små. De där andra som visste att man gör nästan vad som helst för att få höra till. De andra barnen som också de lärde sig bära sin skam i ryggraden. De fanns säkert, men jag var för liten och för rädd för att ens lyfta blicken.

**MEN NU, NU SER JAG DEM.** Som snart färdig socionom, som mamma till tre barn och med alla smärtsamma minnen ser jag dem. Och de blir fler hela tiden. I Råd-

da Barnens årliga rapporter, i nyhetsinslag och hos städernas socialförvaltningar. De hukar sig i skammen och hoppas hoppas att ingen ska se. Och barnen, barnen som inte har valt får bära. Bördor av skam blir kedjor runt halsen, kedjor av tyngd som det tar år att omvandla till pärlor av vetenskap.

**DEN GRÖNA TRÖJAN JA**, jag minns hur jag fick arva den av en klasskompis mamma som genom sin blotta existens var en av min barndoms hjältar. Jag minns hur glad jag blev för den och hur jag samlade allt mod jag kunde uppbringa och en dag tog på mig den innan jag gick till skolan. Tröjan och jag fick en chans. Nu finns den inte mer, jag använde den aldrig igen efter klasskompisarnas torra konstaterande att ”hon har fan inte ens egna kläder”.

– Hon har fan inte ens egna kläder. Då visste de ändå inte att det ibland kurra-de förfärligt i magen vid sängdags. Eller att det var så kallt hemma att jag hade svårt att koncentrera mig på läxan. Det var mina hemligheter bland flera. Vad jag själv inte visste då, som barn, var hur detta skulle finnas med som en faktor i mitt vuxna liv.

**DEN KUNSKAPEN HAR JAG NU.** Den kunskapen måste jag berätta om. Så länge det finns fattiga barn får vi inte stanna upp. Så länge det finns ungar som inte kan somna mätta måste vi som minns tala. För det handlar inte om prioriteringar, som soci-

alnämndens ordförande i Trelleborg, Marianne Orlander (M) uttalade sig om. Det handlar inte om att man kan välja vilken klass man vill leva inom, som Martin Lundqvist (FP) menar.

Det handlar om att vara barn under de villkor till vilka vi föds, och att den uppväxten formar för livet.

Det handlar om att det samhälle vi väljer att bygga är ett som kan räkna sin storhet i hur många barn som somnar hungriga. Där är ansvaret gemensamt. Där är valet mitt lika mycket som ditt.

malinasplund@live.se

<http://www.alstrom-karleken.blogspot.se>



**MALIN ASPLUND** är socionomstudent i Kristianstad. Tror på ”ordens makt i livets vanmakt”.

### ANNONS

DET GÅR ATT GÖRA SKILLNAD!  
**Utbildning i Priokommunikation**  
för chefer och anställda

Mer information finns på [www.unityforall.se](http://www.unityforall.se)  
Välkommen att också kontakta oss via telefon eller e-post!

**Vidya Lindberg**  
AUKT. SOCIONOM  
070-587 33 08  
info@priokommunikation.se

**Helena Söderlund**  
SOCIONOM  
073-417 41 70  
info@priokommunikation.se

[www.unityforall.se](http://www.unityforall.se)

»De såg det friska i mig«  
KLIENT PÅ IRIS UTVECKLINGSCENTER

*Iris*  
UTVECKLINGSCENTER

Sedan 1986 erbjuder vi individuell behandling för människor med läkemedelsberoende/missbruk och psykisk ohälsa. Vi finns i Mullsjö, Enköping, Stockholm, Göteborg, Jönköping och Hestra. Läs mer om oss och våra behandlingar på [www.irisutvecklingscenter.se](http://www.irisutvecklingscenter.se).



# Inga blåbär längre

## Erfarenheter med tyngd ska in i samhällsdebatten

**Socialarbetare, studenter och brukare går skrivarkurs tillsammans. För att lära av varann på lika villkor. Och bli bättre på att nå ut med det man kan och vet.**

**Text: Sofia French**

**Bild: Anders Löwdin**

– Här har jag blivit peppad av att andra läst mina texter och tyckt att de varit intressanta, säger Sanna Lindgren. Hon är den som alltid sitter tyst, längst bak i klassrummet. Fast hon har idéer och åsikter så har hon aldrig vågat öppna munnen och föra fram dem.

På skrivarkursen i Stockholm Vi möts i skrivandet deltar sju personer med olika bakgrund, yrkesroller och utgångspunkt. Kursen ingår i projektet *SocialAktion*, ett treårigt Arvsfondsprojekt i SocialPolitiks regi. Under kursens gång har deltagarna gått igenom olika sätt att skriva, som insändare, blogg och pressmeddelande. I kväll ska de träna på att skriva en debattartikel.

– Jag skulle kunna skriva en debattartikel om hur resurserna till socialtjänsten stryps, funderar Sanna Lindgren. Att vi inte får nya resurser trots att vi får fler och fler ärenden.

Hon är socialsekreterare och jobbar med ekonomiskt bistånd. Hon går skrivarkursen för att få bättre självförtroende. Inte bara i sitt skrivande utan över huvudet taget.

– OM jag skulle våga skriva en debattartikel på riktigt så skulle syftet vara att verkligen göra skillnad, att påverka. Det tvärfackliga samarbetet mellan Vision och Akademikerförbundet är nu organiserat i kampanjen *Nu bryter vi tystnaden* så dem skulle jag ha i ryggen för en sådan artikel, säger Sanna Lindgren.

Agneta Werner jobbar på Fountain House efter många år i psykiatrins slutenvård. Hon är inte mycket för siffror och fakta.

– Det här med debattartiklar är inte min grej. För mycket att hålla reda på. Fördelen

med att ha en diagnos är att jag inte får ta in för mycket. Jag är sjukpensionär och ska öva på att säga nej!

Agneta fick tips om skrivarkursen av sin handledare på Fountain House, men hade egentligen tänkt gå en kurs i skönlitterärt skrivande.

– Jag vill gärna skriva en berättelse där det finns en underliggande kritik. Grunden för min lust att skriva är att beröra.

För Cristina Bornea, socionomstudent, var det nyfikenheten som drev henne till skrivarkursen.

– Jag visste inte vad jag skulle förvänta mig, men tyckte upplägget med möten mellan studenter, socialsekreterare och brukare var intressant. Det som förenar oss är att vi vill lära oss skriva bättre, där är vi jämlika. Jag hade inget färdigt budskap när jag började här men jag har fått hjälp att identifiera hjärtefrågor jag inte visste fanns.

**ARBETSFÖRMEDELAREN OSWALD** Rurangirwa Mfizi kom till Sverige från Rwanda 1993. Idag arbetar han bland annat med en afrikansk förening för HIV-positiva och deras anhöriga. Oswald vill lära sig skriva bättre för att kunna ge röst åt dessa människor och för att formulera sina idéer till potentiella samarbetspartners. En gång i veckan reser han ända från Eskilstuna till Stockholm för att gå kursen.

– Jag har en massa idéer och en klar och tydlig bild av vad jag vill göra, men jag måste bli bättre på att övertyga andra om varför de ska jobba med mig.

Att skriva bra är i stort sett en träningsfråga, menar Oswald, som sällan skriver mera formella texter och därför har svårt att välja rätt ord.

– Jag känner till mina brister och då blir det svårare och svårare att våga skriva. Men här får jag feedback från kompetenta personer så det hjälper mig mycket.

Att våga är något Oswald vill förmedla till dem han möter i sitt arbete på Arbetsförmedlingen och i den afrikanska föreningen. Många av dem lever på socialbidrag och hittar inte motivation för att ta sig vidare, skaffa ett jobb eller starta något eget. De behöver hjälp ur sitt beroende.

– Först måste jag få dem att sluta tycka synd om sig själva. Det är inte språket som är hindret för att få jobb, säger jag till dem, det är din ambition. Jag fick mitt första jobb när jag varit i Sverige ett år. Det var inte för att jag kunde perfekt svenska, utan för att jag var kaxig och ambitiös.

Cristina Bornea kan intyga att det tar många år att få rätta känslan för ett språk som inte är ens modersmål. Hon kom till Sverige från Rumänien för 12 år sedan, som 24-åring.

– På rumänska har ord en historisk innebörd för mig. Svenskan har jag lärt mig tekniskt men jag har inte samma känsla för ord och formuleringar. Det tog tio år innan jag kunde skoja på svenska!

**SÅ TILL KVÄLLENS UPPGIFT.** En debattartikel på temat: blåbär!

– Om temat är blåbär, vem är det som skriver, frågar kursledaren Maria Korpskog.

Varpå förslagen ramlar in och noteras på vita tavlan: bärplockare, fackförbund, forskaren, naturgruppen, politiker, markägare, hundägare och oroliga mamman som är rädd för rävs-kabb. Gruppen kommer fram till att oroliga mammans artikel har högst känslopotential. Det är också den ovanligaste vinkeln. Anna Fredriksson, också hon kursledare, menar att hon skulle vinkla på klimatet. I och med den globala uppvärmningen så frodas och överlever nu parasiten dvärgbandmask som lever på hundar och rävar. Dessa parasiter kan hamna på blåbären som då blir farliga för människor om de inte hettas upp före förtäring. Och vad gör det med al-



Utanför skrivarlokalen i Skärholmen: Oswald Rurangirwa Mfizi, Emma Westergren, Agneta Werner, Annelie Tollehed Biller, Sanna Lindgren, Cristina Bornea, Anila Blixt, Maria Korpskog, Anna Fredriksson och Anne Skånér.

lemansrätten och alla barn som vill äta blåbären direkt från riset?

Agneta undrar om man kan komma runt för mycket siffror och ändå göra ett inlägg i debatten. Kan man inte skriva mer i krönikeform, med välformulerade frågor?

– Ja, som en provokation, fyller Anne Skånér i. Hon är erfaren bloggare och kursledare på webbkursen, aktiv i många år inom Samhällets styvbarn. Hon vill inspirera deltagarna att publicera sig på nätet.

Snart går rösterna och idéerna om varandra: Ring upp DN. Var realistisk. Skriv på Newsmill. Ignorera taskiga kommentarer. Välj ett forum där man inte kan kommentera anonymt.

**SANNA LINDGREN BERÄTTAR ATT HON** ännu inte vågat skriva någon ”riktig” text som hon skickat för publicering, men att hon startat en blogg tillsammans med en kollega. De ska försöka leva på ”skälig levnadsnivå” som stadgas inom Socialtjänstlagen – 3 840 kronor plus hyra – i en månads tid, och blogga om det.

– Än så länge har vi tvättmedel, toapapper och schampo kvar. Men när allt det tar slut samtidigt så kommer det bli tuffare. Det är stor skillnad på vad jag köper för mat nu. Mycket grött blir det.

Helgerna är jobbiga för att hon måste tacka nej till en massa roligt. När en kompis föreslog en fika på Urban Dehli, en flashig saluhall/restaurang på Nytorget i Stockholm, fick hon föreslå en fika på Bibblan istället. Ändå funderar de på att fortsätta åtminsto-

ne en månad till.

Även Agneta Werner har en blogg. Det är inte en dagbok utan där filosoferar hon kring vad som är sjukt, vad som är ondska, maktlöshet eller pessimistiska människor. Innan hon blev sjuk arbetade Agneta som präst, då var det predikan hon skrev. Bloggen är till för att hon vill dela med sig av sina erfarenheter och visa på att det trots allt finns en väg ut. Så visst är bloggen en plats där hon skriver sitt liv.

– Jag funderar inte så mycket om vad som är privat eller personligt. Det jag funderat över är om jag kan skriva ut vissa namn. Men ofta har jag gjort det, för att jag varit arg och för att jag får det.

Agneta har fått mycket positiv respons på bloggen och drömmen om ett skönlitterärt skrivande lever än. Hon vill gärna att många ska läsa bloggen men orkar inte riktigt med allt tekniskt, länkande hit och dit.

– Jag fokuserar på skrivandet just nu. Det andra får komma sen.

**CRISTINA BORNEA ÄR KLAR MED** sin socionomutbildning till sommaren. Hon är glad över att ha gått kursen för att hon har lärt sig hur hon kan föra ut ett budskap, hur journalister tänker och att formulera sina tankar så att de blir intressanta för andra.

– Som socionomstudent lär man sig inte hur man kommunicerar ett budskap eller hur man syns. Socialtjänsten är inte så bra på PR helt enkelt. Till och med jag försöker undvika att jobba där.

Cristina hoppas hellre på jobb inom frivil-

ligsektorn. Den verkar vara friare och bättre att jobba i än inom socialtjänsten, tycker hon.

– Tack vare en uppgift vi hade på skrivarkursen har jag hittat Crossroads, en frivilligorganisation som ger mat och information till hemlösa EU-medborgare. Där skulle jag vilja jobba.

Efter en skrivstund där några kommit igång och några ägnat sig åt research blir ”läxan” till nästa gång att antingen skriva en egen debattartikel, eller ta med en som är bra. Stämningen i gruppen verkar vara tillåtande och uppmuntrande. Flera av kursdeltagarna menar att kursen gett dem bättre självförtroende. Så kanske dyker det snart upp en artikel från någon av deltagarna i en tidning, en blogg eller ett debattforum nära dig.

sofiaafrench@gmail.com

Vi möts i skrivandet ingår i ett treårigt Arvsfondsprojekt *SocialAktion*. Där erbjuds också retorikskola, webbpublicering och ett gemensamt digitalt torg: [www.socialaktion.nu](http://www.socialaktion.nu)

Under 2012 går tre cirklar per termin i Stockholm resp. Göteborg.

## LÄS VIDARE

[www.socialaktion.nu](http://www.socialaktion.nu)  
<http://matnorm.wordpress.com>  
hur det går för Sanna Lindgren  
<http://harmlesslife.se>  
Agneta Werners blogg. Läs också hennes debattinlägg på sid 32.



## TEATER

**Jag vill få vara mamma av Ann-Sofie Bårány. Regi: Kjell Stjernholm Göteborgs Stadsteater i samarbete med Moomsteatern.**

Tre barn och deras mamma far runt på scenen iklädda bruna mysdressar. De leker i det stora kuddhavet, kramas och pratar förtroligt. Mamma Inga ser allas behov och hennes kärlek är villkorslös; ”ni är likadana inuti, fast olika på utsidan”. Pappan, som är egenföretagare i psykologbranschen, knäpper med fingrarna likt en cirkusdrottning och allt går hans väg, så länge mamman fungerar i sin roll.

När psykologpraktikanten Elias träffar familjen, förundras han över den lycka och acceptans som råder. Först känner han sig udda och utanför, men mamma Ingas kärlek räcker även för honom. Hon anförtror honom sin dröm och han hjälper henne att förverkliga den, vilket får tragiska konsekvenser.

Stämningen förändras totalt när vi hör ljudet av en ambulans. Det blir så otäckt tyst och medan huset handikappanpassas, bryter pappan samman: ”Jag behöver hjälp! Ring polisen! När har snott min fru! När har snott mitt liv.” vrålar han i förtvivlan.

Mamma Inga blir såväl fysiskt som psykiskt funktionshindrad och att se hur familjen sviker henne gör ont. Barnen tittar hellre på teve än pratar med henne och mannen misshandlar henne. Den ende som står upp för Inga är Elias, som fyller av skuld känslor gång på gång uppmanar henne att skilja sig.

När Inga reflekterar över sitt liv konstaterar hon att hon ”var allt”; kvinna, mamma, arbetsmyra, älskarinna, trevlig granne, väninna. Men den enda roll hon nu saknar är att få vara mamma, något som hon inte längre klarar av. Vart tog den villkorslösa kärleken vägen?

Alla repliker går inte fram i pjäsen, men det kompenseras av fantastisk mimik, tydliga gester och stor inlevelse hos skådespelarna. Gunilla Ericsson, som dottern Stina, vågar ta plats på scenen och lockar till många skratt.

Åsa-Lena Hjelm, som tagit initiativet till samarbetet, gör en storroll som mamman. Jag vill få vara mamma är en känslös föreställning som griper tag i publiken och dröjer sig kvar. Längje. /IO

Moomsteatern i Malmö är en professionell integrerad teater baserad på skådespelare med utvecklingsstörning. Löneanställda, utbildade bl a på Teaterhögskolan i Malmö. Moomsteatern har avstått från pedagogiska, sociala och terapeutiska syften till förmån för enbart konstnärliga mål sedan starten 1987. [www.moomsteatern.com](http://www.moomsteatern.com)

## BÖCKER

**Europas stälbad Björn Elmbrant Atlas Reportage**

En ovanligt lyckad kombination av reportage och analys. Elmbrant har varit på plats i krisländer som Grekland och Irland, och kombinerar skildringar av hur krisen slår mot de enskilda människorna med en analys av EU:s ofta bedrägliga hantering av euro-krisen. Den förödmjukande behandlingen av krisländernas folkvalda regeringar

ägnas stort utrymme. En fråga som ständigt infinner sig vid läsningen av Elmbrants bok är om medlemskap i EMU verkligen är förenat med fortsatt folkstyre. Mitt eget svar är nej. /SdV

**De hatade Om radikalhögerns måltavlor Magnus Linton Atlas reportage**

De hatade är den första delen i Atlas reportageserie *Vems Europa* och bygger på tre reportage om vad som händer när främlingsfientligheten får sätta dagordningen. Boken börjar i Ungern med en skakande skildring av vad högerextrema Jobbiks politik innebär i verkligheten, framför allt för den romska befolkningen som i dag lever i fullt befogad skräck för livet. Den fortsätter till Nederländerna som gått från att vara ett tolerant land där det mesta var tillåtet till att bli en av Europas starkaste islamofobiska fästen. Det sista reportaget handlar om terrorattentatet i Norge, det som inte alls utfördes

av en muslimsk terrorist utan av ett av den demokratiska välfärdsstatens barn.

Boken är ett exempel på vad Magnus Linton själv hoppas på i sitt förord: ”en journalists tro på reportagens unika möjligheter att snabbt samla ihop andras tankar, känslor och erfarenheter och filtrera alltihop till en egen berättelse som i bästa fall kan kasta lite nytt ljus över en stor fråga i ett mörkt ögonblick.” /AJ

**De osynliga Om Europas fattiga arbetarklass Rebecka Bohlin Atlas reportage**

Boken beskriver en verklighet som pågår mitt framför våra ögon men som få av oss ser. Det handlar om alla dem som håller igång samhällshjulen men gör det under usla förhållanden. Rebecka Bohlin sätter sökarljuset på den nya underklassen, Europas ”working poor”, där människor arbetar hårt, men knappt kan leva på sin lön. De städar, lagar mat och servar. En del

är papperslösa, många är migranter. Några är med i facket men inte ens det hjälper mot orimliga arbetsvillkor.

I boken berättar en kvinna om en arbetsdag som börjar klockan halv fem och slutar klockan åtta. Delade turer, som innebär att man har ett antal obetalda timmar mellan två arbetsplatser, slår sönder livet för vem som helst. Långa – och lika obetalda – restider mellan arbete A och arbete B får samma effekt. Skattesubventionerade Ruts vardag ser ofta ut på det viset.

I resten av Europa är det inte mycket bättre. I Storbritannien omfattar låglöne proletariatet i dag 20% av arbetskraften. Det är också där nya fackliga metoder börjat växa fram. Justice for Cleaners inger trots allt hopp. /AJ

**Keynes. Mästarens återkomst Robert Skidelsky Karneval**

Den brittiske historikern och nationalekonomen Robert Skidelsky torde vara världens i dag ledande expert på Keynes. Mest känd är han för sin monumentala Keynes-biografi i tre volymer. Karneval har påpassligt nog låtit översätta en ny bok om Keynes av Skidelsky.

Föredömligt pedagogiskt behandlar den grunddragen i Keynes ekonomiska teorier. Undertiteln *Mästarens återkomst* anger att Skidelsky även satt in dessa teorier i ett aktuellt sammanhang, dvs den globala finanskrisen.

Kan varmt rekommenderas, inte minst till de EU-potentater som tror att dagens eurokris kan lösas genom att ställa Keynes teorier upp och ned och kräva åtstramningar som patentmedicin mot den kris som bara fördjupas efter varje nytt krispaket. /SdV

**Ut Upptäcktsresor 1978 – 2010 Carsten Jensen Övers. Fredrik Ekelund Bonniers**

Carsten Jensen är inte bara romanförfattare till *Vi, de drunknade*. Han är inte bara Danmarks skarpaste kritiker utan också en filosofisk journalist som granskar världen – krig och klyftorna.

Ut är en klippbok med resereportage och fyra essäer om 70-, 80-, 90-, och 2000-talets första decennium. Hans kritik drabbar inte bara fega danska politiker och amerikansk imperialism. Han är lika kritisk mot de åsikter han tidigare fört till torgs.

Både i essäerna och reportagen luftar Carsten Jensen åsikter om det mesta; nationalkaraktärer, populistiska politiker, Sverige och Palme, Norge och EU för att inte tala om alla världens krig och konflikter. Nästan alltid är de tänk-

värda, briljant formulerade och ofta provokativa. Han förmår sätta fingret på de avgörande moraliska frågorna, t ex kriget på Balkan, i Irak och Afghanistan.

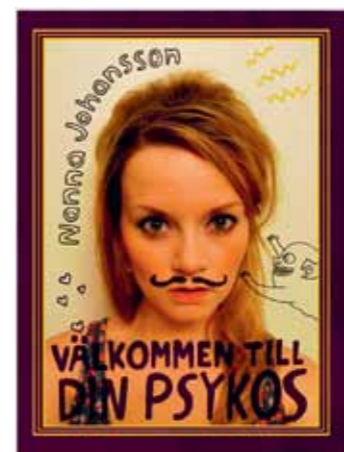
Carsten Jensens åsikter torde vara bland de mest aktuella och läsvärda som formuleras om dagens värld. De tvingar till eftertanke även när jag tycker annorlunda. Vill du bli intellektuellt stimulerad så läs Ut. /J M

**Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige Staffan Janson, Carolina Jernbro, Bodil Långberg Allmänna Barnhuset**

Våld mellan vuxna i hemmet är den största riskfaktorn för förekomst av barnmisshandel. Det visar stiftelsen Allmänna Barnhusets fjärde rapport, en nationell kartläggning på uppdrag av regeringen.

Samtidigt som nio av tio föräldrar tycker att det är fel att fysiskt bestraffa, ökar ändå benägenheten att knuffa, hugga tag i och ruska sina barn. 3% av de tillfrågade skoleleverna säger sig ha blivit slagna vid upprepade tillfällen under sitt liv och ytterligare 14% har blivit utsatta för våld vid ett ensaka tillfälle.

Rapporten visar att ett ökat fokus på barnmisshandel i samhället fyller flera viktiga syften. Benägenheten att anmäla misstanke om våld ökar och föräldrars inställning till våld mot barn kan effektivt påverkas. Ett exempel är att de informationskampanjer om riskerna med att ruska små barn, som inleddes efter skräckssiffror i rapporten 2006, faktiskt har bidragit till en minskning till noll i denna rapport. /HMT



**Välkommen till din psykos Nanna Johansson Galago**

Det har med rätta sagts mycket om de kvinnliga serietecknarnas framgång. Ingenting tyder på att idéerna sinar. Nanna Johansson som slog igenom med *Fulheten*, fortsätter sitt utforskande av världen

på ett så utflippat sätt att vem som helst blir på gott humör.

Ibland är det lite – eller mycket konstigt, men oftast träffar hon helt rätt. Som i klagobrevet till brudparet som ”placerade mig vid ett bord där jag inte känner *nån* (och inte har något gemensamt med *nån*)”.

Eller i bilden på skeppsbrottet där en man i vattnet undrar om det finns plats för en till i livbåten. Svar: ”Alltså...min livscoach har sagt att jag måste bli bättre på att säga ifrån. Så: Nej! Puh vad skönt det känns nu”. /AJ

**Inte som de andra En citatbok om Sverigedemokraterna Lindskog Förlag**

En liten bok med uttalanden av små människor. Någon gång komiskt, som när en SD-ledamot i Filipstad svarar på frågan vad han vill driva för frågor i kommunfullmäktige:

”– Ja, bevara den svenska kulturen... fornminnen... och som till exempel julafton och midsommar.” Men de flesta uttalandena är defintivt inte roliga. De avslöjar tankegångar om judar och muslimer som inte står långt från Breiviks. Sammantaget ger de en bild av SD som föraktfulla, hatiska och fyllda av våra värsta fördomar.

Alla som på grund av politikerförakt eller brist på alternativ kan tänka sig att rösta på Sverigedemokraterna borde läsa boken. /JM

**Franco Diktator på livstid Roger Ålmeberg Norstedts**

”Men vem var denne blyge general som tyckte om fotboll och film...” frågar sig baksidestexten. Svaret får vi knappast i denna annars fak-taspäckade biografi – den första svenska.

Så rör det sig också om en utpräglad politisk/historisk biografi. Om Franco som privatperson får vi mest veta att han var modersbunden, familjekär och tyckte om att sjunga. Färglös menar många. Hur han var som soldat/politiker/diktator får vi veta desto mer. Och det är skrämmande läsning. Fram träder en grym, hänsynlös – ja, skningslös person. Och slug.

Fram träder också det moderna Spaniens historia – ja, Europas. Och jag slås av hur mycket jag inte visste. I korta, kompakta kapitel fylls mina kunskapsluckor. Här och där något svartvitt foto.

Det är mastigt och bör läsas i lagom doser. Men tala om gediget journalistiskt arbete. Tunggung. Så har författaren också arbetat som journalist i över 30 år. Inte minst på Sveriges Radio och SVT. Men Franco som människa? ”Gud så

svårt det är att dö” mumlar diktatorn under sin dödskamp på hösten 1975... /ÖL



**Skrivet i vatten, berättelsen om mitt liv Camilla Wester Dahl Kabusa Böcker**

En märklig bok som lever kvar inom mig. Enkel som en buddistisk tänkebok, självbiografisk. Om en våldsam trafikolycka som så när tog författarens liv – men hon överlevde. Till ett *helt* annat liv.

Från mamma, hustru och yrkeskvinna till paket. En enda person, hennes sjukgymnast, tror att det finns någon ”därinne”. Och hon återvinner ytterst långsamt och stegvis möjligheten till kontakt med omvärlden. Ibland, när hon och inte assistenterna får bestämma, kan hon t o m ta en cyckeltur i regnet. För hon gillar vatten.

En bok att läsa då och då. För att ödmjukt inse livets oändliga sårbarhet. Och hoppas att det finns flera goda sjukgymnaster här i världen. /MW

**Stöd till barn som upplevt att mamma utsätts för våld Kjerstin Almqvist m fl Allmänna Barnhuset**

Bojen är en ideell förening som vänder sig till barn och unga mellan 4 och 19 år och deras mammor. Bojen erbjuder barn, som sett sin mamma utsättas för våld av make eller partner, strukturerade grupprogram i syfte att hjälpa dem hantera sina upplevelser.

I utvärderingen *Erfarenheter från en studie av barn som deltagit i Bojens grupprogram* har barn och mammor fått svara på frågor, dels när programmet startade, dels när det avslutades samt ett år senare. Barn mellan 8 och 12 år har också blivit intervjuade om sina upplevelser och om hur de mår.

Utvärderingen visar att både mammor och barn var nöjda. Barnens symptom minskade under programmet, men hade vid ettårsuppföljningen ökat igen för vissa.

Trots att många hade svårt att sätta ord på sina upplevelser och



Jag vill få vara mamma, en föreställning om en familj som rasar samman. Ett samarbete mellan Moomsteatern från Malmö och Göteborgs Stadsteater.



att få ihop sammanhängande bilder stod det klart att barnen måste bra av att få berätta. Det var viktigt för dem att vuxna lyssnar och bryr sig om vad de tycker.

En viktig erfarenhet är att grupprogram inte räcker till för de barn som mår sämst. Varje barn måste få individuell hjälp utifrån sin situation och behov, och att arbetet med barn i grupp måste kompletteras med andra insatser.

Även om utvärderingen inte kan påvisa säkra resultat, bl a på grund av bortfall vid ettårsuppföljningen, är den ett viktigt steg i den kunskapsutveckling som krävs för att vi på bästa sätt ska kunna hjälpa barn som upplever våld i nära relationer. /GLA

### Godkänt? Emma Leijnse Natur & Kultur

Snälla utbildningsministern läs den här boken! Många punkterade myr, många kloka ord – om hur den svenska skolan kan få godkänt.

Men utvecklingen går åt fel håll, konstaterar författaren. Forskning visar att en likvärdig utbildning skapar ett mera jämlikt samhälle, ändå tillåts segregationen slå igenom med full kraft även inom skolan – underklassens skolor och barn får allt sämre resultat överklassens allt bättre.

I stället för att sätta kunskap och lärande främst handlar det mera om att mäta och bedöma – inte bara elever utan också lärare. När forskning visar att samarbete, inte konkurrens, bättre befämjar inläring och kunskapsförmedling.

Men vad bryr sig en utbildningsminister om forskning? /MW

### Vårt förakt för svaghet Harald Ofstad Karneval förlag

Harald Ofstad, som avled 1994, lusläste Hitler och dissekerade nazismen in i minsta byggsten. När boken kom ut första gången 1972 skrev han i förordet:

”Antisemitismen är inte det väsentliga i nazismen. Det väsentliga är läran om att den starke ska härska över den svage, och att den svage är föraktlig emedan han låter sig behärras.”

Alltså, de svaga förtjänar att föraktas, hatas och ytterst tillintetgöras – just för att de är svaga. Även i dagens samhälle beundrar vi vinrare medan de som inte hävdar sig får skylla sig själva. Alla ska ha samma chans, javisst. Men den som inte använder chansen och sina gåvor, den får skylla sig själv. Känns det igen?

Insikten om att även vårt samhälle utmanar till kamp och urval måste bli ett incitament till att förändring så att den svage får bättre skydd, menade Ofstad.

Även om ett och annat ser ljusare ut idag – apartheidregimen har fallit, nya demokratier fötts – så är boken högaktuell. Jag läser den medan rättegången mot Breivik pågår. Vad är han? Nazist? Han drar sig i varje fall inte för att mörda i sin förvrängda ideologis namn.

På sid 38 kan du läsa om hur illa människor far som faller utanför socialförsäkringssystemet. Är det respekt eller förakt vi visar för deras ”svaghet”? /KM

### Eugène Jansson Blå skymning... Göran Söderlund, Patrik Stoers Carlssons

Mycket välskrivet och informativt om denne stämningssmälare – även känd för sina homoerotiska nakenstudier av unga män. ”Fotogen”, som var hans smeknamn, levde mellan 1862 och 1915 i Stockholm, där han också hämtade sina motiv. Han lämnade efter sig 56 verk. Omfångsrika och de allra flesta i blåton. Kobolt mot stål. Boken är givetvis rikt och välvilligt illustrerad – utan att snegla åt kaffebordet. Är också en samproduktion med Prins Eugens Waldemarsudde med anledning av att det är 150 år sedan Eugène Jansson föddes.

Utomlands talar man om svensk sekelskiftesmåleri kring 1900 som ”Northern light”. Eugène Jansson har sin del i det. Boken ger också en intressant inblick i hur konstnären/samtidens hanterade sin/hans komplicerade personlighet. Trots att den likaledes homosexuelle brodern brände nästan alla hans dokument 1915.

Arkivarie och bibliotekarie Anna Meister på Waldemarsudde svarar för bokens bibliografi och illustrerade kronologi. Mycket pregnant. Summary finns också. /ÖL

### Den glömda historien John Christinsson Norstedts

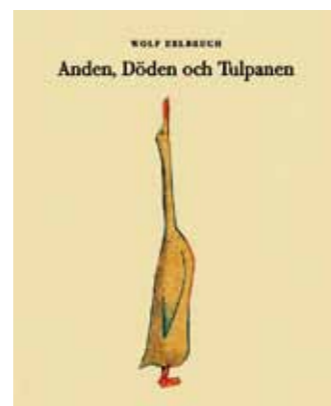
Det är både trivsamt och intressant att läsa *Om svenska öden och äventyr i öster under tusen år*.

Att Östersjön en gång var en svensk insjö, det visste vi kanske, men även Ladoga? Och visst är det dags att lära sig att Erik den XIV inte förvisades till ärtsoppan i Åbo, utan att Åbo betraktades som Sveriges hjärta. Att Narva närapå blev Sveriges huvudstad, eller att S:t Petersburg inte anlades av tsar Peter utan ovanpå den svenska staden Nyen.

Christinsson är en underbar berättare, skapar närhet med sin hu-

mor och sin förmåga att göra folk genom alla de tusen åren lite lika oss. Både översittarfasoner i Stormaktssverige och fattigfolket i Baltikum som sval, förtrycktes och förflyttades. Så ger boken också tänkvärda paralleller till det som händer i världen idag. /MW

### Anden, Döden och Tulpanen



### Wolf Erlbruch Lindskog Förlag

En bilderbok om döden. Huvudpersonerna är Anden med lång hals och självaste Döden iklädd en lång rutig rock. De båda möts och Anden blir rädd; ”har du kommit för att hämta mig?” Döden har en tulpan i handen och svarar varmt; ”Jag har varit i din närhet under hela ditt liv”. De får gott om tid för varandra, hinner samtala mycket och kommer varandra nära innan tiden är ute för Anden.

Den prisbelönta tyske författaren Erlbruch har även illustrerat boken som nu har översatts till svenska.

Anden, Döden och Tulpanen är en oerhört vacker bilderbok. Rak och med humor. Boken riktar sig till barn från sju år, men borde verkligen läsas av människor i alla åldrar; gamla som unga. /LJ

### Johans lilla Egen elbok Johan Ehrenberg ETC förlag

Visst är det reklam, såväl för elbolaget Egen El som för Johan Eh-



Filmen Isdraken i välförtjänt segertåg från norr till söder.

renberg och ETC. Men när ingen annan på allvar bryr sig? Om att sätta samman allt vi/han vet om hur man kan göra egen grön el. Ett sätt att bli oberoende i framtiden ”i stället för pensionsförsäkring”.

Solel är bäst och enklast, men vi får initierad kunskap om vind och vatten, om likström och väx-elström. Allt satt i ett större sammanhang av vad naturen, klimatet och världen klarar av.

När det dessutom är så kul och inspirerande berättat i text och bild, så må det verkligen vara hänt. Stor spridning är den värd! Och vem kunde ana att Katrineholm har en Egen el-park att besöka? Tämigen nära tågstationen. /MW

## FILM

### Isdraken Regi: Martin Högdal

Det är för det mesta trevligt att bjuda sina barnbarn på bio. Om det inte vore för de tecknade amerikanska filmer man ibland fick genomlida när barnen var små...

Men det finns också utmärkta barnfilmer. Nyligen var jag och Edda (11 år) och Danni (9 år) och såg den svenska filmen Isdraken. Jättebra, tyckte vi alla. Om en pojke i tioårsåldern med en minst sagt strulig familjesituation.

Han bor med sin gravt alkoholisera- serade pappa och med en storebror på rask väg in i kriminalitet. Pojken skickas till sin hippiefaster i en norrländsk avkrok, där han stortrivs med både faster och jämnåriga kompisar.

Men då rycker socialen in. Dramatik, kärlek, happy end. Strålande barnskådespelare. Och bäst av allt: Isdraken är en film som konsekvent tar barnens parti. /SdV

**RECENSENTER:** Gun-Lis Angsell, Stefan deVylder, Anne Jalakas, Linn Johansson, Örn Lindstrand, Jan Molin, Kari Molin, Hannah Mälarnborn, Ingemo Orstadius, Maria Wallin.



## Plats för anknytning.

Anknytning är livsviktigt, i synnerhet för unga människor. I vår behandling är deras tillit och tro på den egna förmågan att klara livet helt avgörande. Därför arbetar vi mycket nära våra ungdomar i den vardag de snart ska vara en del av. Hos oss bor man själv, men aldrig ensam, man går i skolan eller jobbar, men aldrig vind för våg och man samtalar, men aldrig i förhørsform. Det handlar om att skapa tillit och egenvärde i alla led. Vi på Cean vill vara en god och samordnande kraft som hjälper ungdomar och stjälpes byråkratiska hinder. Och det är aldrig för sent, hur dyster bilden än är.



CEAN GRUPPEN

www.cean.se



## Unikt erbjudande!

**Prenumerera på Revansch! före den 15 september 2012 så får du åtta nummer till priset av fem!** Prenumerationen kostar 195 kronor. Mejla till marianne.uddenberg@rsmh.se eller ring 08-12 00 80 40. Du kan också betala din prenumeration direkt på pg 40 62 92-3.

**Revansch!** ges ut av Riksförbundet för Social och Mental Hälsa, RSMH.

Läs mer på [www.rsmh.se/revansch](http://www.rsmh.se/revansch)



Posttidning B

Avsändare:  
Nätek  
Box 311 20  
400 32 GÖTEBORG

Attendo 

## Pssst ...

Attendos unika behandlingsmetoder inom beroendevården ger trygghet åt hela familjen så att livet kan fortsätta **flyta** på.

Detta är bara en av våra hemligheter som har gjort att drygt 160 kommuner tecknat vårdavtal med oss (erfarenhet, evidens och kostnadseffektivitet har förstås också gjort sitt till).

Slå en signal 070 261 88 18 så berättar vi mer!

För information om våra övriga tjänster ring oss på Attendo: 020 40 37 00. Ett samtal räcker!  
Du kan också läsa mer om våra insatser på [www.attendo.se/iof](http://www.attendo.se/iof)